

Onsdagen den 6 maj

Kl. 09.00–14.48
16.00–16.22

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 april justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 321 till 322 i konstitutionsutskottet
från 319 till 320 i finansutskottet
från 321 till 322 i skatteutskottet
från 321 till 322 i justitieutskottet
från 321 till 322 i utrikesutskottet
från 320 till 321 i försvarsutskottet
från 320 till 321 i socialförsäkringsutskottet

från 321 till 322 i socialutskottet
från 321 till 322 i utbildningsutskottet
från 320 till 321 i trafikutskottet
från 322 till 323 i miljö- och jordbruksutskottet
från 321 till 322 i näringsutskottet
från 320 till 321 i arbetsmarknadsutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 3 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i finansutskottet

Prot. 2019/20:117
6 maj

Emma Hult (MP)
suppleant i skatteutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i justitieutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i utrikesutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i försvarsutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i socialutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i utbildningsutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i trafikutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i näringsutskottet
Emma Hult (MP)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Emma Hult (MP)

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2019/20:3606 till finansutskottet
2019/20:3601–3605 till finansutskottet

EU-dokument
COM(2020) 183 till civilutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 25 juni*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utbildningsutskottets betänkanden
2019/20:UbU12 Lärare och elever
2019/20:UbU16 Forskning

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2019/20:MJU15 Naturvård och biologisk mångfald

§ 6 Fastighetsrätt, Bostadspolitik och Planering och byggande

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU13
Fastighetsrätt
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU10
Bostadspolitik och
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU16
Planering och byggande
föredrogs.

Prot. 2019/20:117
6 maj

*Fastighetsrätt,
Bostadspolitik
och Planering
och byggande*

Anf. 1 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Vi har just nu att debattera tre separata ärenden: *Fastighetsrätt, Bostadspolitik* och *Planering och byggande*.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 i CU13 *Fastighetsrätt* om en översyn av Lantmäteriet.

Fru talman! Lantmäteriet och dess tjänster är en förutsättning för att fastigheter ska kunna avstyckas där nya bostäder kan byggas. De fattar beslut om ändring av existerande gränser, om samfälligheter, om servitut – ja, listan kan göras lång. Gemensamt för allt arbete som Lantmäteriet gör är att det är svårt att undvika att ha med dem att göra om man vill bygga nytt, vare sig det handlar om hus, lantbruksfastigheter, infrastruktur eller nya näringsverksamheter. Lantmäteriet finns lite överallt, kan man säga.

Lantmäteriet som statlig myndighet har ett ansvar att utföra sina samhällsviktiga uppgifter så att vi kan fortsätta utveckla Sverige.

Tyvärr fungerar det inte alltid som det bör hos Lantmäteriet. I en rapport från riksdagens utredningstjänst från förra året konstateras följande: ”Sedan flera år är långa handläggningstider i förrättningsverksamheten en stor utmaning för SLM. Kompetensbrist, omoderna handläggningsstöd och ett arbetssätt som inte säkerställer framdrift i ärendena ses som bidragande orsaker. SLM har tagit flera initiativ för att komma tillrätta med problemen, men någon påtaglig förbättring bedöms inte kunna förverkligas förrän på längre sikt. JO har vid flera tillfällen riktat kritik mot Lantmäteriet för långsam och passiv handläggning. En av Lantmäteriets åtgärder för att svara på kritiken har varit att sedan 2015 successivt slutföra myndighetens ärenden som är” – lyssna! – ”äldre än fem år.”

I samma rapport jämförs Sveriges Lantmäterier med sina systemmyndigheter i våra nordiska grannländer. Det visar sig – tyvärr, får jag väl bara säga – att Sverige är sämst när det gäller handläggningstider och också dyrast.

Detta håller inte. Nu måste regeringen ta tag i problemet. Lantmäteriet har en viktig samhällsuppgift och får inte vara den bromskloss i samhällsutvecklingen som det nu har blivit.

För att komma till rätta med problemen anser vi att det krävs en allmän översyn av Lantmäteriets verksamhet. Vi anser även att man bör underlätta för kommunerna att inrätta egna kommunala lantmäterimyndigheter. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ. Det vi nu anför bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Fru talman! Att ha en bostad som man kan kalla sitt hem är en självklarhet för de flesta men enbart en dröm för alltför många.

Sverige har en bostadssituation med växande utanförskapsområden där trångboddhet och otrygga andrahandskontrakt råder. Vi har en EBO-lagstiftning som ger kommunerna möjlighet att säga nej till bosättning i vissa områden men som fortfarande låter kommuner med felriktad godhet säga ja till nya invånare i redan överfulla lägenheter och i områden där utanförskap råder och möjlighet till integration är minimal.

Det har också visat sig i dessa coronatider att smittspridningen varit särskilt utbredd i områden som präglas av trångboddhet. I min egen hemkommun, det socialdemokratiskt styrda Borås, har två stadsdelar klassade som utanförskapsområden ökat sitt invånarantal med 15–20 procent de senaste åren – utan att nya lägenheter har tillkommit i dessa områden, det vill säga att människor flyttar in i redan bebodda, trånga lägenheter. Men det rödgröna styret ser inget behov av att begränsa inflyttningen trots att detta skulle ge dem som redan bor där en riktig möjlighet att komma in i det svenska samhället.

Vägen till integration, fru talman, går inte via trångboddhet i utsatta områden. Den går via en medveten bostads- och integrationspolitik, såväl på nationell nivå som i kommunerna.

Fru talman! En bostad är så mycket mer än fyra väggar och ett tak. Det är en biljett in i samhället och vuxenlivet och en förutsättning för att bilda familj och skala upp eller, senare i livet, skala ned.

Bostadssituationen i Sverige beskrivs som en bostadskris av nästan alla. Vissa ser det inte så. Den rödgröna regeringen, som inte klarat av att komma med några förslag på hur krisen ska lösas, gör det uppenbarligen inte – om det inte är så att de ser utökade kvadratmeter i attefallshus eller bygglovsfria altaner som en del av lösningen.

Vi moderater står självklart även fortsättningsvis bakom de moderata förslag som i dag behandlas förenklat i ärende CU10 *Bostadspolitik*. Vi kan tyvärr bara konstatera att den nuvarande regeringen efter snart sex år vid makten inte har en fungerande bostadspolitik, men vi moderater lovar att återkomma till denna kammare med förslag som Sverige och vi som har ett boende eller kämpar för ett boende så svårt behöver. Det behöver Sverige, det förtjänar Sverige, det har Sverige rätt att kräva, och vi kan bara hoppas att den rödgröna regeringen i brist på egen politik tar till sig våra förslag på hur bostadskrisen ska lösas.

Jag ser fram emot att fortsätta debatten om bostadspolitiken i Sverige.

Anf. 2 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Lantmäteriet kartlägger Sverige och samhället med avancerade och detaljerade kartor, en information som blir allt viktigare på flera samhällsområden. Det är därför angeläget att tillgängliggöra så kallade

geodata för att vidareutveckla digitaliseringen och öka effektiviteten i samhällsbyggnadsprocessen, detta för att förenkla planering och genomförande och samtidigt korta byggtider och minska kostnaderna i alla led, något som det utan tvekan finns ett stort behov av på dagens krisande bostadsmarknad.

Utöver detta skulle enkel tillgång till uppdaterade geodata ge fler och större effekter. Vi kan inte minst dra lärdom av de fruktansvärda händelser som utspelade sig i Västmanland 2014, då nästan 14 000 hektar skog brann ned och brandmän kämpade dag och natt under många månader för att få kontroll på de omfattande bränderna. Räddningstjänstens arbete försenades då på grund av att man använde sig av gamla, icke uppdaterade, kartor. I rådande läge bör insikten vara stor om att arbete med frågor som ökar möjligheten till förberedelse och tillåter att samhället kan agera snabbt vid behov är otroligt viktigt.

Vidare, fru talman, skulle öppna geodata möjliggöra för fler företag att utveckla både befintliga och nya tjänster. Sverige har alltid legat i framkant i digitaliseringen, både av samhällstjänster och hos såväl medborgare som företag. Här finns därför stora möjligheter.

Sammanfattningsvis är uppdaterade kartor av stor vikt för många delar av vårt samhälle och skulle bidra till ett flertal positiva effekter. Därför föreslår Sverigedemokraterna att de senast uppdaterade kartorna ska göras tillgängliga för alla, kostnadsfritt. Jag yrkar därför bifall till Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas gemensamma reservation nr 2 i betänkandet CU13, *Fastighetsrätt*.

Anf. 3 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag börjar med CU13. Centerpartiet vill konkurrensutsätta delar av Lantmäteriet, för att få en snabbare handläggning och förbättra tillgängligheten till lantmäteritjänsterna. Detta behöver ske samtidigt som myndigheten utvecklar sitt arbete med geodata, digitalisering och förbättrad service till medborgare och kommuner. Skälet till att vi vill ha en snabbare handläggning – den kan i dag ta flera år – är att det är allvarligt att man hellre avstår från en fastighetsaffär än avvaktar en förrättning.

Visserligen har myndigheten blivit bättre på att handlägga äldre ärenden, det vill säga de som är äldre än fem år, men det räcker inte. Antalet ärenden har gått ned både hos den nationella myndigheten och hos några av de kommunala. Det är inte en positiv utveckling eftersom det visar att antalet förrättningar minskar. Detta kan i sin tur vara ett tecken på avstannat samhällsbygge. Ytterligare ett skäl till att konkurrensutsätta och snäppa upp arbetet vid myndigheten är att kunna behålla de utbildade lantmätarna i konkurrens med byggföretag och konsulter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 i CU13.

Jag går över till CU10. Med ett fortsatt sjunkande bostadsbyggande och en fortsatt illa fungerande bostadsmarknad, där det fortfarande saknas 600 000 bostäder och 240 av landets 290 kommuner anger att det finns bostadsbrist av något slag, finns det mycket att göra.

Grunden för en bättre fungerande hyresmarknad har lagts med januariavtalets punkter om fri hyressättning i nyproduktion, en kartläggning och åtgärder som gör att lägesfaktorn får ett ökat genomslag vid hyressättning- en samt ett oberoende tvistlösningsförfarande när hyresförhandlingar går i

stå. Vi förväntar oss att därmed på sikt få en bättre fungerande hyresmarknad och ett ökat byggande av hyresrätter.

Vi vill även underlätta ägandet och utöka möjligheten att låna till sin första bostad. Därför vill vi att ett bosparande införs. Det finns framgångsrika exempel på detta i våra grannländer.

Fru talman! Vi vill också att vi påbörjar arbetet med en bostadspolitik där vi ser till att fler bostadsområden på ett bättre sätt omvandlas till sociala bostadsmiljöer. Trots vackra ord har den svenska bostadsmarknadens aktörer inte presterat, och det är enskilda som drabbas. Det finns avskräckande exempel, men också goda, i vårt närområde.

Det finns platser som har lyckats med det som kan uppfattas som en dröm – att förvandla utanförskapsområden och otrygga miljöer till attraktiva boendemiljöer där människor väljer att bo kvar även när deras ekonomiska situation förbättras.

Gårdsten utanför Göteborg är ett sådant exempel och det enda bostadsområde hittills som har strukits från polisens lista över särskilt utsatta områden. Många har gjort studiebesök hos Gårdstensbostäder och förundrats över vad de har åstadkommit genom att samverka med näringsliv och civilsamhälle och involvera de boende i arbetet.

Fru talman! Även Fastighetsägarna har tagit fram ett metodstöd som de kallar för *BIDS på svenska*. Till skillnad från i till exempel USA finns det inte något lagstöd i Sverige för att förmå ointresserade fastighetsägare att engagera sig om det finns en majoritet som vill samverka. Goda exempel och allmänt hållna ambitioner räcker inte. Det behöver sättas press på aktörerna, och möjligen behövs någon form av lagändring. Vår reservation handlar om att tillsätta en utredning som identifierar behovet av lagändring och etablerar kunskap om BID som samverkansmodell för att öka tryggheten och minska brottsligheten.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i CU10.

Så till det tredje betänkandet, CU16, *Planering och byggande*. Coronapandemin har tyvärr börjat påverka byggandet. En del kommuner har dragit i bromsen när det gäller de egna byggplanerna. Detta går stick i stäv med vad som skulle behövas nu när osäkerheten ökar hos bostadsinvestorare om hur efterfrågan ska påverkas av en ekonomisk kris som den vi ser. Vi ser korttidspermitteringar och även byggnadsarbetare som går ut i arbetslöshet.

Men Sverige ska inte sluta bygga. Vi behöver fortfarande bostäder, skolor, idrottshallar, lokaler, vägar och annan infrastruktur. Jag vill passa på att uppmana till att snarare tidigarelägga än fördröja planerade projekt för att undvika att även byggbranschen drabbas av en total nedgång.

Fru talman! För att underlätta för människor att få en bostad och för att förkorta tiden från idé till färdigt hus behöver vi öka byggtakten, vilket vi kan åstadkomma genom minskade kostnader och kortare handläggningstider. En del av detta håller nu på att ses över som en del av januariavtalet.

Centerpartiet nöjer sig inte med detta. Vi anser till exempel att en byggnations lämplighet inte avgörs av om bullerriktvärden uppnås utan av om människor faktiskt vill bo där och om störningarna kan byggas bort.

Fru talman! Det ska bli enklare att bygga på landsbygden, strandnära, och dessutom lovfritt om man vill bygga ett ridhus, ett kafé eller liknande. Kravet på planläggning ska minska om det är utanför städer och tätorter det ska byggas. Framför allt behöver det bli ekonomiskt fördelaktigt att

bygga bostäder där behovet finns. Men det är svårt att få kalkylen att gå ihop för det lilla bostadsbolaget, som inte klarar en direktavskrivning. Här ber vi om att få återkomma.

I det här betänkandet, CU16, behandlas många av våra förslag förenklat. Vi yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet och hänvisar till våra särskilda yttranden.

Anf. 4 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Bostadsbyggandet i Sverige har minskat de senaste åren, och det år vi nu är inne i kommer inte att vara ett undantag. Corona slår, som vi ser, även mot bostadsbyggandet, och åtgärder framöver behövs för att försäkra oss om att tappet blir så litet som möjligt. Signaler är starka när det gäller avstannade projekt och svårigheten att finansiera både större och mindre projekt i närtid. Detta kan givetvis vara en ögonblicksbild och kommer med tiden att ändra sig när vi återgår till det normala – vad det normala nu kommer att innebära.

Vår inriktning under den närmaste tiden bör vara att få igång avstannade projekt och att enas om åtgärder som underlättar det, förhoppningsvis med blandade typer av bostäder, mycket för den sociala dimensionens skull. Jag menar att det då skulle hjälpa att man satte upp faktiska mål i tal och lade fram förslag som jobbar mot det målet. Det handlar om hur många hyresrätter per år som ska byggas, hur många bostadsrätter och hur många småhus. Utan ett mål i antal famlar vi i mörkret. Det känns lite som om vi kan köra åt vilket håll som helst, för målet är oklart och det blir som det blir.

Politiken måste ta fastare tag i bostadsbyggandet, ange målen och jobba mot dem. Jag menar att målen måste bestå av tre delar: hyresrätter, bostadsrätter och småhus. Alla tre delarna är viktiga och kräver sin del av uppmärksamheten, men vi måste se till att även mindre projekt får uppmärksamhet och stöttning. Det kan handla om enskilda som vill bygga ett hus för sin familj eller om småhusbyggare som bygger 10, 15 eller 20 småhus på ett område. Dessa mindre projekt får stor inverkan på samhället ur ett socialt perspektiv om de stannar av eller uteblir.

Här har vi ett gemensamt ansvar att få igång hjulen så snart det är möjligt när vi kommer på andra sidan om krisen. Då är det kanske möjligt att börja prata om bospar, startlån eller lättande på amorteringskraven i ett längre perspektiv. Man kan kanske även titta på bolånetaket och till och med enas om ett mål för bostadsbyggande i antal.

Vi kristdemokrater är konstruktiva och väntar på en inbjudan till bostadssamtal. Det har vi önskat hela mandatperioden.

Fru talman! ”Vi ansvarar för fastighetsindelningen i Sverige och försörjer samhället - offentlig sektor, näringsliv och privatpersoner - med information om geografi och fastigheter.” Så skriver Lantmäteriet om sin verksamhet på sin hemsida.

För mig är Lantmäteriet en viktig pusselbit för att vi ska kunna bygga och klara av det antal bostäder som vi behöver bygga i Sverige. Man skulle till och med kunna säga att det är en central del för att få till stånd bostadsbyggande i snabb takt.

I en tid av bostadsbrist kan vän av ordning fundera på hur Lantmäteriet klarar av sina handläggningstider, som ju är kopplade till bostadsbyggandet. Enligt de siffror man kan få fram finns det stor spridning när det gäller

hur lång tid det tar att handlägga ett ärende. Det kan ta alltifrån 23 veckor i Blekinge till 52 veckor i Västra Götaland eller 80 veckor i Stockholm.

För mig blir det en väldig konstig signal när vi politiker talar om bostadsbrist och sedan låter handläggningstiderna hos en myndighet som är central för just möjligheten att bygga vara så här långa. Långa handläggningstider kostar inte bara tid utan även pengar, eftersom projekt måste fortgå onödigt länge när vi politiskt inte vågar vidta de åtgärder som behövs.

Under många år har kritik riktats mot långa handläggningstider på plangenomförandeområdet. När kommunerna har fattat beslut om byggrätt, ofta efter lång handläggningstid i detaljplaneärenden, är det av största vikt att fastighetsägare och byggherrar snabbt kan få beslut om bygglov eller ändrad fastighetsindelning.

Det är dags att vi ser helheten. Om vi inte är modiga nog att ge Lantmäteriet de resurser som behövs för att korta handläggningstiderna måste vi tänka nytt. Vi menar i vår reservation att en del av den verksamhet som Lantmäteriet utför kan utföras av konsulter eller andra företag för att skynda på processerna och frigöra kapacitet hos Lantmäteriet för de uppgifter som är viktigast och måste göras av en myndighet. Så löses denna uppgift i andra länder. Det bör inte vara främmande för oss i kalla Sverige heller. Vi tror att det finns många goda krafter i form av bolag och konsulter som vill och kan ta sig an de delar av verksamheten som inte nödvändigtvis behöver göras av en myndighet. Om vi menar allvar med att öka bostadsbyggandet måste vi lösa frågan om Lantmäteriets handläggningstider.

Fru talman! Byggbar mark och planeringsdimensioner är också ett stort problem när det gäller bostadsbyggande. Privat initiativrätt kan vara ett sätt att komma till rätta med det. Att överplanera byggbar mark i kommunerna är en väg som vi menar att vi kan prova. Det innebär kortare processer, billigare bostadsbyggande och möjlighet för oss att komma i fatt med bostadsbyggandet i många av våra kommuner.

Byggbar mark bör öppet och synligt redovisas för allmänheten. Vi menar att länsstyrelserna kan vara parter i detta och kan hjälpa till att peka ut vad som kan vara byggbar mark. Om man inte vågar låta länsstyrelserna vara med i processen vet jag inte vad den nationella dimensionen över huvud taget kan bidra med.

Utskottet säger att man tycker att detta är en kommunal angelägenhet. Det kommunala planmonopolet är starkt. Det innebär att man nationellt avhänder sig möjligheten att styra bostadsbyggandet i Sverige, vilket jag tycker är tråkigt.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 4 i CU13 och reservation 1 i CU16.

Anf. 5 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i CU13.

En bostad är mycket mer än bara ett ställe att bo på. Det är en grundtrygghet som ger människor frihet att utvecklas. Alltför många begränsas i dag av en illa fungerande bostadsmarknad.

Bostadsbristen är stor. Unga tvingas bo kvar hemma i stället för att få uppleva den frihet det innebär att flytta till sin första egna bostad, och äldre

tvingas bo kvar i villan trots att de vill flytta till något mindre och enklare. Barnfamiljer bor trångt för att få ihop ekonomin.

Bostadsmarknaden behöver förändras på många områden för att bli en fungerande marknad där utbud möter efterfrågan. Fler behöver få möjlighet att äga sin egen bostad, flyttkedjor behöver underlättas och fler bostäder behöver byggas.

Ett viktigt steg mot en fungerande bostadsmarknad har nu påbörjats genom den utredning om friare hyressättning i nyproduktion som Liberalerna tillsammans med övriga januaripartier nyligen har presenterat.

Fru talman! Bostadspolitik handlar dock inte bara om en fungerande bostadsmarknad och fler bostäder. Det handlar också om barns rätt att växa upp i ett tryggt och trevligt område. Det handlar om barns rätt att ha höga ambitioner och framtidstro. Och det handlar som att vi alla ska kunna vara stolta över det område som vi bor i. Det är något som vi tar upp i ett särskilt yttrande.

Tyvärar vi i dag alltför många bostadsområden där arbetslösheten är hög, skolresultaten är låga och många känner ett utanförskap. Ofta karaktäriseras dessa områden av en stor andel relativt billiga hyresrätter. Den som gör en jobbkarriär kan inte samtidigt göra bostadskarriär och bo kvar i området utan måste flytta någon annanstans för att kunna äga sin bostad, trots att man faktiskt skulle vilja bo kvar. Nya människor flyttar in. Eleverna i skolan startar varje termin med nya kompisar i klassen medan gamla kompisar har flyttat. De nätverk som bygger ett stabilt område, till exempel det att man känner sina grannar, är svårare att bygga upp och behålla.

För att skapa långsiktigt stabila bostadsområden behöver det finnas en variation av bostäder för livets olika skeden och för människors olika plånböcker under dessa skeden. I områden med stor dominans av hyresrätter vill därför vi liberaler att det ska finnas en särskild strategi för omvandlingar för att möjliggöra för den som vill äga sin bostad att bo kvar i området. Såväl hyresrätter som bostadsrätter och ägarlägenheter behövs. Bostadsområden med en blandning av upplåtelseformer skapar bäst möjligheter för de boende att välja en boendeform som passar dem.

Att nå en bättre balans mellan olika upplåtelseformer tar dock tid, och insatser behövs här och nu för att lyfta de områden som behöver prioriteras. Det som krävs är strukturer som håller över tid – inte kortsiktiga projekt. Vi vet att det gör skillnad i de områden där fastighetsägare och andra aktörer gör gemensam sak och på olika sätt bidrar till att öka tryggheten och områdets attraktivitet.

I många andra länder finns det lagstiftning som underlättar för denna typ av samarbeten, som ofta kallas BID, Business Improvement District. Lagstiftningen i de fallen reglerar former och ansvarsfördelning och gör det enklare att komma igång och samarbeta. BID kan sägas fungera som ett mellanting mellan en ekonomisk förening och en samfällighet, där den gemensamma uppgiften är att bidra till att området utvecklas mot de mål som man gemensamt har satt. Eftersom detta varit ett framgångskoncept i flera andra länder tycker vi liberaler att det är hög tid att på allvar satsa på en pilotverksamhet med BID även i Sverige.

Fru talman! Det kan kännas avlägset att prata bostadspolitik under en pågående pandemi och med tanke på den ovissa ekonomiska situation som ligger framför oss. Men att möjliggöra för den unga att flytta hemifrån, den äldre att lämna villan och familjen att ordna ett större boende är inte gjort i en handvändning. Och i spåren av pandemin tror jag tyvärr att vi kommer att se att det blir ännu svårare för fler att hitta bostäder som passar både plånboken och livssituationen.

De behov av reformer som fanns före pandemin har inte minskat utan snarare ökat. Vi liberaler kommer att fortsätta att arbeta för en fungerande bostadsmarknad och för att alla barn och unga ska kunna känna sig trygga i och stolta över sina bostadsområden.

(Applåder)

Anf. 6 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för förtroendet: Jag får numera vara ersättare i riksdagens samtliga andra utskott. Men det är ju för att vi befinner oss i en situation som vi hoppas att vi snart är ute ur.

Fru talman! Vi behöver en hållbar bostadspolitik här och nu men också för framtiden. Vad menar jag då med en hållbar bostadspolitik? Jo, den ska vara socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar. Men innan jag beskriver den politiken lite mer vill jag beröra den situation som vi just nu befinner oss i.

Fru talman! Ingen ska behöva vräkas till följd av coronakrisen. De som riskerar att förlora sitt jobb eller som redan har förlorat sitt jobb och därmed sin inkomst ska inte också behöva förlora sin bostad. Det är oerhört oroväckande att vi nu ser att det skulle kunna bli följden av denna kris. Utan ett tryggt hem blir det oerhört svårt att återinträda på arbetsmarknaden, och det gäller oavsett vem man är eller vilket arbete man tidigare har haft. Ingen ska behöva bli vräkt till följd av coronakrisen. Man ska inte kunna gå direkt till kronofogden, utan man ska gå via socialtjänsten. Vi behöver också se till att barn ingår i socialtjänstens ansvar för den strukturella hemlösheten. Barn till föräldrar som riskerar att förlora sitt bostadskontrakt till följd av coronakrisen kan inte ansvara för sin situation.

Den sista delen är en del som jag tror att vi behöver både nu och i framtiden. Detta har jag motionerat om tidigare, men denna gång har motioner beretts förenklat. Det handlar om inneboende. En del på den svenska bostadsmarknaden har inte ett eget kontrakt. En del har ett andrahandskontrakt. Då är man berättigad till bostadsbidrag, men för dem som är inneboende finns inget ekonomiskt stöd. Många av dem som i dag har förlorat sitt jobb bor tillfälligt i en stad. De tog ett jobb som de nu har förlorat. Därmed har de inte heller möjlighet att bo kvar som inneboende.

Jag kommer tillbaka till en hållbar bostadspolitik – och det gäller även i denna tid. Det handlar om en socialt hållbar bostadspolitik där kommunen på riktigt tar det bostadsförsörjningsansvar som kommunen har, och det gäller alla invånare. Som jag nämnde tidigare vill vi gärna se att kommunen också får ett utökat ansvar för just barnfamiljer. Barn kan aldrig ta ansvar för den situation som deras föräldrar befinner sig i.

Vi har tidigare i debatten hört om trångboddhet. Det är också en fråga som är oerhört problematisk. En partikollega till mig sa vid ett tillfälle något som kändes så hårt i mitt hjärta: Madrassplatserna är slut i förorterna medan vi som har råd bara bor större och större. Det är sant. Vi är väldigt

privilegierade. En stor del av Sveriges befolkning har väldigt stor bostadsyta. Det sägs till och med att vi är en av de befolkningar i världen som har störst bostadsyta per person. Det kan vi själva fundera över. Vi har det ganska bra. Men de som inte har de ekonomiska förutsättningarna har det väldigt svårt och bor allt trängre.

En ekonomiskt hållbar bostadspolitik – vi har hört om ett antal förslag tidigare – handlar om bosparande och förutsättningar för individen, men det handlar också om att ha råd att efterfråga det som byggs. Regeringens investeringsstöd, som har utformats och formats om i samarbetet om januariavtalet, är ett viktigt verktyg för att se till att också de som inte har en fet plånbok kan ha råd att efterfråga en nyproducerad lägenhet.

Sedan handlar det om en ekologiskt hållbar bostadspolitik. I det betänkande som vi i dag debatterar behandlas faktiskt en motion från mig om hur vi skulle kunna bidra till en ekologiskt hållbar bostadspolitik. Det finns mycket. Bostadssektorn står för en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Det är lika mycket som personbilarna står för, men byggsektorn klarar sig oftast utan att ifrågasättas. Vi måste få ned utsläppen från byggsektorn, och en del av det handlar om byggmaterialen. Det har jag stått här och talat om tidigare. Vi måste använda rätt material på rätt plats vid rätt tidpunkt. Vi måste också börja återbruka de material som redan är använda.

Detta har jag motionerat om. Jag kommer inte att yrka bifall till den motionen, för det är inte så vi brukar göra. Men den är väldigt bra, och det vill jag framhålla.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandena och därmed avslag på samtliga motioner.

Jag kan i denna debatt glädjande konstatera att KD nu vill ha ett gemensamt siffersatt mål för hur mycket vi ska bygga. När vi införde det 2014 var man väldigt kritisk till att sätta siffror på just bostadspolitiken. Därför är det glädjande att vi kan enas om detta. Jag hoppas att vi också kan nå de målen. För mig handlar det nämligen inte om siffror, hur mycket vi bygger, utan det handlar om att ge alla människor i Sverige ett tryggt hem.

Anf. 7 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Jag har en rätt enkel fråga eller en komplicerad fråga, beroende på hur man ser det, till Emma Hult.

Önskelistan som beskrevs i början av anförandet var vacker. Alla ska ha det bra. Det ska vara socialt hållbart. Det var en fin önskelista. Jag hörde dock inga förslag.

Jag undrar, fru talman, om ledamoten Emma Hult är medveten om att bostadsministern kommer från hennes parti. Jag förstår att Emma Hult vill mycket. Jag gillade det jag hörde, i alla fall mycket av det. Men som vanligt finns det inga konkreta förslag på hur man ska lösa dagens bostadskris i Sverige.

Jag vill bara höra hur Emma Hult har tänkt att önskelistan ska bli verklig när regeringen efter sex år fortfarande inte har klarat av att lämna förslag.

Anf. 8 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att man står i talarstolen och slår på ett parti för att det inte har förslag när man själv inte heller har förslag. Man stod tidigare i talarstolen och sa: Vi ber att få återkomma med våra förslag.

Jag tycker att man ska fundera över vilka förslag man själv vill lägga fram innan man starkt kritiserar. Det är anmärkningsvärt att Sveriges näst största parti på sex år inte heller har presenterat några förslag för att komma till rätta med den situation vi befinner oss i.

Ja, man kan tycka att det är regeringens fel, men den situation vi befinner oss i beror på att vi har byggt för lite bostäder under alldeles för lång tid. Och ni valde att lyfta bort det bostadspolitiska ansvaret från den nationella nivån och säga: Varsågod kommunerna! Varsågod marknaden! Lös det!

Regeringen har återtagit den nationella bostadspolitiken och infört ett investeringsstöd. Vi pratar på riktigt om bostadspolitik i den nationella debatten igen. Tidigare ansåg ni inte att det var en fråga för den nationella nivån att lösa – marknaden kan lösa det, och kommunerna har ansvaret.

Anf. 9 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Hur många mandatperioder ska denna regering skylla ifrån sig på tidigare regeringar? Det kan man undra. Men, fru talman, det är tyvärr ett mantra som går igen, inte bara i denna debatt utan i väldigt många debatter som vi har i Sveriges riksdag.

Vi pratar om bostadspolitik, säger ledamoten Emma Hult. Ja, det har vi hört i dag. Emma Hult pratade jättevackert om en bostadspolitik som hon önskade var på plats men som inte är det. Ni har återtagit ansvaret för bostadspolitiken. Ja, det är väl bra, men se då till att det blir verkstad. Man kan inte återta någonting och sedan inte göra något åt det. Det fungerar inte.

Emma Hult påpekade att Moderaterna är Sveriges näst största parti, det håller jag med om, och att inte heller vi har löst bostadskrisen. Vi har haft ett antal förslag på det bostadspolitiska området, fru talman, men trots att vi är Sveriges näst största parti har vi inte majoritet i Sveriges riksdag. Moderaternas tidigare förslag i CU10 som i dag behandlas förenklat fick inte majoritet i Sveriges riksdag, och därför har vi heller ingen moderat bostadspolitik i Sverige i dag.

Som sagt, fru talman: Jag ser fram emot att lägga fram nya förslag från Moderaterna och ser fram emot att få stöd från regeringen.

Anf. 10 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Cecilie Tenfjord Toftby! Jag ser också fram emot dessa förslag som jag hoppas kan lösa den bostadssituation som Sverige har i dag.

Om Cecilie Tenfjord Toftby skulle vilja veta lite mer om det jag beskrev men inte valde att lägga en 20 minuters föreläsning på finns det i vår motion *En hållbar bostadspolitik* som även den behandlas förenklat. Där finns konkreta förslag på vad Miljöpartiet skulle vilja se och driva igenom för att få till stånd en politik som gör att alla i Sverige kan få ett tryggt hem.

Som Cecilie Tenfjord Toftby säkert känner till är det dock så att det tar tid att bygga i Sverige i dag, något som flera har uppmärksammat som ett problem. Det är en utmaning att det från idé till färdigt hus tar tid. Jag kan ändå glädjande nog berätta att vi just nu har all time high när det gäller färdigställda bostäder i Sverige. Varje år byggs det fler bostäder än vad det gjorde totalt under alliansregeringens styre.

Det tycker jag är fantastiskt, för det betyder att det är fler personer i Sverige som får sätta nyckeln i dörren till ett tryggt hem. Det vore ju smakligt om även ett tidigare regeringsbärande parti kunde inse att man har en liten del av ansvaret gällande den situation vi befinner oss i just nu.

Anf. 11 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Fru talman! I dag ska vi debattera tre av civilutskottets motionsbetänkanden: CU10 *Fastighetsrätt*, CU13 *Bostadspolitik* och CU16 *Planering och byggande*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

I dessa tre betänkanden finns en rad motioner. Jag tänkte i inledningen av mitt anförande beröra ett antal av dem, de flesta hemmahörande i betänkandet kring fastighetsrätt.

Fru talman! I frågan om andelstal i vägsamfälligheter finns redan ett tillkännagivande från 2019 om att förenkla beslutsfattandet för vägsamfälligheter och hitta en bra mellanväg. Regeringen hanterar just nu frågan, och det gäller att väga olika parametrar mot varandra såsom enkelhet, rätts-säkerhet och ett fungerande minoritetsskydd. Här är jag övertygad om att regeringen kommer att återkomma.

När det kommer till frågan om finansiering av och tillgång till geodata finns flera motioner som pekar på fördelarna med och vikten av att Lantmäteriet ger fri tillgång till de gemensamma dataresurser som våra geodata ger oss.

Vi socialdemokrater delar i mångt och mycket den ambition och den beskrivning som finns i många av dessa motioner. Vi anser att frågorna är viktiga, och jag tror att det för Sveriges framtid väldigt mycket handlar om att vi så småningom måste öppna upp möjligheterna för fler att få tillgång till den här typen av information. Så kan vi ligga i framkant både när det gäller implementeringen av datadriven AI och för att kunna använda information och driva på den tekniska utvecklingen.

Det är däremot viktigt att se till att de data som finns används på ett säkert och tryggt sätt så att många får möjlighet att använda dem men att vi inte samtidigt hamnar i ett läge där informationen kan hamna i fel händer.

Det är glädjande att se att regeringen på ett antal områden i dag jobbar med nationella strategier. Lantmäteriet har i samråd med Geodatarådet och berörda myndigheter tagit fram en strategi med fyra övergripande mål. Det handlar om att geodata ska vara öppna, användbara och tillgängliga och att samverkan mellan olika myndigheter ska vara välutvecklad.

Den här strategin har nu funnits ett par år, och regeringen har i det senaste regleringsbrevet till Lantmäteriet gett uppdraget att ta fram en ny geodatastrategi för 2021–2025. Detta uppdrag kommer att redovisas senare under hösten.

Fru talman! När det gäller en effektivare och säkrare tillgång till grunddata har Bolagsverket, Lantmäteriet och Skatteverket fått i uppdrag att

lämna förslag. Här har Myndigheten för digital förvaltning ett samordnande ansvar.

Ökad standardisering och ett effektivt och säkert informationsutbyte är andra områden som dessa myndigheter jobbar med, och man har nu fått ett förnyat uppdrag att tillsammans etablera en ny infrastruktur för att förbättra informationsutbytet. Även detta uppdrag kommer att levereras inom en snar framtid, med slutredovisning den 31 januari 2021.

Som om dessa åtgärder inte vore nog kommer Lantmäteriet att komma med en delrapport inom ett par dagar, där man kommer att redovisa vilka budgetkonsekvenserna blir av att tillgängliggöra värdefulla datamängder avgiftsfritt samt vilka samhällsnyttor detta skulle kunna skapa.

Som fru talmannen hör pågår i dag ett intensivt arbete inom de områden som motionärerna berör. Jag vill återigen understryka att det är regeringens och Socialdemokraternas ambition att dessa frågor måste ligga i framkant för att Sverige även i framtiden ska vara ett innovativt land som ligger i långt fram inom teknikutvecklingen.

Fru talman! När det kommer till den efterfrågade översynen av Lantmäteriet delar vi uppfattningen att det är angeläget att myndighetens verksamhet fungerar effektivt och ändamålsenligt. Regeringen har gett i uppdrag till Lantmäteriet och Statskontoret att på olika sätt minska, mäta och följa upp handläggningstiderna för att på så sätt minska de köer som vi ser i dag. Myndigheten arbetar också på olika sätt med att effektivisera och på andra sätt göra kötiden kortare. Detta är ett prioriterat område.

Med detta lämnar jag det fastighetspolitiska betänkandet och övergår till betänkandet som handlar om bostadspolitik.

Det är glädjande att i dagens debatt höra att flera partier vill lyfta fram och främja den sociala dimensionen inom bostadspolitiken. Den sociala situationen kopplad till bostaden är väldigt problematisk för många människor i dag. För mig är det därför väldigt inspirerande att höra att både Centerpartiet och Liberalerna på olika sätt kan tänka sig att jobba med den sociala dimensionen. Det bådär gott inför framtiden när vi ska utarbeta ett antal förslag inom detta område.

BID är ett sådant område, och det ska bli spännande att se hur man kan hitta olika sätt att samverka. Man kan förstås alltid fundera på om det bästa sättet är att skapa en viss modell för hur en sådan samverkan ska se ut. Tittar man på hur samverkan fungerar i Järva eller i Gårdsten ser man att det i dag i väldigt stor utsträckning handlar om lokalt engagemang. Med lokalt engagemang kommer man väldigt långt, och jag tror kanske att det är viktigare än hur formen ser ut.

För mig är det glädjande att höra att den sociala dimensionen och människors utsatthet är någonting som vi kommer att få höra mer om i den politiska debatten framgent.

Anf. 12 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Johan Löfstrand. Vi verkar vara ganska överens om att geodata borde vara öppna och tillgängliga för alla och att detta kan vara ett sätt både att effektivisera planeringsprocessen och att spara pengar på myndighetsnivå och företagsnivå.

Johan Löfstrand använde orden i sinom tid när detta skulle kunna införas. Vad betyder det? När kommer detta tidsmässigt? Är det i år, nästa år eller kan regeringen tänka sig att lägga fram ett förslag om detta?

En av mina motioner handlar om överplanering av byggbar mark. Vad anser Johan Löfstrand och Socialdemokraterna om detta? Jag tror att det är en väg att gå för att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande i kommuner som annars har det trångt när det gäller planeringsprocessen, alltså att man ökar detta och så att säga lägger det i ladorna för att kunna bygga och göra så att processen blir kortare men även så att de som vill starta en planprocess vet vilka områden som är tillgängliga och där det är möjligt att genomföra bostadsbyggande.

Det skulle vara trevligt att få svar på dessa två frågor.

Anf. 13 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan jobbar regeringen med ett antal olika spår för att vi ska digitalisera Lantmäteriet men också andra delar av Myndighetssverige. Digitalt först är ett första steg där vi har jobbat för att öka digitaliseringen och förståelsen. De myndighetsuppdrag som jag läste upp är ett steg för att sedan ta detta vidare. Regeringen har som ambition att se över möjligheten att också göra en del av detta material fritt. Precis som jag sa kommer Lantmäteriet inom bara någon vecka med en delrapport där man analyserar kostnaden och de eventuella samhällsnyttor som detta skulle innebära. Efter det måste regeringen och alla partier ta ställning till hur denna process ska tas vidare. Jag är helt övertygad om att regeringen kommer att återkomma i frågan.

När det gäller Larry Söders andra fråga om att överplanera mark tycker jag att det skulle kunna vara spännande. Men i grund och botten tror jag att både Larry Söder och jag anser att kommunerna är den instans som är bäst på att hantera detta. Som det ser ut i dag ger man kommunerna möjlighet att faktiskt ta detta ansvar. Och många kommuner tar detta ansvar. Det stora dilemmat är att olika kommuner tar olika stort ansvar. Framför allt är det kanske så att de kommuner som skulle behöva ta ett ansvar för att ge alla möjlighet till en bostad kanske inte riktigt tar detta ansvar i dag.

Anf. 14 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Min uppfattning är att om man ska göra geodata öppna och tillgängliga för alla innebär det en kostnad i grunden. Jag tror att denna kostnad måste tas nationellt, det vill säga att den måste tas med i en budget på ett eller annat sätt som vi fastställer här. Då är det normalt en gång per år som vi fastställer det, om vi inte ska göra det i en extrabudget som jag inte tror är nödvändigt.

Min önskan eller fråga är rak och tydlig? Finns det en möjlighet att detta kommer att finnas med i höstens budget för 2021? Det vore välkommet. Det finns flera partier som har lagt in detta i sin budget, givetvis utifrån de kunskaper som man har, det vill säga att kostnaden är okänd ända tills man har undersökt den.

När det gäller överplanering av byggbar mark hänförs detta till min diskussion om vi kan ha ett mål – ett tal – för bostadsbyggandet av hyresrätter, bostadsrätter och småhus. Jag menar att riksdag och regering måste fastställa ett tal för detta för att kunna jobba för det. Jag har tittat i regeringsförklaringen och i budgeten, och regeringen har inget uttalat mål om antalet bostäder. Däremot har Boverket analyserat kring detta. Men regeringen och statsministern har inte talat om vilket antal bostäder som ska byggas i Sverige. Säger man det menar jag att man också frångår att detta

läggs bara på kommunerna. Då blir det en nationell nivå där man måste hitta lösningar för att göra detta.

Jag håller med Johan Löfstrand om att det kommunala planmonopolet är starkt och ska vara starkt. Men någonstans går också vårt ansvar som nationella politiker. Jag tror att det går att hålla ihop helheten. En del kommuner klarar inte av det, medan andra kommuner klarar av det. Men de kommuner som inte klarar av det måste vi på ett eller annat sätt hjälpa.

Anf. 15 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Fru talman! Vi befinner oss i ganska speciella tider just nu. Statsbudgeten är redan i dagsläget ganska hårt ansträngd av den pandemi som råder. Att då stå i talarstolen och nu lova huruvida denna typ av satsning kommer i år eller om några år har jag inte mandat eller tycker är lämpligt att göra, framför allt med tanke på att vi i dagsläget inte vet vad kostnaden kommer att vara. Därför är det väl jättebra att vi inväntar det arbete som Lantmäteriet gör, så att vi kan få en tydligare bild av både vilka samhällsnyttor som detta skapar och vilka kostnader som är förknippade med detta. Jag tror alltså att det är svårt att svara på denna fråga just nu, framför allt utifrån att vi i dag befinner oss i en mycket annorlunda situation än för ett halvår sedan.

När det gäller Larry Söders fråga om mål har statsministern, om jag inte missminner mig, i regeringsförklaringen för något år sedan sagt att målsättningen under förra mandatperioden var att man skulle bygga 250 000 bostäder. Detta mål nådde regeringen. Nu behöver vi däremot sätta upp ett nytt mål. Regeringen har nyligen gett ett uppdrag till Boverket om att försöka analysera bostadsbristen och med detta verktyg kunna ta fram en tydlig beskrivning av vilken typ av bostäder som behövs. Då kommer det att vara mycket lättare att sätta upp ett mål som är mer precist kring vad det är vi behöver.

Jag kan avsluta med att säga att jag håller med Larry Söder om att staten måste ta ett mycket större ansvar för att det ska byggas bostäder i hela landet. Framför allt måste staten ta ett ansvar för att det byggs i ett antal kommuner som i dag inte vill bygga.

Anf. 16 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! På grund av coronakrisen har min partikamrat Momodou Malcolm Jallow inte möjlighet att närvara här i dag. Jag förstår att ni är besvikna, och han är besviken över att inte få delta i debatten. Men ni slipper inte undan honom helt eftersom jag kommer att framföra hans budskap som han har skickat till mig.

Rätten till en bostad är en grundläggande mänsklig rättighet – en av de viktigaste och största utmaningarna i Sverige i dag. Vi behöver en jämlik social bostadspolitik där staten tar ett stort ansvar för att bygga bostäder för alla, oavsett inkomst.

Den statliga bostadspolitiken nedmonterades på 1990-talet. Sedan dess sker bostadsbyggandet nästan helt på marknadens villkor. Januariavtalets avisering att genomföra fri hyressättning i nyproduktion tror vi kommer att försämra för hyresgästerna. Bristen på hyresrätter som folk har råd med har skapat trångboddhet och svårigheter för unga och nyanlända att etablera sig på bostadsmarknaden. Den har också lett till svårigheter att flytta dit där jobben och utbildningarna finns.

Den nuvarande coronakrisen har hittills fått stora konsekvenser för samhället, där vi ser att bostadskrisen har spelat en stor roll. Men bostadskrisen fanns långt före coronakrisen. Strukturell hemlöshet, renoveringar och försäljningar av allmännyttan har drabbat många men främst låginkomsttagare, pensionärer, unga och nyanlända.

Fru talman! I takt med att klassklyftorna och ojämlikheten har ökat har också bostadssegregationen ökat. Skillnaderna i inkomst, hälsa och förväntad livslängd skiljer sig åt stort mellan de olika bostadsområdena. Konsekvenserna av detta blir tydliga i och med coronakrisen, då smittspridningen varit mycket snabbare och större i områden med stor trångboddhet.

Coronakrisen har hittills haft långtgående socioekonomiska konsekvenser och hälsokonsekvenser. Då tillsätter januaripartierna en utredning om att förändra hyressystemet i Sverige. Vi vill inte ha marknadshyror, och vi ser hur de som har det sämst riskerar att drabbas värst av detta. Vi behöver i stället skapa en trygghet och bra förutsättningar för dem som drabbas hårdast av krisen.

Enligt Boverket behöver det byggas i snitt 67 000 nya bostäder varje år fram till 2025. Det som framför allt behövs är hyresrätter med rimliga hyror som folk har råd med. För människor med svag ekonomisk ställning, vilken kanske även har försämrats ytterligare i coronakrisens spår, är tröskeln till bostadsmarknaden otroligt hög. Fri hyressättning är ingen lösning på vare sig bostadsbristen, hemlösheten eller sociala utmaningar.

Fru talman! De senaste åren har det byggts mer bostadsrätter än hyresrätter. Många av dessa bostadsrätter har varit dyra och exklusiva, riktade till en köpstark medelklass. Nu sjunker efterfrågan på dessa bostäder, men behovet av bostäder kvarstår. Det som framför allt behövs är hyresrätter med rimliga hyror, och för att bygga dessa bostäder måste staten ta ett ansvar – dels genom olika former av stöd, som investeringsstödet, dels genom att staten tar en större roll i att skapa en mer jämlik balans mellan hyresrätter och bostadsrätter.

Bostaden ska vara en del av välfärden på samma sätt som skola, sjukvård och omsorg är det. Stat och kommun ska ta ansvar för att alla medborgare har någonstans att bo. Det är allt svårare att få en egen lägenhet, och bostadsköerna växer. Det är svårt att få tag på ett förstahandskontrakt; ibland krävs det mer än tio år i bostadskö för att få ett.

Fru talman! Förslaget om marknadshyror handlar om nyproducerade bostäder. Det är tyvärr en klen tröst för landets hyresgäster, eftersom förslaget innebär att man i en del av hyresbeståndet kommer att neka hyresgästerna den förhandlingsrätt som alla har i dag. Det påverkar självklart hela beståndet på sikt, och det skulle bara vara en tidsfråga innan majoriteten av landets hyresgäster drabbades av höjda hyror. På sikt tror vi inte att det går att ha två separata system.

I dag sätts hyrorna i en kollektiv förhandling mellan Hyresgästföreningen och de privata och allmännyttiga hyresvärdarna. Verkligheten har visat att modellen fungerar under stora påfrestningar i såväl låg- som högkonjunktur. Den ger stabila vinster åt företagen samtidigt som hyresgästerna får trygghet och inflytande.

De positiva effekterna av marknadshyror finns inte belagda. I stället är det tydligt att marknadshyror leder till högre hyror överallt och till att hyresgästernas möjlighet att flytta inom hyresbeståndet minskar. Marknadshyror upprätthåller social och ekonomisk stigmatisering. Marknadshyror

riskerar också att öka kostnaderna för bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd och bidra till ett ökat antal vräkningar på grund av hyresskulder.

Studier visar inte heller att marknadshyror leder till ökat bostadsbyggande, så vem är de bra för? Svaret är enkelt: De är bra för fastighetsägare, och särskilt de på starka bostadsmarknader. Det är i stort sett bara de som har varit positiva till regeringens besked. Hyresgästföreningen, som representerar dem som bor i lägenheterna, slår däremot larm om höjda hyror och ökad otrygghet.

Redan innan regeringen tillträdde var vi i Vänsterpartiet tydliga med att vi gärna förhandlar och kompromissar i en rad frågor, men vi har också varit tydliga med att marknadshyror inte är en av dem. Det skulle drabba alltför många. En sak är säker: Vänsterpartiet säger nej till marknadshyror i såväl nyproduktion som det befintliga beståndet, och löftet om att fälla regeringen vid införandet av något sådant gäller fortfarande.

Fru talman! Vi behöver fler hyreslägenheter med rimliga hyror, och vi behöver ha dem i alla delar av vårt samhälle. Marknadshyror löser inte detta. Vi vill värna och utveckla den svenska modellen för hyressättning, med kollektivt förhandlade hyror enligt bruksvärdesprincipen. Det är bäst för alla.

Anf. 17 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag vill både tacka Jon Thorbjörnson och välkomna honom in i den bostadspolitiska debatten. Även om Jon inledde med att säga att det var Momodou Malcolm Jallows ord han skulle framföra förväntar jag mig att det också är Vänsterpartiets politik och något som Jon Thorbjörnson står bakom.

Fru talman! Jon Thorbjörnson beskriver väldigt väl många saker som jag känner igen gällande hur den svenska bostadsmarknaden ser ut och vilka utmaningar vi har, men jag hör väldigt få förslag till lösningar. Några dyker dock upp i införandet, och de handlar om att staten ska ta ett större ansvar. Man nämner till exempel investeringsstödet men också att balansen mellan hyresrätter och bostadsrätter ska bli bättre. Jag skulle vilja veta hur staten ska påverka balansen mellan hyresrätter och bostadsrätter så att den förbättras.

Anf. 18 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Jag kanske ska be Emma Hult om samma sak som hon bad Moderaterna om, nämligen att läsa vår motion. Det finns många förslag som går i den förenklade behandlingen av motioner, så där finns många av svaren att få.

Vi kan till exempel använda oss av ett statligt byggbolag som kan se till att bygga det som behövs och det som folk efterfrågar för att lösa bostadskrisen. Ett statligt byggbolag skulle kunna styra vilka bostäder de vill bygga, nämligen det samhället behöver: hyresrätter.

Anf. 19 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Jon Thorbjörnson för svaret. Det är en intressant tanke som jag vet att Vänsterpartiet har provat även tidigare och då inte fått stöd för.

Vi har ju några statliga bolag som bygger bostäder i dag; vi har Akademiska Hus, som bygger studentbostäder, och i viss mån upplåts även

andra former av kategoribostäder. Jag vill bara få något förtydligt – tänker Jon Thorbjörnson att statens bostadsbolag ska bygga det som fattas? Ska vi inte med andra verktyg se till att även ge marknadens aktörer möjlighet att göra det?

I Finland har man en stiftelse som bygger för just utsatta medborgare – vi var ju tillsammans i Helsingfors på studieresa. Är detta någonting som Vänsterpartiet har funderat över?

Det sista jag vill säga i det här replikskiftet är att regeringen inte föreslår ett införande av marknadshyror. Regeringen föreslår ett införande av fri hyressättning i nyproduktion. I det utredningsdirektiv som vi nu är eniga om står det väldigt klart att det inte är marknadshyror.

Jag vill också klargöra att vi redan har två separata system i dag. Vi har systemet där man förhandlar hyran med Hyresgästföreningen, men det finns även möjlighet i dag att förhandla sin hyra direkt med hyresvärd. Precis det kommer att vara fallet när det gäller fri hyressättning i nyproduktion – även om vi kommer att få in ett tarifförfarande, som förhoppningsvis kommer att stärka hyresgästens ställning än mer än det förfarande som finns i dag, där man förhandlar hyran direkt mellan hyresvärd och hyresgäst.

Anf. 20 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Vad innebär då fri hyressättning i nyproduktion? Innebär det att staten reglerar vilka hyror det ska vara? Innebär det att parterna sätter sig ned och förhandlar när hyran ska sättas? Nej, det betyder att fastighetsägaren kommer att sätta en hyra. Fastighetsägaren kommer att utgå från marknadskrafterna och se vad marknaden tål, och sedan kommer man att vilja maximera sina inkomster. Vad innebär det? Om inte detta är att införa marknadshyror, vad är då marknadshyror? Är det i så fall något annat specifikt?

Detta riskerar ju att sprida sig till hela bostadsmarknaden, för varje gång vi bygger något nytt kommer det att vara fri hyressättning. Det gamla kommer att fasas ut, och det nya kommer att fasas in.

Jag vill göra en litterär referens. Per Anders Fogelströms *Mina drömmars stad* ingår i en bokserie som jag har läst med stort nöje. I början får man följa människor från 1860-talet, och det finns väldigt explicita beskrivningar av hur bostadssituationen ser ut i Sverige och i Stockholm. Den var helt enkelt för jävlig. Lyckades vi bli av med detta så småningom? Ja, under en period i Sveriges historia då vi byggde otroligt mycket. Var det marknadskrafterna som såg till att det byggdes så mycket då? Nej, staten tog ett ansvar för att det skulle finnas bostäder av god kvalitet för alla medborgare oavsett inkomst. Det kan vi göra igen.

(Applåder)

Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på den del där Jon Thorbjörnson talade om de sociala problem som finns i bostadsområdena och att Vänsterpartiet vill göra någonting åt detta.

Ett av sätten man kan göra det på är att i de hyresrättsområden där vi har sociala problem – för det är tyvärr oftast i hyresrättsområden vi har det – spränga in bostadsrätter. Man kan även bygga småhus vid sidan om. Är det någonting som Vänsterpartiet är berett att stödja, det vill säga att man

bygger bostadsrätter och småhus där? Det betyder i så fall att Vänsterpartiet också måste presentera en politik för att kunna göra det möjligt.

Sedan skulle jag vilja fråga Jon Thorbjörnson en annan sak. Det finns många uträkningar som visar att hyreslägenheten är den dyraste formen av boende. Håller Jon Thorbjörnson med om detta påstående?

I de allra flesta debatter som jag hört har Vänsterpartiet talat om hyresrätter, men man talar aldrig om småhus. Vilken politik har Vänsterpartiet för att bygga fler småhus i Sverige? För det är väl inte så att Vänsterpartiet inte har uppfattat att det finns ett behov också av detta?

Anf. 22 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Larry Söder frågade om blandade upplåtelseformer i olika bostadsområden. Det är ju jättetrevligt att ha olika upplåtelseformer i olika bostadsområden. Problemet blir, lite grann, när man bara fokuserar på det som man kallar utanförskapsområden, där det finns många hyresrätter. Man pekar ut dessa områden som de områden som har alla problem. Det finns ju andra områden där man inte har blandade upplåtelseformer. Där finns det väl också en poäng i att bygga så att vi har blandade upplåtelseformer överallt och inte bara bygger stora, fina villor?

Emma Hult talade tidigare om att en del av oss bor större och större för varje år medan andra bor trängre och trängre och om att detta skiljer sig åt i olika bostadsområden. En lika viktig poäng är att det även i kommuner som Kungsbacka, som både jag och Larry kommer från, och Djursholm, eller i vilken kommun som helst som har stora, fina villaområden, behövs blandade upplåtelseformer. Men det talar vi aldrig om. Vi talar aldrig om att vi ska ha ut hyresrätter också i dessa områden.

Har vi en stark allmännytta i varje kommun, vilket är ett förslag från Vänsterpartiet som kan se till att det finns bostäder för alla i alla kommuner, är det bra för alla, oavsett inkomst.

Anf. 23 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag fick fortfarande inte något svar på om ledamoten Jon Thorbjörnson anser att hyreslägenhet är den dyraste formen av boende. Håller Jon Thorbjörnson med om detta borde det vara så att de som har små inkomster borde få möjlighet att bo i en annan typ av boende. Det är detta vår politik inriktar sig på – att se till att människor kan göra en bostadsresa och inte fastna i en form utan bo i den form de önskar.

Jag ska ge Jon Thorbjörnson en utmaning. Det finns särskilt utsatta områden som är utpekade i Sverige. Kan Jon Thorbjörnson redovisa ett av dessa som är ett småhusområde? Jon Thorbjörnson står ju här och säger att det inte bara är hyresrättsområden som är särskilt utsatta områden, men jag hävdar med bestämdhet att man inte kan hitta ett enda småhusområde som är ett särskilt utsatt område.

I min värld av politik innebär detta att vi ser till att lösa problemet där vi har problemet – vi skapar inte problem i de områden som inte har problem. Det betyder att det är hyresrättsområden – de gamla miljonprogrammen – som vi måste göra någonting åt. Det vi kan göra åt detta är att spränga in bostadsrätter och småhusområden vid sidan om eller i dessa områden för att de ska bli mer stabila socialt. Det är till stor del också så man har jobbat, och med andra åtgärder som kommuner kan ställa upp med.

Jon Thorbjörnson är mig svaret skyldig: Är hyreslägenhet den dyraste formen av boende? Och nämn ett särskilt utsatt område som är ett småhusområde!

Anf. 24 JON THORBJÖRNSSON (V) replik:

Fru talman! Larry Söder missförstod mig nog lite grann. Poängen var inte att peka ut villaområden som problemområden, även om det säkert kan finnas olika former av problem på olika ställen, utan att visa på att vi skulle behöva få till en blandad bebyggelse och blandade upplåtelseformer i hela landet. Vi behöver inte bara fokusera på utanförskapsområden. Om vi vill få en blandad befolkning i hela landet ser vi till att det finns blandade upplåtelseformer i hela landet och i alla kommuner, även i de kommuner som nästan bara består av dyra villaområden.

När man som ungdom ska skaffa sig sitt första boende kan det vara svårt att punga ut med 2–3 miljoner för att köpa sig en bostadsrätt eller en villa. Då kanske hyresrätten är den enda utvägen. Det må vara hänt att hyresrätt är det dyraste alternativet jämfört med vilken avgift man får för en bostadsrätt efter att man har pungat ut med de där 2–3 miljonerna, som man inte har, men många människor är hänvisade till hyresrätter. De har inte råd med – och kanske inte ens får ta – de lån som behövs för att köpa en villa eller en bostadsrätt i ett fint område.

När jag flyttade hemifrån första gången fanns det inte på världskartan att jag skulle ha 1 miljon att köpa en bostadsrätt eller en villa för. Jag var hänvisad till att bo i ett litet kollektiv. Vi var fyra personer som delade på en femma – en hyresrätt. Det funkade alldeles utmärkt. Var detta det absolut billigaste? Ja, för mig var det så, för jag ägde inte den där miljonen.

Vi ser också att de nyproducerade hyresrätterna är svindyra. Folk har inte råd att bo i dem. Det är därför vi behöver ett stöd för att se till att vi kan få ned hyrorna på de nyproducerade hyresrätter som tillkommer. Där kommer inte marknadshyror att hjälpa till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 7 Familjerätt

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU17
Familjerätt
föredrogs.

Anf. 25 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 i betänkandet.

Födelse, adoptioner, namngivning, äktenskap, skilsmässor, vårdnad om barnen, föräldraansvar, död och arv – under våra liv kommer vi att hamna i situationer där något av detta inträffar. Födelse och död är i alla fall två händelser som garanterat påverkar oss alla och som vi inte kan undvika.

Gemensamt för dessa situationer är också att det finns ett hav av lagstiftning och paragrafer som ska säkra att vi tar vara på livets alla möjligheter och gåvor och löser utmaningar och problem på ett sätt som speglar det samhälle vi lever i.

Lagstiftning som är så nära förknippad med våra livs olika faser måste själv vara i fas och kunna omprövas när vårt samhälle förändras. Få lagstiftningar, fru talman, är så förknippade med normer som familjerätten. Många av de lagar som finns bygger på kultur och värderingar. Vad som är rätt, vad som är galet och vad vi tycker beror ofta på vårt eget kulturella eller religiösa bagage. Men, fru talman, det finns några saker som det bland alla partier i Sveriges riksdag finns en absolut enighet om. En sådan grundpelare är att all lagstiftning alltid ska se till barnets bästa.

Är inte det självklart, kan man fråga sig. Sverige har ju ratificerat FN:s barnkonvention. Nej, detta är tyvärr inte självklart. Trots FN:s barnkonvention och trots alla fina ord i högtidliga festtal har vi i dag lagstiftning som sätter andras behov före barnets.

Hela Sverige skakades om och grät när nyheten om Esmeralda, som vi lärde känna som "Lilla hjärtat", blev känd. Detta var en liten flicka som hårt och brutalt blev uppriven från det hem och de människor hon hela sitt treåriga liv hade bott hos och lärt känna som sin familj. Det var ett hem där hon var älskad, önskad och omhändertagen.

Orsaken var att "Lilla hjärtats" biologiska föräldrar nu kände sig redo att återta vårdnaden. Familjehemsföräldrarna kämpade för att få behålla henne. Socialtjänsten avrådde också från att återföra vårdnaden till de biologiska föräldrarna, men domstolen dömde annorlunda.

Kort efter att hon flyttade dog lilla Esmeralda. Hennes biologiska mamma är nu anhållen och misstänkt för att ha orsakat hennes död. Samhället svek Esmeralda.

Hade alla fina ord om att barnets bästa är en självklarhet nu när barnkonventionen ratificerats varit sanning hade detta inte hänt. Det finns inga trollspön och magiska formler som säkrar barnets bästa, fru talman. Det krävs ansvarstagande och kunskap hos myndigheter och domstolar, och det krävs att vi har en lagstiftning som är så tydlig att riskerna för feltolkningar minimeras.

Med lilla Esmeralda blev det tragiskt uppenbart att dagens lagstiftning inte håller måttet. Vi måste se över, göra om och göra rätt, för barnets bästa är det som alltid ska väga tyngst.

Därför känner jag en lättnad över att vi i dag har ett enigt utskott som nu ställer sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om att se över reglerna för vårdnadsöverflyttning och adoption vid familjehemsplaceringar, där barnets bästa är det som ska avgöra.

Med detta sagt, fru talman, är det inte alltid så att ett barn som är familjehemsplacerat inte ska återförenas med sina biologiska föräldrar. Detta är inte ett ställningstagande mot att biologiska föräldrar ska ha möjlighet att återförenas med sina barn. Detta är en tydlig signal – nej det är för svagt. Detta är ett krav från hela Sveriges rike och alla som bor här att oavsett utfall ska barnets bästa alltid väga tyngst och vara avgörande i dessa beslut.

Måtte inga fler barn möta samma öde som lilla Esmeralda.

Fru talman! Nu känns det som att allt som jag tänkte säga efter det här blir väldigt oväsentligt. Men det finns mycket på familjerättens område som är i behov av översyn och förändringar för att möta utmaningarna i vår tid.

Utöver tillkännagivandet om vårdnadsöverflyttning och adoption har vi också ett enat utskott bakom ett tillkännagivande om polygama äktenskap, så kallat månggifte.

Vem du gifter dig med och om du eventuellt vill skilja dig är i Sverige helt upp till dig själv och självklart den du gifter dig med. Men hur många du vill vara gift med samtidigt har vi i Sverige tydliga åsikter om. Ett äktenskap är ett förbund mellan två människor, inte fler.

I dag har vi i Sverige en lagstiftning som säger att du inte får gifta dig med fler än en person. Men vi har också en lagstiftning som säger att om du redan är gift med flera personer när du kommer hit får du fortsätta att vara gift med dessa. Detta är, fru talman, direkt motsägelsefullt. Du får inte göra detta här, men om du har gjort det någon annanstans är det okej och vi kan leva med konsekvenserna.

I vintras kom en statlig utredning om hur vi ska hantera polygama äktenskap som redan existerar när människor kommer till Sverige. Utredningen är helt klart skeptisk till existensen av dessa äktenskap men förespråkar tyvärr ingen tydlig linje. I stället förespråkas en ventil som säger att dessa äktenskap kan få existera om synnerliga själ föreligger.

Vilka dessa synnerliga skäl är, fru talman, är något oklart. Men några exempel förs fram, som att om den svagare parten, ofta kvinnan, skulle förlora rätten till egendom eller arv vid en annullering eller upplösning av månggiftet kan äktenskapet få fortsätta existera. Och utredningen har rätt i att sådana situationer kan uppstå, men vi menar att dessa situationer då ska lösas genom annan lagstiftning, inte genom att polygama äktenskap ska få existera i Sverige. Polygama äktenskap hör inte till i vår tid eller i vårt samhälle. I Sverige ska äktenskap bestå av två jämbördiga parter. För att regeringen inte ska hamna fel i denna fråga och falla offer för utredningens ventil säger vi i vårt tillkännagivande att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot polygama äktenskap.

Fru talman! Jag sa i inledningen av mitt anförande att familjerättslagstiftningen ska spegla det samhälle vi lever i. Nu har jag precis sagt vad jag tycker att lagstiftningen ska säga om polygama äktenskap, där det inte ska finnas något utrymme för egna värderingar. Men när det gäller äktenskap mellan två vuxna människor är det helt upp till dem om de vill ingå det och om de vill avsluta äktenskapet.

Redan på 70-talet togs kravet bort på att du måste uppge varför du vill skiljas, och det finns inga krav på särlevnad. Inte många i dag lyfter på ögonbrynen över detta. Det som finns kvar, och som vi moderater tycker bör tas bort, är kravet på betänketid när det inte finns barn under 16 år med i bilden. Vi moderater anser att denna ändring behövs, speciellt i äktenskap där den ena av makarna utsätts för våld eller kränkningar. I ett modernt samhälle är det jag som avgör vem jag vill leva med och under vilka former.

Jag vet inte, fru talman, hur många som följer SVT:s brittiska tv-serie *The Split*, som handlar om skilsmässoadvokater i London och deras klienter. Jag följer den – självklart av ett rent yrkesmässigt intresse – då det blir

mycket tydligt hur ett lands familjerättslagstiftning är grundad i synen på moral, etik och vad som är korrekt. En replik från seriens huvudperson, Hanna Stern: Om du begär skilsmässa kommer han att motsätta sig detta, och frågan kring varför måste då besvaras – en ödesdiger fråga. Hon valde att inte skilja sig. Repliken låter som en lämning från mörka medeltiden. Men dessa lagstiftningar, fru talman, finns kvar i länder inte helt olika vårt eget.

En modern familjerättslagstiftning är ingen naturlag. Den blir aldrig bättre än lagstiftarna i denna kammare.

Med detta sagt, fru talman, vill jag bara lägga till att vi självklart fortfarande står bakom de förslag som har behandlats förenklat i detta motionsbetänkande. Och jag vill be om ursäkt för att jag överskridit min talartid.

Anf. 26 EBBA HERMANSSON (SD):

Fru talman! Det är lite extra kul att stå här som sverigedemokrat just i dag, när vi har fått så mycket gehör för våra motioner i civilutskottets beredning.

Flera av våra motionsförslag kring månggifte får i dag bifall från samtliga partier i utskottet. Det är bra att vi nu alla är överens om att det behövs skärpta regler för att förhindra månggifte och tvångsäktenskap.

Runt om i världen förtrycks kvinnor och tvingas in i äktenskap som de själva inte valt. Sverige ska aldrig bli en del av detta förtryck, utan här ska kvinnor ha samma rättigheter som män och kunna säga både ja och nej till ett äktenskap. Därför är det viktigt att vi sätter ned foten och står upp för kvinnors rättigheter.

Trots att äktenskap med flera personer inte är tillåtet i Sverige samt är straffbart förekommer det ändå i landet på grund av att dessa ingåtts i ett annat land eller inofficiellt i Sverige. Det finns även undantag som gör det möjligt att ändå vara gift med flera personer samtidigt. Det är inte acceptabelt. Inga månggiften ska vara tillåtna i Sverige. Detta ska gälla alla, oavsett härkomst. De som inte respekterar våra lagar gällande månggifte och fortsätter att leva som gifta med flera personer samtidigt ska straffas för detta och i den situation det är möjligt även utvisas ur landet.

Från Sverigedemokraternas sida ser vi väldigt positivt på utredningen om strängare regler för dessa äktenskap. Men tyvärr kan vi samtidigt konstatera att utredningens förslag inte är tillräckliga. Lagstiftningen bör skärpas ytterligare, så att inga månggiften ska erkännas i Sverige och de som redan existerar upplöses genom en påtvingad bodelning. Vi anser även att man behöver kartlägga förekomsten av månggifte i Sverige för att få en god bild av hur vanligt förekommande det är.

Oftast ingås månggifte mellan en man och flera fruar och där kvinnans ställning och vilja är underställd mannens. Kvinnan har därför inte samma rättigheter eller möjligheter att säga nej till vare sig äktenskapet eller att flera kvinnor ska ingå i det. Här i Sverige eftersträvar vi att leva jämställt, och det innebär att kvinnan har samma rättigheter som mannen. Att tvingas ingå ett äktenskap ligger långt ifrån värderingar om att äktenskap bygger på kärlek mellan två personer som av egen fri vilja har valt varandra.

Fru talman! Regeringen har presenterat flera nya lagar kring tvångsäktenskap och barnäktenskap. Detta välkomnar vi förstås, men tyvärr konstaterar vi även här att det inte är riktigt tillräckligt. De behöver komplette-

ras med nya och fler åtgärder, ännu skarpare straff och nya lagar för att få stopp på dessa medeltida sedvänjor.

Vi ser också väldigt positivt på de skärpta krav som har trätt i kraft på trossamfunden och deras vigselförrättare samt att det införs bland annat förbättrade möjligheter för Kammarkollegiet att utöva tillsyn över vigselverksamheten genom en särskild förordning. Men även här ser vi att det behöver göras mer och att det behöver vidtas ytterligare åtgärder. Regeringen bör därför överväga om det finns skäl att ytterligare skärpa kraven på trossamfunden och deras vigselförrättare i syfte att stoppa tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Avslutningsvis vill jag även lyfta upp behovet av ett testamentesregister. Om någon i dag skriver ett testamente och förvarar det i ett bankfack eller kassaskåp är sannolikheten stor att personen som hittar testamentet är en person som utan testamentet skulle ha arvsrätt. Det föreligger alltså en uppenbar risk att testamentet försvinner om det skulle vara till nackdel för personen som hittar det.

Hur många testamenten som försvinner varje år vet vi av naturliga skäl inte riktigt, men det är rimligt att anta att det är ett par stycken. Det vore rimligt att kunna registrera testamenten. Förslagsvis bör detta hanteras av samma myndigheter som i dag hanterar äktenskapsförord.

Avslutningsvis, fru talman, står vi i Sverigedemokraterna givetvis bakom alla våra förslag och reservationer, men av respekt för allas tid, särskilt i dessa tider, yrkar vi bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

I detta anförande instämde Angelica Lundberg (SD).

Anf. 27 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Familjen är viktig för de allra flesta. En familj kan se väldigt olika ut. Den kan bestå av en man och en kvinna, två kvinnor eller två män, gifta eller ogifta. Det finns också många olika sätt att bli förälder: traditionellt, som de flesta vet, inseminationer, embryodonationer eller surrogatarrangemang. Det som är viktigt för mig – min viktigaste utgångspunkt – är att vuxna lever tillsammans av fri vilja, gifta eller ogifta, och att barn som föds har rätt till sina vårdnadshavare, sina sociala föräldrar och sitt biologiska ursprung.

Betänkandet hanterar lite olika delar inom familjerätten, som ibland är ganska bred. I dag tänker jag fokusera på barnets rätt, barnets bästa och barnets rätt att vara sin egen rättsperson samt på att skydda den svaga personen.

Fru talman! Barn har rätt till en trygg och säker uppväxt. Detta är något som börjar redan i magen. Oavsett hur barnet kommer till är det viktigt att vi har snabba processer där vi fastställer föräldraskapet för det blivande barnet. När vi fastställer vilka som ska vara barnets föräldrar ska vi ha som norm att det är gemensam vårdnad som gäller. Varför är detta så viktigt? Jo, därför att om det värsta händer under en förlossning måste barnet ha vårdnadshavare. Barnet får inte bli utan vårdnadshavare, vilket kan bli fallet om det är ogifta personer och mamman avlider under förlossningen.

Det är också viktigt att vi ser till att vi har bra processer för dem som väljer att få barn på icke-traditionellt sätt. I den tid vi nu befinner oss i har regeringen varit senfärdig med att ta tag i problematiken runt familjer som

väljer att skaffa barn via surrogatarrangemang internationellt. En del väljer att använda en kvinna från ett annat land som vårdmoder, men det finns många exempel där svenska kvinnor – svenska systrar – bär barn åt en syster eller en bror. Då föds barnet i Sverige, men när internationella arrangemang används föds barnet i ett annat land.

Det som har hänt i dag är att det finns barn i världen som inte har tillgång till sina tänkta föräldrar, antingen därför att föräldrarna inte kan åka dit eller därför att man inte får ordning på de papper som behövs för att godkänna föräldraskapet, få samordningsnummer och kunna flytta till Sverige. Detta är inte okej utan något som vi måste ta tag i när pandemin är över. Jag inser att vi inte kan lösa det på kort sikt, men vi måste lösa det på lång sikt därför att barn riskerar att fara illa och bli utan sina vårdnadshavare.

Fru talman! När barn far illa på grund av att vårdnadshavare eller andra vuxna inte klarar av att ge omsorg på ett bra sätt eller när de vuxna som är barnets föräldrar väljer att separera är det otroligt viktigt att barnet får sin egen rättighet och blir sin rättsperson. Barnet måste få föra sin egen talan och bli lyssnad på.

Det krävs att alla som jobbar med barn i olika delar av rättsväsendet och inom socialtjänsten har den utbildning som krävs för att kunna lyssna till och förstå barnet och att de jobbar med sina utredningar och riskbedömningar metodiskt och med kvalitet så att det säkerställs vad som är barnets bästa. Detta är något som jag upplever har brustit och som har lett till det som ledamoten Cecilie från Moderaterna var inne på när det gäller ”Lilla hjärtat”. Det får inte hända igen. Men vi får heller inte ha en lagstiftning som tippar över pendeln så att barn som inte behöver omhändertas blir omhändertagna. Det är viktigt att vi klarar av att ha en balans i den framtida lagstiftningen.

Jag tror att vi behöver se över möjligheten till sekretessbrytande bestämmelser i olika lägen när det handlar om barn. Vårdnadshavare ska inte alltid veta exakt allt om de samtal som handlar om barn. Det finns exempel där en 16-åring ringt polisen för att be om hjälp för att inte behöva åka hem till sina föräldrar men där polisen valt att ringa och informera föräldrarna om detta innan de undersökt vad det gäller. Den unga tjej som nyss polisanmält sina föräldrar drabbas dubbelt när hon kommer hem. Det är inte rätt. Det är självklart att vi inte ska ha skvaller och att vårdnadshavare ska veta vad som händer, men vi måste säkerställa barnets säkerhet först. Återigen: Det krävs mycket utbildning, kompetens och samverkan mellan dem som är vana att jobba med barnsamtal och barnintervjuer.

Fru talman! Parallellt pågår nu ett arbete i civilutskottet och socialutskottet för att få en bättre lagstiftning för att skydda barn som far illa. Jag är jätteglad över att detta arbete pågår. Jag tror att vi är ganska överens i hela kammaren om att det är ett viktigt arbete. Det som rör civilutskottet handlar om vårdnadsöverflyttning och adoptioner. Återigen: Det är barnets behov, inte de biologiska föräldrarna eller familjehemsföräldrarna, som ska vara det viktiga.

Jag ska kort gå in på ämnet vuxna som lever med varandra av fri vilja – två vuxna personer som lever ihop i Sverige. Jag är glad över att vi har ett tydligt tillkännagivande från utskottet som tydligt visar regeringen vad den framtida propositionen ska ge för skärpt lagstiftning. Vi måste komma ihåg att skydda den svaga parten – detta får vi aldrig glömma. Oavsett om

det handlar om polygama äktenskap, skilsmässor eller vårdnadstvist måste vi alltid skydda den svaga parten.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att jag vill ha en familjerätt som utgår från barnets bästa och barnets rätt till sina föräldrar, oavsett om det är biologiska föräldrar, sociala föräldrar eller familjehemsföräldrar. Det ska inte vara tvärtom.

Med detta yrkar jag bifall till de tillkännagivanden som finns och till reservation 9. Jag ber ursäkt för att jag har dragit över min talartid.

Anf. 28 JON THORBJÖRNSON (V):

Fru talman! Jag blir tyvärr tvungen att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 5. Jag vill verkligen att den ska beaktas.

Fru talman! En gång i tiden var det väldigt svårt att skilja sig. Om vi går tillbaka 200 år ser vi att det krävdes otrohet eller att den ena parten helt enkelt sjappade eller försvann och lämnade sin familj i sticket för att man skulle få skilsmässa. Det var de enda legitima skälen. Och då ska vi veta att otrohet straffades med döden, även om de flesta dödsdomar sedan omvandlades. Det var fortfarande straffbart ända fram till mitten eller slutet av 1800-talet, och jag tror att detta fanns kvar i lagstiftningen ända fram till 1937.

Men saker förändras, och tur är väl det. I dag är det enklare att skilja sig. Man måste inte ha blivit utsatt för brott eller otrohet. Äktenskapslagstiftningen har moderniserats. På 70-talet blev det möjligt att skilja sig utan att ange några specifika skäl eller, för den delen, behöva leva isär en viss tid. Men det finns fortfarande kvar en betänketid om det finns barn under 16 år som någon av makarna har rättslig vårdnad om och som bor varaktigt hos dem. Det behöver bara vara den ena av makarna. Om någon vill skilja sig är betänketiden sex månader.

Dessa bestämmelser om betänketid vid skilsmässa riskerar att utsätta kvinnor och barn för ett onödigt lidande. Betänketiden drar ut på processen, och människor tvingas stanna kvar i oönskade relationer. Kvinnor som utsätts för våld i hemmet befinner sig ofta i en särskilt svår situation, och för de kvinnor och barn som utsätts för våld i äktenskapet kan den nuvarande betänketiden rent av vara livshotande.

Fru talman! Det är inte alltid så enkelt att lämna en destruktiv relation där man utsätts för brott. Det kan vara en lång väg fram till att våga lämna en våldsam partner, gift eller inte. Det ska inte behöva vara onödigt svårt när man till slut har samlat mod att ta det där steget och avsluta relationen. Men med betänketiden tvingas man stanna kvar onödigt länge.

I Sverige uppskattas att ca 25 procent av den kvinnliga befolkningen under sin livstid kommer att utsättas för våld av en gärningsperson som de har eller har haft en relation till. Våld är en maktutövning där det i högre grad är kvinnor som drabbas av relationsvåldet, även om män också utsätts.

När det gäller mäns våld mot kvinnor är mörkertalen troligen stora. Brå bedömer att endast 20–25 procent av all misshandel och 5–10 procent av de sexuella övergreppen anmäls till polisen. Vänsterpartiet anser att det är problematiskt att dessa kvinnor tvingas att uthärda betänketiden innan ett destruktivt äktenskap kan avslutas.

Fru talman! Syftet med betänketiden är att motverka förhastade beslut om skilsmässa och kanske kunna motivera till att delta i familjerådgivning. Enligt vår mening är det tydligt att den nuvarande betänketiden syftar till att bevara kärnfamiljen. Ett dåligt fungerande äktenskap är dock betydligt mer destruktivt för både barn och föräldrar att leva i än att leva i en ny familjekonstellation.

Dagens betänketid leder i stället till en onödigt utdragen process som riskerar att försvåra både barnens och de vuxnas anpassning till en ny livssituation. Som lagstiftare har vi ett ansvar att se till att det som har hänt sedan 70-talet också återspeglas i äktenskapsbalken. Vi menar att ett par som väl har fattat beslut om att skilja sig redan har övervägt detta i tillräcklig omfattning, även om det bara är den ena parten som tar beslutet. Bestämmelsen om betänketid rimmar för övrigt illa med synen på makarna som självständiga och jämlika individer. Om endast en av makarna vill att äktenskapet ska upplösas torde denna önskan ha sin grund i att relationen faktiskt inte fungerar.

Tiden är nu mogen för att göra en ny avvägning och låta människor ta ut äktenskapsskillnad utan att det ställs krav på betänketid. Skulle parterna vid en senare tidpunkt ändra sig finns möjligheten att gifta sig igen.

Det behövs ingen betänketid för att gifta sig eller för att dela ett samboförhållande. Varför ska människor inte få skilja sig när de vill?

Fru talman! Jag vill avsluta med några ord om utredningen om utländska månggiften som har avslutats under våren och är ute på remissrunda. Frågan har lyfts extra i detta betänkande via ett utskottsinitiativ. Vi tycker att det är viktigt att lyssna in dem som kan frågorna och möter problemen, alltså remissinstanserna. Därför vill vi vänta in svaren från dem och inte springa i förväg, även om det som föreslås av utskotsmajoriteten mycket väl kan vara det som behövs. Vi vill få till en så bra och effektiv lagstiftning som möjligt när strängare regler mot utländska månggiften ska tas, för månggiften ska vi motarbeta.

Anf. 29 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Utländskt ingångna månggiften ska inte erkännas i Sverige. Det är vi nu överens om i utskottet med det initiativ som finns med här. Det är ett välkommet besked som vi kristdemokrater stöder. Dessvärre tar inte utskottet steget fullt ut och föreslår ett ogiltigförklarande av de månggiften som finns i Sverige. Vi menar att det är inkonsekvent eftersom månggifte är förbjudet, och svensk lag ska då givetvis gälla alla som är bosatta i Sverige.

Det är uppseendeväckande att månggiften ska tillåtas bestå endast på grund av att de har ingåtts i utlandet och före ett visst datum. Det är ett inkonsekvent förhållningssätt jämfört med det som gäller för förbudet om inhemska månggiften.

Vi menar att månggifte inte bara strider mot svensk rättsuppfattning utan också mot grunderna för den svenska rättsordningen. Principen om att parterna i ett äktenskap har samma rättigheter har legat till grund för svensk äktenskapsrätt i snart 100 år. Mannens och kvinnans lika rättigheter är fundamentalt i det svenska samhället och har stöd i regeringsformen. Ingen ska missgynnas på grund av sitt kön, och Sverige bör därför inte heller längre erkänna polygama äktenskap som har ingåtts i ett annat land.

Inte något polygamt äktenskap ska få finnas i Sverige, menar vi, oavsett vilket datum det ingicks.

Vi är glada över utskottsinitiativet och hoppas att det leder till en hårdare skrivning i förslaget från regeringen än vad initiativet har lyckats enas kring.

Fru talman! Vi kristdemokrater återkommer i ärendet om testamentsregister, då regeringen inte har kommit med något förslag och vi anser att det är angeläget att få till stånd ett testamentsregister.

Det är inte ovanligt att testamenten försvinner eller att tvister om ett testamentes giltighet uppstår. De som är noggranna förvarar sitt testamente i ett bankfack, hos en advokatbyrå eller hos ett bouppteckningsföretag. Detta innebär dock inte någon garanti för att testamentet kommer fram vid testatorns död. När det gäller oss andra som inte är så noggranna kanske man inte finner testamentet alls, vilket innebär att sista viljan inte fullföljs.

Skatteverket utarbetade 2008 ett förslag om ett frivilligt officiellt testamentsregister dit testamenten skulle kunna skickas för att sedan skannas in och sparas elektroniskt. Absolut sekretess skulle råda, och originalet skulle återsändas. Hanteringen skulle finansieras med en avgift till myndigheten i samband med registreringen.

Skatteverket är den myndighet som torde vara bäst skickad att sköta ett testamentsregister, eftersom myndigheten redan har ansvaret för folkbokföringen, inklusive registrering av dödsfall och utfärdande av dödsfallsintyg. Vid registrering av dödsfall skulle myndigheten kunna uppmärksamma anhöriga på förekomsten av ett testamente i registret.

Riksdagen riktade, på utskottets förslag, våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att gå vidare med arbetet att se över möjligheten att registrera testamenten i ett register som tillhandahålls i offentlig regi. Skatteverkets tidigare arbete bör ha gjort det enkelt för regeringen att återkomma, men man har inte gjort det. Därför fortsätter vi kampen för ett testamentsregister.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Anf. 30 JUNO BLOM (L):

Fru talman! I maj 2016 såg en kvinna på promenad i Hökarängen i Stockholm en hand sticka upp ur marken. Handen tillhörde en flicka som hette Merziah och som hade mördats. Flickan hade sökt asyl hösten 2015. Två månader innan hon hittades hade hon anmälts försvunnen utan att något gjordes – ensamkommande barn brukar försvinna, fick anmälaren till svar.

Polisutredningen visade i stället att Merziah hade hämtats hit av en 20 år äldre man som hans hustru nummer två. Hon inledde en relation med en jämnårig kille. Mannen fick reda på detta och mördade då henne. Han hade rätten att ha två fruar i sitt liv. När hon valde kärleken fick hon i stället betala med livet. Hon är ett av alla de offer som vi i dag talar om: Flickor och kvinnor som tvingas in i månggifte.

Vår roll som politiker är att lösa samhällsproblem och göra Sverige till ett ännu bättre land. I dagens debatt är jag nöjd med en sak, och det är den stora uppslutningen vi numera ser för att bekämpa olika former av hedersförtryck – att vi tillsammans står upp för Merziah och andra flickor och kvinnor som tvingas in i månggifte.

Debatten i dag belyser en av liberalismens kärnor: Bekämpa strukturer som förtrycker individen. Månggifte är en institution som befäster mannens makt över kvinnan. Det hör inte hemma i något land som värdesätter jämställdhet.

Vi liberaler driver på för att utskottet ska gå ännu längre än utredningsförslaget, för vi ger aldrig upp.

Trots att månggifte är förbjudet i Sverige har vi under många år erkänt månggifte i myndighetsutövning. Det beror på en relativistisk syn på kvinnors och flickors rättigheter; man ursäktar kvinnoförtryck i religionens, kulturens eller traditionens namn. Likadant var det under många år i kampen mot könsstympling, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Men vi liberaler har vägrat att acceptera detta och har drivit på för ett totalförbud. Det måste även gälla månggifte. Vi kommer aldrig att ge upp när det gäller flickors och kvinnors rättigheter.

Efter lagens införande ska inga nyanlända som har ingått ett polygamt äktenskap få det erkänt i Sverige. Kvinnors rättigheter ska gälla alla. Att acceptera månggifte är att acceptera att vissa kvinnor förtrycks. Det är ett svek mot alla de kvinnor som behöver jämställdheten som mest. Sverige ska vara en tydlig och progressiv röst i världen för kvinnors rättigheter.

Månggifte är en fråga som berör en mindre, bortglömd och osynlig grupp. Just därför är det viktigt att vi tar striden. Månggifte är förtingligande av kvinnor. Därför är det viktigt att återge dem rätten till sin mänskliga identitet – från varor till människor, från objekt till subjekt.

Det är vårt ansvar att stå upp för alla dem som är utsatta och som inte kan höja sina röster och protestera. Det är för dem vi aldrig ger upp. Därför utgår jag från att regeringen snart kan återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap.

Jag vill också se ett tydligt ställningstagande när det gäller våra allra mest utsatta barn. Det handlar om lagstiftning som rör vårdnadsöverflyttning av barn som är omhändertagna på grund av brister i hemförhållandet.

Barnets bästa måste komma i första rummet. Så är det inte i dag. Det kan leda till fruktansvärda konsekvenser. Det har vi alla blivit medvetna om i och med det tragiska fall som vi har lärt känna som Lilla hjärtat och som många har hänvisat till i dag. Den treåriga flickan växte upp i ett familjehem, men våren 2019 återfick föräldrarna vårdnaden efter ett beslut i kammarrätten. Det handlar om ett beslut som är baserat på en bedömning av vårdnadshavarens förändringsförmåga. Det är dessutom en subjektiv tolkning som bygger på upplevelse snarare än fakta.

I dag är lagstiftningen rättsosäker utifrån barnets perspektiv. I de här fallen handlar det om att göra barnet till subjekt och stärka dess roll som juridisk person. Tillsammans måste vi våga utmana föräldrarätten när barn utsätts av dem som borde stå för kärlek, närhet och trygghet. Det utsatta barnets perspektiv, trygghet och rätt ska alltid vara i fokus. ”En förälder är inte nödvändigtvis den som har fött en, utan den som tar hand om en och ger en kärlek och trygghet.” Detta är ett citat från ett barn och är hämtat från Unicefs blogg.

Att lägga till ett kriterium som tar utgångspunkt i barnets bästa är nödvändigt för att se vilka konsekvenser utsattheten har fått för barnet över tid. Hur har tilliten påverkats, och hur ser anknytningen ut till familjehemmet? Vi måste kunna förklara för det enskilda barnet vad vi bygger våra bedömningar på.

Vi måste våga sätta ned foten och kräva att den förälder som har utsatt sitt barn ska bevisa vilka aktiva åtgärder som har vidtagits för att ändra beteendet. I dag får socialtjänsten alltför ofta jaga och vädja till föräldern att ta emot hjälp. Det borde vara föräldern som jagar insatser för att ändra sitt beteende. Ett viktigt och avgörande steg är att den förälder som har utsatt sitt barn ska erkänna för sig själv och barnet vad som faktiskt har hänt. Först då finns förutsättningar för förändrat beteende och möjlighet att återuppbygga den tillit som har raserats hos det utsatta barnet.

Sverige ska vara en progressiv röst när det gäller att stärka barns position som juridisk person och rättighetsbärare.

Varken Esmeralda eller Merziah finns kvar hos oss. Men det finns många barn runt om i vårt land som lever med just en sådan rädsla som de barnen kände innan de förlorade sina liv.

När vi talar om polygama äktenskap är lagstiftningen en viktig del i att sätta ned foten. Men när det gäller majoriteten av de kvinnor jag har mött som lever i polygama äktenskap har äktenskapen aldrig registrerats. Och det är äktenskap som har ingåtts i Sverige. Det finns alldeles för dålig information, stöd och upplysning från samhället om att rätten till skilsmässa, som vi har talat om här i dag, ska gälla alla.

(Applåder)

Anf. 31 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Hur man väljer att leva sitt liv och bilda sin familj och vem eller vilka man väljer att älska ska politiken inte lägga sig i, så länge ingen far illa. All kärlek är nämligen bra kärlek.

Samhället har dock ett oerhört stort ansvar när en person far illa eller utsätts på grund av att någon annan anser sig ha rätten till just den personen, att denne ska vara en del av deras liv, eller på grund av strukturer. Därför konstaterar utskottet i detta betänkande att polygama äktenskap är en icke önskvärd företeelse och att det är angeläget att sådana äktenskap vägras erkännande eller på annat sätt inte tillåts i Sverige. Det står också vi bakom.

Regeringen har tillsatt en utredning, Strängare regler om utländska månggiften, som har lämnat ett förslag. Det är just nu ute på remiss.

Inga månggiften ska fortsättningsvis kunna godkännas i Sverige. Det är också oerhört viktigt att säkerställa att den som är att betrakta som svagare part i ett polygamt äktenskap får det rättsliga skydd som krävs i sammanhanget. Hur det ska gå till är nu upp till regeringen att utforma. Jag vill framhålla att det är viktigt att lyssna på remissinstanserna som nu ska lämna sina synpunkter i frågan.

Vi vill att regeringen snarast möjligt återkommer till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap. Det behövs också säkerställas att de kvinnor som i dag befinner sig i en oerhört utsatt situation får möjlighet att ta sig ur den. Därför tillkännager utskottet att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med sådana förslag.

Fru talman! Familjerättsbetänkandet innehåller ytterligare ett förslag på tillkännagivande, som ett enigt utskott står bakom. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av reglerna om vårdnadsöverflyttning och adoption vid familjehemsplaceringar.

Alla barn har rätt till ett tryggt hem. Alla barn har rätt till kärlek och omtanke. Alla barn har rätt att knyta an till vuxna som bryr sig om dem.

Trots att vi vet att många barn far illa i Sverige i dag har märkligt lite gjorts åt det under många år. Det är dessvärre inget nytt problem, men det är ett problem som vi måste få bukt med. Uppskattningsvis 200 000 barn i Sverige växer upp i hem där det förekommer våld. Ca 100 000 ungdomar i Sverige drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck och får helt enkelt inte själva bestämma över sina liv. Att växa upp i hem där det missbrukas alkohol och droger innebär också en stor utsatthet för många barn och unga i Sverige.

I dessa coronatider då många uppmanas att stanna hemma, jobba hemifrån och vara hemma mer får vi oroväckande signaler om att våld i hemmet ökar. Det görs just nu insatser mot detta. Men min oro för de barn som lever i en utsatt situation ökar.

Tusentals barn i Sverige har vårdnadshavare som inte klarar av sin viktigaste uppgift: att ge omtanke och omvårdnad till sina barn. Det kan handla om korta perioder då livet faller samman. Men i vissa fall kan problemen vara långvariga. Vi är alla olika. Vi är alla människor. Och livet kan drabba oss hårt. Det betyder inte att vi är dåliga eller onda. Men samhället ska och måste finnas där för alla som behöver hjälp. Samhället måste också prioritera barnets situation. Oavsett anledning måste samhället prioritera att barn ska få en trygg uppväxt i ett hem där vuxna bryr sig och tar hand om barnet. Barnen är vår framtid.

Socialtjänster och socialnämnder runt om i Sverige har en svår men oerhört viktig uppgift när det gäller att avgöra när det är bäst för barn att bo i ett annat hem. De har flera verktyg i sin låda. Det kan handla om flyttningsförbud om en återförening eller hemflytt bör skjutas på kortsiktig. De har möjlighet att skjuta över vårdnaden från de biologiska föräldrarna till familjehemsföräldrarna, en så kallad vårdnadsöverflyttning. De kan också titta på möjligheten till adoption i Sverige.

Alldeles för många barn som är i samhällets vård – i familjehem, jourhem eller andra lösningar – tvingas ofta flytta runt. Det är inte ovanligt att dessa barn under uppväxten kan ha bott i tre fyra olika familjehem. Enligt Socialstyrelsens rapport om nationella adoptioner av barn i familjehem från 2014 var den 1 november 2012 ungefär 9 000 barn placerade i familjehem. En fjärdedel av dem hade varit placerade i fem år eller längre. Cirka 800 barn hade varit placerade i tio år eller längre. Samma år, 2012, genomfördes dock bara 246 vårdnadsöverflyttningar och endast 14 adoptioner till familjehemsföräldrarna.

Exakt hur dessa siffror ser ut i dag vet vi inte, vilket är olyckligt. Men det är tydligt att vårdnadsöverflyttningar och adoption inte används i den utsträckning som behövs. Vi vill skapa en riktig förändring för några av de allra mest utsatta barnen. Då är vårdnadsöverflyttning och adoption rätt väg att gå.

När ett barn är placerat i familjehem och har knutit an till denna familj och när det inte verkar troligt att vårdnadshavarna kommer att kunna ta sitt föräldransvar inom överskådlig tid är det dags för samhället att agera. Det är oerhört bra och jag är tacksam för att vi har en bred politisk enighet om att stå upp för dessa barn och deras rätt till skydd och hjälp och en trygg uppväxt. Deras rätt ska väga lika tungt som, om inte tyngre än, föräldrarnas rätt till sina barn. Barn är också människor. Barn har också rätt.
(Applåder)

Anf. 32 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Det är alltid en utmaning att vara sista talare i en debatt där det finns väldigt många engagerade ledamöter i utskottet. Vi märker också att det finns en relativt stor samsyn i många av de viktiga frågorna, även om det kan skilja en aning i detaljerna. Särskilt när det gäller barns rätt finns ett stort engagemang. Det framgick bra när till exempel Tenfjord Toftby och Johansson höll sina anföranden.

Som jag uppfattat det förs inom alla partier diskussioner om barns rätt i förhållande till föräldrarnas rätt. I mitt parti diskuteras ofta barns ställning i förhållande till föräldrarnas. Vi tycker att dagens lagstiftning många gånger är gammalmodig jämfört med hur vi ser på barn i dag och med barnkonventionen framför ögonen. Vi diskuterar till exempel att det finns en föräldrabalk, men det finns ingen barnbalk. Barn har setts och ses ibland fortfarande som om de är föräldrarnas ägodelar. Som förälder kan man rent av bete sig skadligt för barnet men ändå ha många rättigheter, medan barnets rätt till ett trygg uppväxt kommer i skymundan.

Samhället kan ibland vara lite naivt i sin syn och tro på att alla föräldrar gör det bästa för sina barn. Vi präglas av synsättet att föräldrar absolut kan brista i sitt ansvar, men de är ju ändå barnets föräldrar. Ja, de kanske vill sitt barns bästa, men av olika skäl förmår de inte att erbjuda det. Att vilja räcker inte. Upprepade gånger i dagens debatt har med rätta nämnts att det finns skeenden med barn som har berört oss djupt. Bedömningar har gjorts på ett sådant sätt att de har fått de värsta tänkbara konsekvenserna för barnen.

Jag tror att alla som har jobbat nära barn och unga har känt oro för hur ett barn har det hemma. Vi måste orka ta vuxna beslut vid sådana fall. Jag har arbetat som lärare. Där är direktivet att anmälan ska lämnas vid minsta oro. Det är helt rätt. Men jag vet också hur man vändas i denna fråga. Finns det risk för att man har missuppfattat situationen? Kan det finnas risk för att det blir ännu sämre för barnet om jag gör en anmälan och någon börjar rota i det hela? Det är väldigt känsligt att ifrågasätta föräldrars beteende, men för alla barns skull måste vi orka.

Detta är ett svårt och känsligt ämne. Mycket av vad detta handlar om ligger egentligen inte på civilutskottet utan på socialutskottet. Det som sker utanför riksdagen är dock inte direkt uppdelat utskottsvis. Därför har jag precis som flera andra velat ta upp lite om detta.

Jag vill även säga något om de områden inom familjerätten där arbete pågår. Jag tänkte ta upp främst fyra saker.

I juli förra året tillsatte regeringen en utredning som ska se över reglerna för gode män och förvaltare. Syftet är att komma till rätta med brister som har uppmärksammats. Det är något som har varit efterfrågat, och vi har också tagit upp detta tidigare i debatterna om familjerätt. I utrednings-

uppdraget anges att man bland annat ska titta på hur rekryteringen av kompetenta ställföreträdare kan underlättas, i vilka fall professionella ställföreträdare kan utses och hur ställföreträdare kan få bättre stöd under pågående uppdrag. Man ska även se på upprättande av ett nationellt ställföreträdareregister. Utredningen ska redovisas senast i februari nästa år.

I slutet av februari i år berättade jämställdhetsminister Lindhagen om den utredning som har tillsatts i och med att det behövs en modernisering av lagstiftningen för så kallade regnbågsfamiljer. Det behövs bland annat utifrån aspekten att om två mammor med barn flyttar till Sverige räknas bara den ena mamman som förälder här. Vi politiker har uppvaktats från flera olika håll angående detta. Man har pekat på det uppenbara problemet med barnperspektivet. Vid en flytt hit riskerar ett barn helt krasst att förlora en rättslig förälder, vilket kan få allvarliga konsekvenser i olika situationer. Utredningen ska lämna förbättringsförslag senast i juni nästa år.

I Regeringskansliet pågår också arbetet med betänkandet av Utredningen om faderskap och föräldraskap som presenterades 2018. Man kan säga att den handlar om vad den heter, nämligen förutsättningar för föräldraskapet för en make eller registrerad partner vid assisterad befruktning och om det bör presumeras på motsvarande sätt som faderskap presumeras för en gift man. Utredningen lämnade också förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap kan moderniseras, eventuellt med de digitala möjligheter som finns i dag.

Till sist vill jag nämna det arbete som pågår på departementet med att ta fram en lagrådsremiss utifrån betänkandet *Se barnet!* som kom för något år sedan. Det handlade om problematiken med ökningen av antalet vårdnadskonflikter. Vi vet att detta är konflikter som ingen gynnas av – inga barn, mammor eller pappor. Utredningen har bland annat lämnat förslag på förbättringar. Jag kan nämna tre exempel här, så får vi se vad som senare eventuellt kommer i ett förslag.

- Obligatoriska informationssamtal ska föras före domstolsprocessen.
- Vid bedömningen av vårdnadsfrågan ska särskilt avseende fästas vid föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet.
- Möjlighet att besluta om gemensam vårdnad ska finnas även om båda föräldrarna motsätter sig det.

Vi har legat på ministern hårt om att förslag snart måste komma, och vi har fått ett löfte om att arbetet pågår.

Alltihop hoppas jag kommer att bli viktiga förslag som vi kommer att återkomma till och mer i detalj debattera här i riksdagen. Det som har lyfts upp tidigare i debatten vad gäller månggifte är också ett sådant förslag. Men eftersom många har talat om det behöver jag inte förlänga talartiden med det.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20:MJU13
Cirkulär ekonomi
föredrogs.

Anf. 33 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Vi i Moderaterna står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Vi ska nu debattera det som kallas cirkulär ekonomi, det vill säga frågor som handlar om hur vi kan använda och återanvända våra resurser på bästa sätt i ett kretslopp.

En genomsnittlig europé konsumerar mellan 10 och 20 ton resurser varje år, och om en större andel av dessa resurser återvinns minskar såklart behovet av att utvinna nya. Politikens uppgift är därför att skapa goda förutsättningar för olika aktörer att ta ansvar för sitt avfall och värna principen om att förorenaren betalar. Uppgiften är också att understödja nya cirkulära affärsmodeller där produkter kan återanvändas och där avfall inte längre är bara avfall utan kan få fortsatt användning.

Att arbeta mot ett mer hållbart och resurseffektivt samhälle är viktigt för både miljö och klimat, och det är glädjande att vi ser ett så stort engagemang och en efterfrågan bland svenska konsumenter. Allt fler affärsmodeller bygger dessutom just på cirkulär ekonomi.

I till exempel klädindustrin ser vi många goda exempel på mer av ett cirkulärt tänk, och hållbart svenskt mode tar allt större plats. Många svenska varumärken bedriver ett stort arbete för att använda mer hållbara material och tillverkningsprocesser.

Stora klädkedjor som H & M har börjat med insamling och utyrning av kläder. Samtidigt ser vi nya spännande företag, till exempel Hyber som erbjuder prenumerationstjänster för begagnade barnkläder som kan uppgaderas i takt med att barnet växer.

Det återstår mycket att göra för hållbarhet i såväl klädindustrin som andra branscher, men det är en positiv och snabb utveckling som vi ser. Nu krävs det konkret handling för att stödja den cirkulära ekonomin på fler områden.

Det är bra att regeringen vill ta fram en nationell strategi och att en handlingsplan tas fram inom EU. Men redan för tre år sedan presenterade EU-kommissionen en strategi för cirkulär ekonomi. I betänkandet som behandlas i dag hänvisas ofta till utredningar som regeringen har tillsatt eller till utredningar som är slutförda men där frågan bereds. Det är nu viktigt att det inte stannar vid strategier eller att frågorna försvinner i utredningar. Det är dags att agera när både företag och konsumenter vill ha förändring här och nu.

Precis som inom andra politikområden måste omställningen till en cirkulär ekonomi präglas av kostnadseffektivitet och resultatorientering. Vi kan dock konstatera att regeringen ofta prioriterar trubbiga eller ineffektiva förslag framför reformer som gör skillnad på riktigt.

Regeringens främsta vapen tycks i många sammanhang vara punktskatter, vilket är problematiskt när de i många fall leder fel. Skatt på elektronik, plastpåsar och avfallsförbränning är några exempel. Det är åtgärder som har haft eller ser ut att ha ganska små eller inga positiva konsekvenser

för miljön. Det är också dåligt med uppföljningar. Det gäller till exempel avfallsförbränningsskatten, där till och med den egna utredaren har avrått från dess införande.

Flera av skatterna kommer med begränsad miljöpåverkan men med ett högt pris för svenska konsumenter och företag. Det är dålig politik, fru talman. Jag säger också som Mats Hedenström, näringspolitisk chef för Svensk Handel, om förslaget om skatt på kemikalier i kläder och skor: ”I ett läge där den svenska modehandeln är svårt drabbad av den akuta coronakrisen vore det tondövt om regeringen väljer att gå fram med en punktskatt på svenskt mode.”

Vad behöver då göras? Moderaterna har presenterat många förslag i betänkandet. Men i dag vill jag särskilt lyfta fram ett par frågor.

För det första: Politiken måste konkret ta bort byråkrati och hinder för alla de företag och kommuner som i dag tar initiativ för mer av cirkularitet men som stöter på hinder i lagstiftningen.

Ett exempel är synen på avfall. För att öka återvinningsgraden och skapa bättre förutsättningar för en cirkulär ekonomi är en förändrad syn på avfall viktig. Det som i dag betraktas och hanteras som avfall behöver i ökad utsträckning bli en resurs som återvinns.

Dagens regelverk komplicerar återanvändningen av material i andra sammanhang än det som det ursprungligen användes i. Ta till exempel emballageplasten som används vid produktleveranser, som kategoriseras som avfall i stället för en biprodukt. Det försvårar återanvändningen vid tillverkning av nytt emballage eller nya produkter av materialet. Det är inte rimligt.

Moderaterna välkomnar att Sverige genom EU-direktiv på avfallsområdet tar steg i rätt riktning. Men otydligheter kvarstår även där som skapar en osäkerhet och försvårar för de företag som antingen vill återvinna avfall eller köpa material som tidigare klassats som avfall. Här behövs tydligare vägledning från ansvariga myndigheter så att fler företags avfall kan användas som en resurs.

För det andra: Gör det lätt att göra rätt. Vi behöver mer konsumentinformation och livscykelanalyser.

Konsumentmakt gör skillnad. Från politiskt håll bör vi stärka konsumenternas möjligheter att göra medvetna val framför allt genom krav på information om produkters miljö- och klimatpåverkan. För att kunna göra rätt behöver det bli lättare att få kunskaper om miljö- och klimatpåverkan och livscykelanalyser som kan ge en helhetsbild av den miljöpåverkan som en produkt har under hela sin livslängd. I en sådan analys görs en bedömning av den miljöpåverkan som sker i samband med råvaruuttag, tillverkningsprocess och avfallshantering. En livscykelanalys ger också producenten en större möjlighet att rikta sina miljöinsatser mot de områden där deras produkter har som störst negativ miljöpåverkan.

För det tredje: Även plaståtervinning är en viktig fråga.

Som en del i att minska plastanvändningen görs många försök att utveckla produkter som i lägre grad än sina föregångare innehåller just plast. Det gäller exempelvis pappersmuggar som endast har en tunn plasthinna eller motsvarande för kartonger för till exempel såser. Det är utmärka exempel. Men en utmaning är att få till en effektiv återvinning eftersom materialavskiljning är mycket svårt.

Som en del i en effektiv resursanvändning behöver vi därför fortsätta att stimulera en utveckling och forskning i mer av materialavskiljning så att vi inte går miste om nyttorna med att använda mer hållbara material i sig.

Fru talman! Jag är hoppfull inför framtiden. Konsumenter, företag och kommuner är på tårna för att skapa nya cirkulära flöden och affärsmodeller som tar vara på resurser på ett bättre sätt än i dag.

Politiken kan genom regelförenklingar, minskad byråkrati, ny lagstiftning och tydligare hjälp och stöd från myndigheter göra den här förändringen möjlig.

Strategier och handlingsplaner är bra. Jag välkomnar att politiken tar helhetsgrepp som behövs. Men låt inte det fördröja viktiga förändringar som vi kan åstadkomma här och nu. Konsumenter och företag är som sagt redan långt framme, och politiken får inte bli en bromskloss för den cirkulära ekonomin.

Anf. 34 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi cirkulär ekonomi. Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 17.

Om vi tittar globalt har vi ett enormt problem på detta område. Någon cirkulär ekonomi existerar knappt i många av världens länder. Vi behöver inte åka långt ned i Europa för att upptäcka att man oftast hanterar avfall genom att gräva ned det. Blickar vi ut mot Asien ser vi att insamlingen oftast inte ens fungerar, utan avfallet sprids mer eller mindre okontrollerat, vilket kanske framför allt får konsekvenser för våra hav och vattendrag. Sverige är sett till detta en framgångssaga. Avfall ses inte längre som ett problem utan som en resurs. Det är en resurs som intressenter i dag kan strida om för att få rätt att samla in.

Fru talman! Den kanske just nu mest kända profilerade reformen på det här området är skatten på plastpåsar som infördes för lite drygt en vecka sedan. Skatten har direkt fått den förväntade effekten att driva upp priset på vissa plastkassar. Det är dessvärre till ingen nytta alls. Det fungerar i dag till och med hämmande för svensk återvinningsindustri då efterfrågan på återvunnen plast nu minskar till förmån för efterfrågan på fossil plast som dessutom är tillverkad utomlands. Vi har också som ett resultat av detta fått se personalneddragningar hos företag i Sverige.

Detta är kanske inte en jättestor fråga. Men det sätter ändå fingret på problemet med svensk symbolpolitik där syftet med en åtgärd inte går ihop med utfallet. Vad som beskrivits som en miljöförbättrande åtgärd kommer i bästa fall enbart att bli en kostnadsökning för medborgarna och i värsta fall försämra möjligheterna till att driva på den cirkulära ekonomin. Några delfiner kommer i varje fall definitivt inte gagnas av detta.

Detsamma kan också sägas om de redan införda skatterna på hemelektronik som säljs i Sverige och avfallsförbränning eller den kommande eller i varje fall aviserade skatten på kläder. Dessa kommer heller inte att ha någon miljöstyrande effekt utan kommer att hämma svensk industri utan att vara till gagn för miljö eller en cirkulär ekonomi.

Fru talman! Framväxten av en cirkulär ekonomi är en svensk framgångssaga där det finns väldigt mycket mer att göra. Men vi kan ändå konstatera att vi har kommit en bra bit på vägen. Vad gäller insamling och

återvinning är det ett område där vi uppfyller en hel del av de mål vi satt upp, vilket inte är det vanliga när vi diskuterar målen på miljöområden.

Det är fortsatt viktigt att sträva efter regelförenklingar och att även i ökad utsträckning skapa bra möjligheter att främja delningsekonomin. På detta område finns det betydligt mer att göra. Ofta är problemet just regelverk, som inte nödvändigtvis är dåliga men som ändå på ett beklagligt sätt hämmar fortsatt utveckling. Miljöregler är en viktig fråga. Det handlar om lagstiftning, förordningar, föreskrifter, byråkrati och myndigheter.

Men det finns i dag ett stort problem med dubbelregleringar som drabbar företagare. Där ställer två eller fler myndigheter krav som i princip överlappar varandra. Det handlar om regler som i praktiken skulle kunna avskaffas utan att det skulle få någon negativ effekt. Vi vill att företag ska kunna förhålla sig och rapportera till så få myndigheter som möjligt.

Fru talman! Mängden matsvinn innebär i dag ett enormt resursslöseri. Det är ett slöseri som drabbar miljön. Vi utnyttjar helt enkelt inte de resurser vi har på bästa vis. Men det drabbar även människors privatekonomi. En svensk barnfamilj skulle exempelvis kunna spara tusentals kronor varje år genom att bättre ta vara på all inköpt mat och alla andra inköpta varor. Genom att bättre ta till vara avfall och mat i alla led från produktion, transport och förädling hos såväl handlare som konsumenter öppnas stora realiserade möjligheter till samhällsekonomiska besparingar och dessutom möjligheter att minska vårt utnyttjande av jordens resurser.

Informationsinsatserna bör förbättras på detta område. Regeringen bör även arbeta för undantag på EU-nivå vad gäller bästföredatum. De svenska äggen, som kyls, är ett vanligt förekommande exempel på området. Det innebär att butiker varje år tvingas slänga ägg som fortfarande är fullt ätbara.

Fru talman! I arbetet med att minska matsvinnet finns flera utmaningar. Ett problem är hur matsvinnsbegreppet ska definieras. FN-organet FAO använder exempelvis en annan definition än den som svenska myndigheter använder.

Tydliga mål behöver sättas upp, varför man kan välkomna det förslag som har kommit från Naturvårdsverket. Ytterligare en förutsättning för att lyckas uppnå de framtida målen är att utveckla mätmetoderna. I dag syns till exempel inte alla flöden. Sedan tillkommer andra problem vad gäller mätning och rapportering.

IVA presenterade tidigare i år en rapport som delvis tar upp detta och som jag tycker är väldigt intressant. Där diskuteras just hur man kan lösa de här problemen. Det handlar delvis om förslag om frivilliga överenskommelser framför regleringar och att detta ska utformas i kombination med olika former av ekonomiska incitament. Vi tror att det här kan vara bra idéer att ta vidare.

För att minska byråkrati och administration behöver man också titta på om det kan vara bra att lägga ansvaret på färre myndigheter och samordna detta till en enda myndighet.

Anf. 35 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! En politik för en cirkulär ekonomi är en oerhört viktig byggsten i byggandet av ett hållbart samhälle. Att sluta kretsloppen och att inte ständigt förbruka nya resurser är avgörande för att klara klimatutmaningen. Men det är också viktigt ur andra perspektiv.

Alldeles oavsett behovet av att minska våra utsläpp finns det råvaror som helt enkelt riskerar att ta slut. En del av de här råvarorna är tyvärr också sådana som ofta utvinns med stor påverkan på miljö och klimat men också under fruktansvärda omständigheter för gruvarbetare och lokalbefolkning. Det är med andra ord inte resurser som vi borde vilja slösa med men som vi förbrukar alltför lättvindigt. En cirkulär ekonomi, där kretsloppen sluts, är alltså ett stort steg mot såväl miljömässig som social hållbarhet. Det är också något som ett innovativt Sverige borde kunna tjäna på.

Fru talman! Centerpartiet strävar efter ett hållbart samhälle. I betänkandet har vi lagt fram förslag på hur återvinningen ska kunna öka i Sverige och i EU. Vi har lagt fram förslag som syftar både till att göra det lättare för dig som konsument att handla på ett hållbart sätt och till att underlätta för företagare som vill tjäna pengar på att sluta kretsloppen.

Vi kommer att behöva allas drivkraft för att i tid hitta lösningarna på hur vi ställer om till ett hållbart samhälle. Det gäller såväl den politiska vilja man hittar i den här kammaren som entreprenörens drivkraft att utveckla sitt företag och individens vilja att leva på ett mer hållbart sätt.

Fru talman! Ett verktyg som borde kunna användas mer för att hållbarhet ska kunna genomsyra vår ekonomi är EU:s ekodesigndirektiv. Direktivet syftar till att minska miljöpåverkan genom hela produktkedjan men borde kunna utvecklas och breddas.

Det kan breddas genom att utvidgas till fler produktgrupper och utvecklas genom att det ställs ekodesignkrav på livslängd och energianvändning och på att produkten faktiskt ska kunna återvinnas. En utmaning vi står inför är att produkter helt enkelt inte är tillverkade för att hålla och att de inte är tillverkade för att kunna återvinnas på ett vettigt sätt den dag de går sönder. Om vi gemensamt i EU kan ställa krav på design för hållbara och återvinningsbara produkter är mycket vunnet, och många av de utmaningar som återvinnare i dag står inför skulle kunna lösas.

Vi vill av samma skäl – att främja en mer hållbar produktion och återanvändning – stärka konsumentskyddet och förlänga den lagstadgade konsumenträtten från sex månader till ett år. Vi vill också att reklamationsrätten ska kunna följa varan i stället för den ursprungliga köparen. Vi vill att konsumtionen ska bli mer hållbar, och då måste också regelverken ta höjd för att återbruk och återvinning är minst lika naturligt som att köpa något nytt.

Fru talman! Centerpartiet vill stärka individernas möjlighet till medvetna val också i mataffären. För konsumenten är det i dag svårt att göra ett upplyst val när det kommer till klimataspekter på livsmedel. Maten står för ungefär en fjärdedel av de svenska utsläppen av klimatgaser.

Samtidigt vill tre av fyra konsumenter kunna välja mat med lägre klimatpåverkan. Vi vill därför se en tydlig och obligatorisk klimatmärkning av livsmedel, likt näringsdeklarationerna, för att konsumenternas val ska underlättas. Klimatmärkningen bör omfatta såväl importerade som inhemskt producerade livsmedel. Utsläppen ska beräknas ur ett livscykelperspektiv där utsläppen från transporter och förpackningar ingår. Inledningsvis bör de produkter som har högst klimatavtryck omfattas, men i förlängningen bör även fler varor och tjänster kunna omfattas av sådana deklARATIONER.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att vi i Centerpartiet vill se en ambitiös svensk strategi för en biobaserad cirkulär ekonomi. Strategin bör slå fast mål och visioner såväl som konkreta och effektiva åtgärder. Särskilt viktigt är att strategin tar sig an hur vi kan tillvarata och cirkulera kritiska resurser och råmaterial såsom fosfor och sällsynta jordartsmetaller. Detta är något som vi nu verkar för inom ramen för januariavtalet. Vi vet att alla vill se en cirkulär ekonomi. Det är dags att vi spikar färdplanen för hur vi tar oss dit.

Jag yrkar bifall till reservation nr 7.

Anf. 36 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Dagens debatt handlar om cirkulär ekonomi – ett område som egentligen berör mycket mer än vad som tas upp i just det här betänkandet. Det är också ett område där vi till synes är ganska överens om att det är viktigt att samhället blir mer cirkulärt men där vi har olika syn på vad det sedan i praktiken kan komma att betyda för oss både som vision för samhället och som enskilda förslag.

För Vänsterpartiet är en cirkulär ekonomi central som en del av klimatomställningen. Vi vill ha en ekonomi som är cirkulär, där vi inte tar ut mer från naturen än vad som är hållbart och där råvaror och produkter kan användas igen genom återanvändning, materialåtervinning eller återbruk. Ett sådant förhållningssätt är centralt för att möta de klimatutmaningar vi står mitt uppe i.

I årets betänkande har Vänsterpartiet ett antal yrkanden kopplade till just plast och retursystemet, och därför kommer jag nu att uppehålla mig en stund vid detta.

Vi tar som sagt i dag ut mer resurser från naturen än vad som är hållbart. Under det senaste århundrandet har vi sett att utvecklingen har skenat. Till exempel har förpackningar i plast ökat exponentiellt de senaste decennierna. Sedan 1960 har världens produktion av plast ökat tjugofalt och beräknas fördubblas igen de kommande 20 åren om utvecklingen inte ändras.

I en värld där tillgången på råvaror blir alltmer knapp och miljöutmaningarna allt större blir innovationer och produkter med högre förädlingsvärde allt viktigare. Det retursystem vi har i dag är viktigt och något vi gärna ser att Sverige bygger vidare på. På sikt borde det gå att hitta ett retursystem som bygger på principer om både återvinning och återbruk, och ett första steg vidare som vi vill se är att alla dryckesförpackningar i plast eller metall som säljs i Sverige, med några möjliga undantag, ingår i ett godkänt retursystem.

År 2016 gjorde Jordbruksverket en översyn av retursystemet och föreslog redan då ett utvidgat pantsystem med flera delar som vore värda att genomföra. Det finns vidare anledning att införa pantsystem eller liknande på ytterligare plastprodukter för att stimulera insamling och återvinning, en utveckling vi också gärna ser samordnas med våra nordiska grannländer.

Plast är på många sätt ett fantastiskt material med många fördelar inom en rad områden, till exempel sjukvården. Plast ska därför användas där den är mest lämplig. För att vi ska få till en hållbar plastanvändning krävs att en stor del av den plast som produceras kan återvinnas eller återanvändas och därför håller högre kvalitet än vad den gör i dag. I dag konsumerar vi stora mängder plast som efter användning inte kan gå någon annanstans än

till förbränning. Det kan handla om att plasten innehåller miljöskadliga ämnen, att den består av många olika sorters plast eller att den är av väldigt låg kvalitet. Ansvaret behöver därför även hamna hos producenterna, och begränsningar kring vilka sorters plast eller vilken typ av plastprodukter vi tillverkar behöver ses över.

En cirkulär ekonomi för med sig uppenbara fördelar för miljö och klimat om vi samtidigt låter det leda till en minskad utvinning av våra naturresurser. Den cirkulära ekonomin kan också leda till att vi når mål om anständiga arbetsvillkor och om fattigdom. Det är ofta tidigt i produktionsleden som arbetsförhållandena är som sämst. Det har vi sett exempel på i mineralgruvor och i skofabrikerna i Bangladesh, för att nämna några få exempel.

En cirkulär ekonomi som bygger på att tillverka hållbara produkter med lång livslängd och med möjlighet till reparation, återbruk och återvinning torde rimligen ställa helt andra krav på produktionen och i förlängningen på företagen. Produktionshastigheten borde gå ned då antalet konsumerade prylar minskar, och med det hinner fabriksarbetare runt om i världen tillverka en produkt under rimliga arbetsförhållanden och till skälig lön.

Kvalitet hastas inte fram. Vårt on demand- och slit-och-släng-samhälle borde skiftas över till ett cirkulärt samhälle som bygger på just kvalitet och slowkonsumtion.

Fru talman! En viktig slutsats när vi pratar om det framtida cirkulära samhället är att det tar oss ur status quo. Det tillåter inte fortsatt konsumtionsmönster eftersom den totala belastningen på jorden måste minska, vilket är ett av huvudsyftena med det cirkulära. Att övergå till ökad återvinning och återanvändning samtidigt som nyproduktionen fortsätter i samma takt är inte en hållbar väg framåt. Därför får tal om det cirkulära samhället inte bli ett alibi för att fortsätta öka produktionen utan en omställning till ett mer hållbart och mindre resurskrävande samhälle.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nr 9.

Anf. 37 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer både i betänkandet och i den förenklade beredningen, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag här bifall endast till reservation nr 10.

Det är glädjande att cirkulär ekonomi blir alltmer i ropet igen och på många fronter, även om vi vanligtvis kanske använder andra ord för fenomenet. Sedan är ju cirkulär ekonomi verkligen inte något nytt utan något gammalt som har blivit i ropet igen. Det beror väl på att folk har insett att det är bra även om det är gammalt.

Jag ärvde själv kläder från äldre syskon eller äldre kompisar. Det var helt okej när man var barn. Var det någon man verkligen såg upp till var det en högtidsstund när man fick ta på sig kläderna, även om de varken var nya eller moderna.

På gamla jaktbilder ser man att männen – för då var det bara män – inte hade några fancy jaktkläder som vi har i dag. De hade på sig sin gamla yllekostym. När yllekostymen var så sliten att den inte längre dög i de finare rummen hade man den när man var på jakt.

Så kan vi fortsätta att rada upp hur det såg ut. Men även då fanns det förstås ett slut när kläderna inte längre gick att rädda. Hemma i min gar-

derob ligger det fortfarande tras mattor med mina gamla byxor och skjortor invävda. Det var slutstationen.

Tanken då var kanske inte cirkulär ekonomi utan snarare ekonomi. I dag lever de flesta av oss under helt andra förutsättningar, men vi borde ändå ta lärdom av detta. Vi måste hela tiden sträva efter långsiktighet i våra beslut och systematiskt arbete framåt kring det cirkulära, eftersom det leder till bättre resultat och därmed en snabbare övergång till ett mer resurseffektivt samhälle – dit vi faktiskt måste.

Fru talman! Plast är ett fantastiskt material när det befinner sig på rätt ställe. En god vän till mig och näst intill granne på norska sidan gränsen säger att han tackar Gud för plasten varje dag. Plasten *är* bra, men tyvärr får den ofta ta stryk i debatten. Då fokuserar vi på plast som befinner sig på fel plats.

I en av Kristdemokraternas kommittémotioner skriver vi att Sverige bör verka för en internationell nytillverkningsavgift på fossil plast. Ekonomiska incitament är ofta effektiva och skulle troligtvis ha effekt även för att öka återvinningen av plast. Plast är ett vanligt material som förekommer i ett oräkneligt antal produkter. Det är dessutom billigt att framställa och har många önskvärda egenskaper som efterfrågas för många olika typer av produkter.

Många av de produkter som tillverkas av plast är av engångskaraktär eller används bara under en kortare tid. Därefter slängs plastföremålen i soporna och tyvärr alltför ofta även på andra platser.

Från människornas samhällen sprids plasticskräp vidare ut i naturen. Det har beräknats att fyra femtedelar av allt marint skräp är plast och, som jag nämnt tidigare här i kammaren, att 90 procent av denna plast kommer från endast tio floder. Åtta av dessa floder är belägna i Asien och två i Afrika. Det visar att vi även måste hjälpa andra länder i deras jobb.

Det är angeläget att minska nedskräpningen av plast liksom att undvika att fossil plast bränns med åtföljande koldioxidutsläpp till atmosfären. Huvudstrategin för att hindra dessa fenomen bör vara att öka återvinningen. Med en nytillverkningsavgift skulle plast få ett högre återvinningsvärde, och plast tillverkad av icke fossilt material skulle ha betydligt lättare att slå sig in på marknaden.

Fru talman! Vi har haft en hel del diskussioner den senaste tiden kring hushållsnära insamling av tidningspapper. Detta har varit en het potatis ända sedan jag kom in i riksdagen 2018, och det har varit många kontakter från många olika aktörer för att peka på problemet med detta.

Under föregående mandatperiod fattade regeringen beslut om nya förordningar som gäller för att införa nya krav för insamling av förpackningar och tidningar. Kraven syftar till att öka återvinningen och flytta insamlingen närmare människors hem. Detta är i grunden positivt, men utfallet av regeringens förslag kan bli väldigt omfattande kostnader som dessutom skulle komma att vältras över på konsumenterna. Därför hade vi i vår kommittémotion skrivningar om att den nuvarande kostnadseffektiva insamlingen av tidningspapper skulle få fortsätta. Annars finns risk att den svenska pappersåtervinningen slutar att fungera eftersom det blir betydligt billigare att importera papper från utlandet.

Sedan har det hänt väldigt mycket de senaste månaderna som har gjort att även den motionen har blivit inaktuell. Nu hoppas vi att vi hittar en lösning för den svenska pappersåtervinningen så att vi inte slår sönder ett

redan väl fungerande system. Återvinningsgraden i dag ligger på ca 90 procent. Dock ser vi stor förbättringspotential när det gäller andra fraktioner som till exempel plast.

Sedan är det ju inte bara återvinningen som skulle drabbas, så som läget ser ut nu, utan även våra svenska medier skulle drabbas hårt om vi skulle införa det förslag som regeringen tidigare lagt fram när det gäller den hushållsnära insamlingen.

Därför måste vi få en fungerande lösning. Jag är glad att regeringen tagit åt sig av kritiken både från drabbade aktörer och från andra politiska partier och hoppas på ett bra beslut i frågan.

Fru talman! Det uppskattas att omkring en tredjedel av alla livsmedel som produceras kasseras utan att ätas upp. Det gäller från bonden till slutkonsumenten och allt som kasseras i alla led från råvara till färdig produkt hemma i kylskåpet. Samtidigt ökar trycket på vår jords resurser, vilket ställer ökade krav på oss att hushålla med både mat och jordbruksmark. Det mesta av svinnet sker i hushållen, men även detaljhandelsledet har ett betydande matsvinn.

Återigen, fru talman, borde vi lära av gamla tider. Det är inte farligt att lukta eller smaka på maten för att ta reda på om den är skämd. Datummärkningen på en del livsmedel är helt horribelt kort, som vi hörde i ett tidigare inlägg här, och många följer datummärkningen slaviskt och vågar därmed inte äta mat som gått ut utan kastar den.

En av mina ungdomskamraters föräldrar hade en liten lanthandel i en grannby. Hon säger själv att hon är ”uppfödd på för gammal mat” eftersom föräldrarna tog med sig maten som passerat bästföredatum från affären och åt den hemma i stället för att kasta den. Hon liksom jag närmar sig nu 50 och lever i bästa välmåga.

Vi måste få till en attitydförändring och inse att det inte är farligt att lukta eller smaka på maten. Tyvärr ser vi även här att EU är inne och petar i detaljer utan att ta hänsyn till att klimatet ser väldigt olika ut i olika delar av Europa, som vi hörde här tidigare om till exempel äggen.

I dag törs handlare inte frysa in kylvaror innan de går ut. Livsmedelsverkets föreskrifter ger intrycket att det inte är tillåtet, men på Livsmedelsverkets hemsida har man en lite mer liberal hållning. Dessutom gör olika inspektörer på olika sätt i olika kommuner.

Genom att frysa in kylvaror kan man minska svinnet. Samtidigt får kunder möjlighet att köpa de frysta produkterna till ett bättre pris, vilket är välkommet för många. Därför föreslår vi att livsmedelslagen förtydligas så att det framgår att butiker får frysa in kylvaror.

Annars är förädling det enklaste sättet att hantera matvaror som är på väg att passera bästföredatum. Butikerna skulle kunna få använda till exempel köttfärs och göra matlådor att sälja över disk. Om en butik inte har den möjligheten kan den kanske samarbeta med andra verksamheter såsom skolor och cateringfirmor. Därför anser vi att Livsmedelsverket ska tydliggöra för handlarna att de får förädla sina kylvaror, till exempel kyckling och köttfärs.

Livsmedelsverket bör också få i uppdrag att ta fram en handledningsbok till företagarna om hur de kan minska sitt matsvinn.

Slutligen, fru talman, föreslår Kristdemokraterna att en utredning genomförs av hur ett producentansvar för läkemedlens negativa miljöpåver-

kan ska utformas. Redan i dag tillämpas systemet med producentansvar för en rad produkter.

Läkemedel och rester av läkemedel i vårt avloppsvatten gör att extra rening krävs i reningsverken, och många gånger räcker inte det för att helt reducera miljögifterna. Det är rimligt att läkemedelsbranschen, liksom andra branscher med miljöfarliga ämnen, tar ett producentansvar och täcker miljökostnaden för att gifter från dess produktion läcker ut via avloppsnätet eller i dagvattnet.

Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! I dag debatterar vi motioner från allmänna motionstiden.

Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till Liberalernas reservation nr 5.

Fru talman! Cirkulär ekonomi, vad är det? Tidigare talare var inne på att det i någon mån alltid har funnits. Vi har återanvänt kläder av ekonomiska skäl. De har så småningom kunnat bli tras mattor och kanske till och med isolering i timmerhus. I dag handlar det om att Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland. Det är viktigt att cirkulär ekonomi bidrar till miljö- och klimatmålen samt till att flera av de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 uppnås.

Det finns en ambition vad gäller utvecklingen av cirkulär ekonomi genom januariavtalet mellan Liberalerna, regeringspartierna och Centerpartiet. Där framgår att utvecklingen av en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi ska stärkas.

Vad innebär detta? Jo, att en bred översyn av regelverken för återvinning och hantering av avfall och restprodukter ska genomföras, inte minst för att främja innovation och företagande.

Det ska bli enklare för hushåll att återvinna och återbruka. Det handlar om textilier, småelektronik och mycket annat.

Det ska också göras en utredning om krav på pant.

Vi ska utöka samverkan mellan kommunernas avfallshantering och producentansvarssystemet. Det handlar om lägsta servicenivå för hushållens avfall inklusive förpackningar, tidningar, grovavfall och farligt avfall.

Vi ska också titta på produktpass, hyberavdrag och möjligheter att hyra ut lösöre.

Visst, det behövs EU-gemensamma regler för mer av cirkulär ekonomi med giftfria och resurseffektiva kretslopp inom EU:s inre marknad.

Avfallsområdet är komplicerat. Så fort man börjar titta på det kommer det reaktioner från många aktörer. Vi i Liberalerna tycker att det är viktigt att hitta ett system där konsumentperspektivet finns med för att vi ska kunna uppnå en cirkulär ekonomi.

Fru talman! Liberalerna har länge haft ett stort engagemang, både lokalt och nationellt, för att utnyttjandet av naturresurser ska minska och återanvändningen av material öka. Vi tror på ekonomiska incitament i form av grön skatteväxling, som kan bidra till en nödvändig omställning.

Återvinningen av material måste ständigt förbättras. Producenter har ett stort ansvar för att produkter enkelt ska kunna återanvändas eller att de ingående materialerna ska kunna återvinnas. Produktdesign spelar en viktig roll för att underlätta att produkten återanvänds eller återvinns.

Många medborgare påtalar just detta. Hur kan jag laga en elektronisk pryl i stället för att slänga den och köpa nytt? Det finns ett stort intresse hos konsumenterna av att kunna återanvända olika typer av produkter.

Livslängd och hållbarhet är centralt. Användningen av plast måste minska och återvinningen öka. Plast har i dag dessvärre en väsentligt lägre återvinningsgrad än många andra produkter.

Liberalerna välkomnar arbetet på EU-nivå med en plaststrategi, liksom att många företag inom handeln redan tagit initiativ som gjort att användningen av till exempel plastpåsar minskar.

Vi måste slänga mindre mängder mat, och det avfall som trots allt blir måste tas till vara på bästa möjliga sätt, exempelvis genom biogasproduktion. Hushållen måste uppmärksammas på vikten av att minska matavfallet.

Allt fler kommuner agerar aktivt för att återvinna mer matavfall, både inom hushållen och inom kommunens olika storkök. Detta bör öka. Avfallet kan användas till energiframställning och på så sätt återanvändas, vilket tillför mycket nytta till samhället.

Fru talman! Förpackningar och returpapper har varit en stor discussionsfråga i utskottet. Frågan har engagerat många, vilket visar hur viktiga även dessa frågor är. Det visar också på komplexiteten i frågeställningarna, som påverkar många olika perspektiv och faktorer.

Jag är glad över utskottets ställningstagande i fråga om returpapper. Vi i Liberalerna tycker att formuleringarna i betänkandet blev bra till slut. Där tydliggörs vikten av att beakta ekonomiska konsekvenser men också konsekvenser för tidningsbranschen och för demokratin, som ju är en viktig uppgift för tidningar och journalistik.

Det finns två olika förordningar om förpackningar och returpapper – av förklarliga skäl, då det ena styrs av EU-direktiv och det andra av nationella beslut.

Att fortsätta samla in förpackningar och returpapper är viktigt. Insamlingen kan förhoppningsvis leda till att utformningen påverkas, främst av förpackningar, så att konsumenterna får bättre förpackade produkter.

Men en tidning är en tidning. Den fyller en viktig funktion, och det tryckta ordet i tidningar spelar en roll. Även om digitaliseringen fortsätter i snabb takt och utformningen av framtidens tidning är oviss är det viktiga aspekter även när vi diskuterar avfallshanteringsfrågor. I vart fall vore det väldigt olyckligt om återvinningen och avfallshanteringen i sig skulle påverka tidningarnas möjligheter i framtiden negativt.

I utskottets hantering har vi haft mycket diskussioner. Vi har haft besök av departement. Vi har också noterat det pressmeddelande som regeringen skickat ut kring frågeställningarna. Vi välkomnar nu att det finns en bred samsyn i utskottet om att hitta lösningar som också beaktar vikten av demokrati och tidningsbranschens möjligheter i framtiden. Vi välkomnar att det finns en bred enighet.

Fru talman! En cirkulär ekonomi ska bidra till ett giftfritt kretslopp av produkter. Vi i Liberalerna ser det som viktigt att konsumenterna kan välja och har bra information om vad de köper och konsumerar. Det måste bli lättare för konsumenterna att kunna få produkter lagade. Det är viktigt att alla aktörer i samhället bidrar och tar ansvar för utvecklingen av kretsloppet.

Det slängs nämligen enorma mängder kläder varje år. Elektronik samlas på hög. Plast läcker ut i naturen och påverkar kretsloppet. Matsvinnet fortsätter att vara stort. Detta är ett enormt slöseri med naturresurser, både nationellt och globalt. Det vill vi i Liberalerna bidra till att ändra på.

Anf. 39 ISAK FROM (S):

Fru talman! Precis som Elin Segerlind inledde med att säga känns det som att vi i detta ärende är ganska överens. Vi yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. I betänkandet står felaktigt att det ska finnas ett särskilt yttrande från S. Det gör det inte, utan vi står bakom förslaget.

Kamraterna i utskottet har varit väldigt värtaliga och talat om tidigare generationers återbruk – hur vi tidigare har nyttjat resurser på ett betydligt bättre sätt, oftast av ekonomiska orsaker. Jag kan konstatera att vi i dag har en marknad som designar produkter för att gå sönder. Det är skadligt för det mesta.

I mitt fritidshus har jag två kylskåp som är åtminstone 50 år gamla, som stampar på och går alldeles utmärkt. I min villa i Norsjö där vi har bott i 20 år har vi förmodligen bytt kylskåp fyra gånger. Det är inte för att de har varit dåliga utan helt enkelt för att de har gått sönder. Detta är skadligt för framtiden och något som vi naturligtvis inte har råd att hålla på med.

I detta perspektiv håller jag med Nina Lundström om att konsumenternas efterfrågan på hållbara material är oerhört viktig. Från politiken måste vi också ställa högre krav och ha högre ambitioner för att säkerställa att konsumenterna får ändamålsenliga produkter som håller och går att laga. Detta kräver nya arbetssätt och nya affärsmodeller. Den modell med frihandel som vi eftersträvar kräver också en bättre märkning och att vi inom EU kommer överens om att införa tullar eller fullständigt försäljningsstopp för skadliga eller icke återvinningsbara material.

För mig som socialdemokrat är det självklart att bidra till en globalt hållbar användning av jordens resurser. Sverige har som innovativt och öppet land förutsättningar för detta. Vi har innovativa företag och en marknad som vill och kan ta detta ansvar.

En restprodukt är en produkt som är säljbar i nästa led. Det är viktigt att den är designad så att den faktiskt går att återvinna. I en produkt där plast och papper blandas, till exempel, måste materialen gå att skilja. Utvecklingen måste gå framåt, och vi måste främja forskning och innovation för att kanske få fram kartong utan plast, som håller vätska inne.

Det handlar om det så kallade ekodesignkravet, som innebär att producenten ska ta hänsyn till produktens totala miljöpåverkan redan i designstadiet. Detta tycker vi bör utvecklas ytterligare. Det är den typen av krav och åtgärder som faktiskt gör att vi kan ta kliv och möjliggöra ett hållbarare samhälle.

Fru talman! Regeringen har tillsammans med samarbetspartierna ambitionen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka och utveckla återvinningen och göra det lättare att återvinna och återbruka bland annat textilier. Det ska utredas om vi ska införa ett pantsystem som omfattar fler produkter. Vi tittar på etappmål för förpackningar. Vi behöver också titta på återvinning av elektronik.

Det krävs tydliga, kraftfulla insatser för att komma till rätta med spridningen av plaster. Precis som Kjell-Arne Ottosson från KD nämnde är det plast på fel ställe som är fel. Plast på rätt ställe kan vara väldigt bra.

Själv är jag tjänstledig från en plastkemisk industri som gör plaströr till va-sektorn och gruvsektorn, kabelskyddsror och så vidare, fullt återvinningsbara. De görs också av fossila delar, men så länge det går att återvinna och göra nya produkter när vattenledningen så småningom tagit slut eller grävts sönder är det detta som måste premieras. Det som måste åtgärdas är framför allt de skadliga engångsplasterna. Där delar jag också synen att vi måste vara ett föregångsland och driva på, för att också kunna hjälpa andra länder att fasa ut och börja med insamling.

Fru talman! Naturvårdsverket har i uppdrag att utreda hur den fastighetsnära och kvartersnära insamlingen av förpackningsavfall och returpapper fortgår och vilka effekter utbyggnaden av systemet förväntas ha när det gäller miljönytta och ökad tillgänglighet samt hur produktutveckling och konkurrensförhållanden ser ut.

Ansvar för insamling av returpapper, som kamraterna har tagit upp här, diskuteras just nu. En framtida insamling av tidningspapper måste beakta konsekvenserna för pappersåtervinningen, kostnaden för insamlingen och konsekvenserna för journalistiken. Konsekvenserna för tidningsbranschen och landets kommuner måste beaktas. Returpappersinsamlingen måste vara kostnadseffektiv och främja cirkulär ekonomi.

För oss socialdemokrater är det extra viktigt att konsumenten inte betalar flera gånger. Det var därför producentansvaret var så bra och så viktigt. Man betalar när man köper produkten, och sedan säkrar producentansvaret att den tas om hand när den går ut. Ska vi införa flera olika system blir det knepigt. Vi vill verkligen hitta en lösning på detta problem, men det är viktigt att konsumenten inte betalar flera gånger.

Fru talman! Avfall från elektronisk utrustning och annat elavfall är en av de snabbast växande avfallsströmmarna i både Sverige och EU. I många länder utanför EU återvinns nästan ingenting. I rapporter vi får kan vi se bilder på hur barn gräver fram telefoner och gamla tv-apparater ur soptippar. Detta är naturligtvis ingen bra utveckling. Dessa produkter läcker tungmetaller rakt ut. Det främjar varken ekonomin, miljön eller klimatet.

Dessa produkter har dock ett väldigt högt värde. I Sverige är vi världsledande. Vid Bolidens anrikningsverk uppe i Skellefteå, Rönnskärsverken, utgår nästan 50 procent av produktionen från återvunnet material. Produktionen är dock beroende av att det finns jungfruligt material som kan blandas med det återvunna. Detta behöver vi fortsätta att utveckla, och vi behöver också säkerställa att man kan bryta dessa jungfruliga produkter i rimlig mängd.

Vi ska inte begå rovdrift på våra ändliga resurser, och vi behöver skapa nya processer för att återvinna mer, särskilt av de sällsynta jordartsmetaller som i dag är helt nödvändiga för elektrifieringen. Ska vi klara den nödvändiga elektrifieringen måste vi också klara återvinningen av dessa produkter.

I Sverige finns i dag ett lagstiftat producentansvar för elutrustning och batterier. Det är bra att vi partier som står bakom januariavtalet har aviserat nya åtgärder och att en utredning ska tillsättas om hur producentansvaret för elutrustning respektive batterier kan utökas med till exempel krav på pant för batterier, mobiltelefoner och annan elektronik.

Det behövs ett nytt regelverk, som regeringen bereder, i syfte att förbättra insamling och materialåtervinning och att säkerställa återvinning av värdefulla material samt att vi fasar ut icke laddbara batterier.

Fru talman! En övergång från en linjär till en cirkulär ekonomi kräver förändring av hela värdekedjor. Det kräver upprätthållandet av värdet på material under hela livscykeln, smartare produktion och mer hållbart konsumentmönster. Jag hoppas att vi under den här mandatperioden, trots att vi just nu har fokus på den världsepidemi som rasar, ska kunna ta fler kliv framåt och bli betydligt mer resurseffektiva.

I detta anförande instämde Markus Selin (S).

Anf. 40 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Ledamöter! Coronakrisen påverkar allas vår vardag i stort och smått. Nu är fokus på att minska smittspridningen, att rädda människors jobb och att sjukvården ska klara av det hela. Men efter den akuta fas vi nu är i kommer återuppbyggnaden av samhället, och detta debatteras nu hett på olika ledarsidor.

Coronakrisen har kommit att blottlägga många sårbarheter i vårt samhälle. Krisen ger nya erfarenheter och tankaramar. Efter den här krisen tror jag att vårt samhälle kommer att se annorlunda ut på många sätt, och jag är övertygad om att cirkulär ekonomi än mer kommer att vara ett framtids-spår, som följd av coronaviruset.

En av de sårbarheter som har visat sig är att det är skört med globala handelsmönster och leverantörskedjor. Vi har sett hur material har fastnat vid gränser och hur produktion har stannat av. En självklar slutsats att dra är att det är viktigt att ha beredskap för produktion på hemmaplan, i Norden och i Europa.

Ingenjörsvetenskapsakademien har nyligen kommit med en syntes av flera års forskning, och ett av förslagen i deras rapport är att man ska inrätta marknadsplatser för att återanvända och återvinna produkter i Norden. Här är det väldigt viktigt med samarbete mellan olika typer av branscher – industriell symbios, som man kallar det – cirkulära marknadsplatser och att detta kopplas ihop med EU, som också har ett sådant arbete på gång.

Det är mycket viktigt att vi från politiskt håll gör allt vi kan för att se till att det finns bättre marknader för att återanvända och återvinna material i Sverige, Norden och EU.

Sedan ska vi självklart inte vända världen ryggen. Till exempel är det väldigt viktigt att utvecklingsländer inte möts av höga tullmurar och att de får hjälp att utveckla en hållbar handel med sjysta villkor. De är hårt drabbade av pandemin, med en ökad fattigdom som följd.

Men varför är det då så viktigt med cirkulär ekonomi utöver krisberedskap? Jag vill egentligen hellre kalla cirkulär ekonomi för en planet-ekonomi. Det vi egentligen pratar om är en ekonomi som håller sig inom planetens gränser – det är inte ekonomin som sätter gränserna, utan det är de facto planeten. Allt annat är en chimär.

Den ekonomi som vi har i nuläget innebär att vi står i ständig skuld till framtiden, till våra barn. Den biologiska mångfalden minskar i en hög takt. En miljon djur- och växtarter hotas i dag av utrotning. Fem gånger tidigare har jorden drabbats av ett massutdöende som utplånat nästan allt liv på

kort tid. Nu befinner vi oss i något som kallas det sjätte massutdöendet, och människan är orsaken.

Den linjära produktionen med slit och släng bygger på att det finns billiga råvaror att använda och ständigt ta upp ur jorden. Det är inte rimligt. Miljökostnaderna måste bakas in i kalkylen. Det behövs ökade skatter på naturresurser, så att vi jämnar ut priserna mellan jungfruliga material och återanvända material.

Så har vi klimatkrisen. Vi har nu bara några få år på oss att ställa om till ett klimatsmart samhälle, och just nu kan våra ungdomar inte demonstrera på gator och torg, men Greta Thunberg leder alltjämt demonstrationen digitalt. Användning av resurser står för en väldigt stor del av klimatutsläppen, och resurseffektivitet är en nyckel för att få ned utsläppen.

Det finns många viktiga sociala aspekter på den cirkulära ekonomin också. Om vi kan cirkulera material behöver vi inte ta upp naturresurser under vidriga förhållanden i länder långt borta. Här på hemmaplan har vi ju mycket arbetslöshet som väntar framöver. Den cirkulära produktionen är väldigt arbetskraftsintensiv medan den linjära har mer fokus på maskiner och naturresurser. Vi behöver alltså öka beskattningen på naturresurser och ha en mer gynnsam beskattning på arbete, så att det blir en växling där, med fortsatt goda arbetsvillkor, förstås. Detta är också något som partierna i januariöverenskommelsen står bakom.

Vilka åtgärder behöver vi då vidta för att få fart på den cirkulära ekonomin? Detta är ju något vi har pratat om länge, men det händer saker frustrerande långsamt, kan man tycka.

Sverige behöver en tydlig vision för en cirkulär ekonomi, och regeringen jobbar med en strategi för detta. De cirkulära affärsmodellerna behöver dominera över de linjära.

Vi behöver innovation och produktdesign, att tänka utanför boxen. Jag har haft förmånen att träffa många företagare och prata om detta. De sa: Vad då boxen? Skit i den! Det finns ingen box! Det är en otroligt positiv anda, nyfikenhet och experimentlusta hos företagen.

Det är också väldigt viktigt med produktdesign, som flera har tagit upp här, och att man verkligen jobbar så tidigt i kedjan som möjligt, tar fram produkter som inte innehåller olämpliga material och utformar produkterna så att de lätt kan repareras och återvinnas. Det är också viktigt att produkterna har en förväntad livslängd som innebär att de håller längre, att man kopplar det till konsumentträtten och att de ska kunna repareras.

Det offentliga kan också gå in med upphandling och hjälpa till att driva fram dessa marknader. Det finns i regeringens upphandlingsstrategi, och det finns också i klimathandlingsplanen att vi ska jobba med detta.

Sedan behöver regelverk förändras, så att man går från att se avfallet som avfall till att se det som en resurs. Det är ett ständigt pågående arbete. Mycket har gjorts, men mycket är också kvar. Detta finns också med i januariöverenskommelsen.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är viktigt att vi inte löser kriser genom att skapa andra kriser. Det är viktigt med en giftfri vardag, att ha en försiktighetsprincip och att titta på detta från fall till fall.

Detta med skatteväxling har jag varit inne på: Höjd skatt på influget material och sänkt skatt på arbetskraft.

Något som dyker upp alltmer efter corona gäller finansieringen av olika cirkulära projekt. Vi har som bekant pilotprojekt och forskning.

Sedan är det den bekanta dödens dal och sedan den kommersiella produkten. Detta är något som generellt gäller för projekt på hållbarhetsområdet. Men det gäller ännu mer för cirkulära affärsmodeller, för de har väldigt annorlunda mål. Det är svårt för finanssektorn att bedöma när cirkulära affärsmodeller faktiskt är lönsamma. Vi måste titta på detta, så att finanssektorn jobbar för att få fram mål och mått, så att man bättre kan bedöma dessa projekt och så att vi kan få in ordentligt med investeringar.

Som avslutning skulle jag vilja framhålla att vi nu är i en akut fas, men snart är vi inne i en återbyggnadsfas efter corona. Då kan vi inte blicka bakåt. Vi behöver köra framåt, eller snarare: Vi behöver köra cirkulärt i stället för linjärt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Hult (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 9 Kemikaliepolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20: MJU14
Kemikaliepolitik
föredrogs.

Anf. 41 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Vi moderater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Vi omges dagligen av tusentals kemikalier i vår vardag. Vissa kan vara till nytta för oss medan andra är skadliga. Många är livsnödvändiga och har varit avgörande för att bygga det samhälle vi har i dag.

Kemikalier har bland annat möjliggjort längre hållbarhet för mat, hållfasta byggmaterial och minskad risk för brand i elektronikprodukter. Kemikalier möjliggör också utveckling av mediciner som förlänger och räddar liv. Vårt moderna samhälle är på många sätt beroende av innovationer som drar nytta av kemikalier.

Samtidigt finns det risker. Med en allt större kemikalieanvändning tillkommer ett ansvar för vilka kemikalier vi sprider och hur de påverkar miljön och oss människor. En del kemikalier har visat sig påverka oss negativt med ämnen som kan orsaka cancer eller allergier eller påverka möjligheten att få barn. Och just våra barn är kanske allra mest känsliga för de kemikalier som vi sprider i vår vardag.

En del av dessa skadliga kemikalier regleras genom lagstiftning. Men det finns många miljö- och hälsofarliga kemikalier som ännu inte är reglerade eller vars effekter vi inte fångar upp med dagens regelverk. Det vill vi moderater ändra på, och vi förutsätter att regeringen skyndar på det arbetet, både här i Sverige och kanske framför allt i EU.

Vi har många förslag på området, men jag vill särskilt uppehålla mig vid tre olika delar i vår kemikaliepolitik.

Det första handlar om så kallade kombinationseffekter av kemiska ämnen. Det finns mycket forskning om kemikaliers påverkan på miljön och människors hälsa. Men ofta sker den forskningen på ett ämne i taget. Den kemikaliemix som vi människor utsätts för blir alltmer komplex. Här är det viktigt att vi agerar mer kraftfullt.

Det internationella forskningsprojektet EDC-MixRisk visar att hälso-riskerna med att blanda olika kemikalier, den så kallade kombinationseffekten, är större än man hittills har trott. Begreppet kombinationseffekter är välkänt, bland annat inom sjukvården, där man pratar om mediciner som till och med kan motverka varandra. Det är därför otroligt viktigt att vi sätter starkare ljus på just kombinationseffekter i kemikalieblandningar och människors exponering för dem i vardagen.

Den andra viktiga frågan handlar om mikroplaster i kemiska produkter. Kunskapsluckorna är stora när det gäller i vilken grad mikroplaster påverkar människors hälsa och vår natur. Men vi vet att djur över hela världen får i sig plast. Det gäller allt från havslevande djurplankton, musslor och fiskar till fåglar och däggdjur som lever på land. Det är inte klarlagt, men experiment pekar på att mikroplaster kan transporteras uppåt i födoväven från en art till en annan. Det finns alltså goda anledningar att begränsa mängden mikroplaster i våra vatten. Sverige behöver driva på så att ett förbud mot avsiktligt tillsatt mikroplast i kemiska produkter snarast införs och att det får effekt.

Fru talman! Det tredje handlar om ett mer gränsöverskridande och effektivt arbete mot farliga kemikalier, även när det gäller länder utanför EU.

Sedan 2007 har EU en på många sätt bra och effektiv kemikalielagstiftning, Reach, för att skapa gemensamma regler på den inre marknaden. Lagstiftningen har därigenom blivit mer omfattande och ambitiös, och miljönyttan har ökat. Men vi ser ärligt talat också att inte alla länder följer den.

Det är viktigt att Sverige fortsätter agera för en enhetlig europeisk kemikalielagstiftning snarare än för svenska särkrav. I ljuset av det är det bekymmersamt när regeringen till exempel gång på gång återkommer till nationella punktskatter – det kan gälla kemikalier i elektronikprodukter eller kemikalier i kläder och skor, som nu har aviserats. Risken är att svenska företag som många gånger, även på detta område, är bäst i klassen får se sig utkonkurrerade eller utmanade av aktörer från andra länder som slipper undan motsvarande lagstiftning och skatter. Svenska konsumenter kan ju fortfarande importera dessa varor billigt och enkelt via internet.

Fru talman! Det behövs ett omtänk när det gäller flertalet punktskatter som regeringen ser som lösningen på dessa problem. Jag tror tyvärr att regeringen tänker alldeles fel.

Skadliga kemikalier kan som sagt komma in i EU via tredjeland, som man kallar det, det vill säga ett land utanför EU. Här behövs förstärkta insatser. Bland annat behövs det nog en högre medvetandegrad bland svenska konsumenter när det gäller innehållet i produkter som man med ett enkelt klick kan köpa på nätet.

Vi menar att Kemikalieinspektionen eller annan relevant myndighet bör få ett kunskapsuppdrag: att informera allmänheten om förekomsten av förbjudna kemikalier i många av de produkter som importeras från länder utanför EU.

Under 2017 beslutade regeringen att inrätta en samordningsgrupp med sju svenska myndighetschefer för att tidigt kunna upptäcka potentiella kemikaliehot. Det är väldigt bra. Men när det gäller att många produkter inte lever upp till kemikalielagstiftningens krav tycks det vara störst problem bland produkter som importeras från tredjeländ. Därför bör regeringen också verka för ett utökat och stärkt samarbete mellan olika länders myndigheter. Det gäller EU:s myndighet men också länder utanför EU. Detta bör göras så att vi kan få mer ändamålsenliga och tuffare kontroller av de produkter vi importerar.

Fru talman! Som jag inledde med att säga kan kemikalier vara våra vänner och förlänga hållbarheten när det gäller maten vi äter eller de byggnader som vi bor och arbetar i. Men kemikalier kan också orsaka skador. Skadliga kemikalier påverkar oss här och nu. På längre sikt påverkar de också våra barns hälsa eller den miljö vi lever i.

Vi har ett ansvar att agera för en ansvarsfull hantering av kemikalier och att inte bara göra det EU-gemensamt. Det handlar också om att ställa krav på länder i andra delar av världen.

Anf. 42 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Kemikalier, som vi i dag debatterar, är något som vi utsätter oss själva och naturen för varje dag. Ofta talas det om våra kemikalier med en negativ klang. Man kanske ser en typisk tecknad bild av grön giftig sörja framför sig. Men kemikalier syns inte alltid, och vi har alla kemikalier runt oss i vår vardag, både naturliga och av människor framställda.

De är inte farliga alla gånger. Tvärtom kan de vara hjälpmedel, såsom läkemedel, rengöringsmedel, bekämpningsmedel med mera. Men i fel kombination eller i för stor mängd kan även de bästa av ämnen orsaka skada både på oss människor och på miljön. Därför är det av stor vikt att man på vägen framåt på kemikalieområdet vägleds med försiktighet, folkbildning och vetenskap med ett ständigt förbättrande av kunskaper om kemikaliers effekter. Det handlar kanske framför allt om kemikaliernas effekter i förhållande till varandra.

Därför är det viktigt att vi tar vårt ansvar och reglerar kemikalieanvändningen för att få ut största möjliga nytta utan att göra skada. Det kan göras på flera sätt. Ett sätt är att verka på EU-nivå genom Reach, där flera länder gemensamt kan anmäla och registrera nya ämnen och där det ställs krav på hanterandet av farliga sådana. Men ett tämligen ineffektivt sätt att göra detta på är att försöka straffbeskatta företag och konsumenter, som i dag görs via den särskilda skatt som tas ut på hemelektronik som säljs i Sverige. Många av de produkter som ingår i denna kategori anses i dag som nödvändiga i de flesta hushåll, såsom kylskåp, tvättmaskin, mobiltelefon med mera. Ur ett miljöperspektiv är denna skatt svärmotiverad, och den har främst lett till högre priser för konsumenter i Sverige och försämrad konkurrenskraft för svenska företagare.

Fru talman! För säkra kemikalier är forskning och teknikutveckling A och O. Säkra kemikalier och ansvarsfulla användningssätt kan i stället minska människans påverkan på miljön. Att driva orealistiska och ovetenskapliga målsättningar om att avskaffa kemikalier eller liknande kan i sammanhanget ses som kontraproduktivt, framför allt om den enda egentliga effekten är att verksamhet, till exempel jordbruk och industri, flyttar från Sverige till andra länder.

Vi kan ta bekämpningsmedel som exempel. Försiktiga bedömningar av dessa, med fortsatt breda säkerhetsmarginaler vad gäller både miljö och hälsa, är såklart att föredra. Däremot ser vi det som kontraproduktivt att straffbeskatta våra egna jordbrukare genom exempelvis särskild beskattning av bekämpningsmedel.

I alla tider har bönder försökt skydda sina växter från skadegörare. Växtskyddsmedel och resistent sorter är helt avgörande för acceptabla skördenivåer. Risker när det gäller kemiska växtskyddsmedel varierar mycket. Därför finns det ett rigoröst system för bedömning och prövning – vi använder bara de med mindre risker. Riskerna varierar mycket även när det gäller biologiska växtskyddsmedel.

Det vore därför olyckligt om vi i vår strävan att minska riskerna med kemiska bekämpningsmedel säger nej till ett kemiskt växtskyddsmedel och i stället säger ja till ett osäkrare biologiskt växtskyddsmedel. Systemen för att bedöma och pröva måste vara lika bra.

Egentligen är det ännu viktigare att inte göra fel när det gäller just biologiska växtskyddsmedel eftersom det blir svårare att backa. Om till exempel en skadlig insekt väl har etablerat sig i Sverige är det näst intill omöjligt att få bort den helt.

Det finns alltid en risk i Sverige att beslut påverkas av att något är mindre populärt än något annat, till exempel kärnkraft eller GMO. Kemiska bekämpningsmedel har fått en negativ klang, medan biologiska bekämpningsmedel anses positiva. Samtidigt vet vi att vissa biologiska bekämpningsmedel har lett till stora negativa ekologiska effekter, till exempel sammetsgetingen och harlekinnäckelpigan.

Det måste säkerställas att det system som nu byggs upp för prövning av biologiska bekämpningsmedel blir ändamålsenligt, det vill säga att det möjliggör marknadsanvändning av säkra organismer och hindrar användning av osäkra organismer.

Egentligen vet man i dag ganska lite om miljöeffekter av tidigare års användning av olika organismer för biologisk bekämpning eftersom det inte finns så mycket studier. I de beslut som tagits för godkännande av organismer som har använts tidigare hänvisas inte till några studier. På något sätt måste uppföljning göras av godkända organismer, inte minst eftersom klimatet blir varmare och kan göra att arter som tidigare inte har kunnat etablera sig i Sverige på grund av kylan kanske kan göra det om det blir varmare.

Fru talman! Nuvarande ordning har alltså brister, och systemet är inte helt upprättat än. Vi vill se en utredning som kan se till att bedömningen och prövningen av biologiska bekämpningsmedel blir ändamålsenlig. Allra helst skulle vi vilja se att regleringen av växtskyddsstrategier blir helt teknikneutral. Säkra strategier ska godkännas. Osäkra strategier ska inte godkännas oavsett om det handlar om biologiska bekämpningsmedel, kemiska bekämpningsmedel eller modern växtförädling. Det maximerar såväl ekonomisk nytta som miljönytta.

Av den anledningen vill jag avsluta med att yrka bifall till reservation 6.

Anf. 43 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi står självfallet bakom samtliga motioner som vi behandlar förenklat inom detta område, och jag yrkar härmed bifall till reservation 3.

Kemikaliepolitik får mig osökt att tänka på ett norskt tv-program. Jag bor ganska nära den norska gränsen och ser därför på norsk tv ibland. På fredagskvällarna gick det ett underhållningsprogram som hette *Senkveld* med två kända norska underhållningsprofiler, där den ene – Harald Rønneberg – varje gång blev utmanad i en programpunkt som hette ”Harald gjør ting han ikke kan”. En gång fick han, som var helt okunnig om backhoppning, utmaningen att hoppa från hoppbacken i Holmenkollen i Oslo. Han fick förstås en veckas träning, men sedan var det dags att hoppa.

Lite som att hoppa i Holmenkollen känns det att debattera kemikaliepolitik – ett otroligt svårt och komplicerat område.

Ofta i våra miljö- och klimatdebatter hänvisar vi till generationsmålet. Den definition som finns för generationsmålet lyder: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

Vi tar alltså hänsyn till både vad som sker i Sverige och vad som sker i vår omvärld. De gifter som släpps ut håller sig inte inom nationsgränser, utan det kan likaväl drabba andra nationer. Vidare är det faktiskt våra medmänniskor runt om i världen som riskerar att skadas om vi inte har – som vi nu diskuterar – en fungerande kemikaliepolitik med en säker hantering av de kemikalier som vi måste ha för att vårt samhälle ska fungera i alla delar. Som vi har hört tidigare är ju kemikalier livsnödvändiga, och det får vi inte glömma bort.

Våra barn är extra känsliga för kemikalier, och därför ska de politiska besluten ta hänsyn till detta och syfta till att särskilt skydda barn och unga. Dock har vi utmaningar, inte minst med alla inköp vi gör på diverse digitala plattformar runt om i världen. Varorna kommer hem till oss utan att vi har en aning om vad de faktiskt innehåller. Vi måste alltså jobba för att få med alla länder i världen när det gäller att hantera kemikalier varsamt, inte minst så att vi skyddar våra barn och unga.

Fru talman! Det är redan i dag möjligt för en fristående huvudman att driva förskola eller skola med giftfri profil. Vi menar att detta även bör vara möjligt för en offentlig huvudman. Kristdemokraterna föreslår därför att när en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn gör en upphandling ska denna aktör ha rätt att själv ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta skulle gälla alltifrån leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna. Förslaget möjliggör dessutom för offentliga aktörer att vara drivande i miljöutvecklingen.

Som vi har hört, fru talman, kommer vi även på detta område in på plast, och en sak som vi ofta diskuterar är mikroplaster. Mikroplaster är plastpartiklar som i de flesta fall inte är synliga för blotta ögat. Enligt ECHA, den europeiska kemikalieinspektionen, uppskattas 176 300 ton mikroplast hamna i miljön varje år. Östersjön tillförs mikroplast från bland annat båtfärger, tvätt av syntetiska kläder, hygienprodukter och smink. Enbart från hygienprodukter spolas det ut runt 40 ton mikroplaster i Östersjön

varje år. På vissa ställen i Östersjön finns mer än 100 000 partiklar per kubikmeter vatten. Det är så gigantiskt mycket plast!

Som vi även det har hört tidigare bryts plast ned väldigt långsamt i naturen. Därför ökar successivt halterna av mikroplaster i våra sjöar och hav. Mikroplaster kan i sig vara ett dödligt hot mot fiskar och andra djur som får i sig plastpartiklarna eller på annat vis blir skadade. Men eftersom plasten inte heller bryts ned i djuren ansamlas mikroplasterna allt högre upp i näringskedjan med konsekvensen att det till slut slår tillbaka på oss människor, vi som en gång låg bakom att de kom ut.

I Sverige finns redan i dag ett nationellt förbud mot mikroplast i vissa kosmetiska produkter. EU:s kemikaliemyndighet har föreslagit ett förbud mot avsiktligt tillsatta mikroplaster i kemiska produkter. Detta förbud skulle bland annat omfatta kosmetiska produkter, tvätt- och rengöringsmedel, färger och lacker, medicintekniska produkter samt jordbruks- och trädgårdsprodukter. Kristdemokraterna ställer sig bakom detta förbud mot avsiktligt tillsatta mikroplaster. Sverige bör jobba för detta förbud inom EU.

Fru talman! Vi hör ofta i debatten hur våra svenska lantbrukare sliter med både lönsamhet och dignande regelbördor. För att skapa mer långsiktighet och förutsägbarhet för våra livsmedelsproducenter menar vi att regeringen bör verka för att myndigheterna i större utsträckning ska använda sig av ömsesidigt erkännande av växtskyddsmedel. För att skapa konkurrensneutrala förutsättningar inom det svenska jordbruket bör hänsyn tas till hur andra EU-medlemsstater förhåller sig till växtskyddsmedel.

Detta pekar tydligt på att EU bör vara en stark aktör på kemikalieområdet och att väldigt mycket av vår kemikaliepolitik bör samordnas där. För som vi har sagt tidigare: Kemikalier kan vara otroligt farliga, men rätt använda är de väldigt viktiga för vår överlevnad.

Fru talman! Nanopartiklar har många användningsområden, och vi hör ganska ofta om forskare som gjort stora genombrott när det gäller att använda nanomaterial till någonting som är till stort gagn för oss människor. Vi vet dock fortfarande väldigt lite om hur människa och miljö utsätts för materialet, vars risk, spridning och exponering inte är tillräckligt känd.

Den lagstiftning som finns är undermålig. I Reachlagstiftningen anges att all import eller tillverkning av kemiska ämnen över 1 ton per år måste registreras. Eftersom nanomaterial ofta används eller importeras i väldigt små mängder riskerar de därmed att falla under strecket för detta krav, vilket gör att den nuvarande lagstiftningen inte helt kan generera den information som behövs för att bedöma risker och vid behov vidta åtgärder.

Kristdemokraterna delar regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att anpassa lagstiftningen inom EU och säkerställa att etappmålet om nanopartiklar och nanomaterial uppnås.

Slutligen, fru talman, är miljö- och allergimärkning viktiga verktyg för att konsumenter ska kunna göra kloka val av produkter. Men det finns en fragmentering bland märkningarna som kan leda till både förvirring och en brist på samstämmighet kring en del behörighetskriterier.

Kristdemokraterna vill uppmuntra till en standardisering kring märkning av produkter. Vi vill även se en öppnare dialog mellan företag och konsumenter och ett bättre samarbete mellan intressenter. Det skulle vara otroligt bra för oss konsumenter.

Anf. 44 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Genom sin nära anknytning till bergsbruket fick kemin tidigt en stark ställning i Sverige. Sveriges mineralrikedom och den långa traditionen av mineralanalys bidrog till att Sveriges kemister kan räknas som upptäckare av inte mindre än 20 av 68 grundämnen som påträffades under 1700- och 1800-talen.

Runt om oss här i riksdagshuset finns fler spår av kemi som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden – genom Berzelii park, Scheelegatan, Nobelgatan och Laboratoriegatan.

Men ack, ack, ack vad fel det kan bli med kemi genom slarv, underlåtelse, okunskap, dåliga kontroller, försummelse, slapp politisk vilja eller ren brottslighet.

DDT, Teckomatorp, TBT och bottenfärger, Hallandsåsen med akrylamid, dumpade gifttunnor i havet och PFAS – tyvärr är historien kantad av exempel där kemi har blivit skadligt för djur, natur och människor. Kemi är en kraftfull vetenskap och måste hanteras med respekt.

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande 14 om kemikaliepolitik. Betänkandet handlar bland annat om kombinationseffekter av kemiska ämnen, mikroplaster i kemiska produkter, PFAS, bekämpningsmedel, information om kemikalier och samarbete mellan olika länders kemikaliemyndigheter.

Politiken och kemikaliepolitiken i dag arbetar på flera plan: internationellt, inom EU, i Norden och såklart inom Sverige.

Inom Sverige har vi till exempel miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Vi har Handlingsplan för en giftfri vardag. Vi har Kemikalieinspektionen, som är en central tillsynsmyndighet med ansvar för kemikaliekontrollen. Vi har också kemikalielagstiftningen, där kemikaliereglerna i hög grad och i sin tur är samordnade inom EU.

Fru talman! Apropå EU har vi inom EU Europeiska kemikaliemyndigheten, som arbetar för säker användning av kemikalier. Europeiska gröna given, EU:s nya tillväxtstrategi, startades upp i fjol. Den har också bäring på kemikaliepolitiken med till exempel nollutsläppsvision för en giftfri miljö men även att industrin ska verka för en ren och cirkulär ekonomi.

Utvecklingen av kemikalielagstiftningen Reach inom EU är därför ytterst viktig att påverka. I princip omfattas alla kemiska ämnen av Reach.

Svenska Kemikalieinspektionen driver även ett nätverk mellan närmast berörda svenska myndigheter och ingår även i ett nätverk på EU-nivå som drivs av Europeiska kemikaliemyndigheten.

Lagstiftningen inom kemikalieområdet är i dag i stor utsträckning samordnad, vilket innebär att arbetet inom EU är betydelsefullt för att minska riskerna med farliga ämnen.

Det finns även ett nordiskt samarbete, Nordiska kemikaliegruppen, som är en del av Nordiska ministerrådet för miljö.

Kemikalieinspektionen arbetar med flera länder runt om i världen, ger råd och utbyter erfarenheter.

I januariavtalet med dess 73 punkter och fyrpartiuppgörelsen mellan oss socialdemokrater, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna finns en särskild punkt, punkt 37, med direkt bäring på mikroplast.

Mikroplast handlar om små, små partiklar, plastfragment och fibrer av plast och gummi. Förekomsten på land och i hav beror bland annat på nedbrytningen av plastartiklar, textilier, fiskeredskap, gummiartiklar och

däckslitage. Mikroplaster kan vara farliga för djur, natur och oss människor.

Mikroplaster angränsar till våra kemikaliemyndigheters arbete, och spridningen av mikroplaster ska med januariavtalet förhindras bland annat genom förbud mot mikroplaster i fler produkter och förbud mot onödiga plastartiklar.

Enligt punkt 38 i januariavtalet ska vidare en resurseffektiv och cirkulär ekonomi stärkas, och en utredning ska tillsättas om att alla produkter ska ha ett produktpass med information om vad produkten innehåller, var den kommer från och hur den ska återvinnas eller tas om hand senare. Dessa nämnda exempel ur januariavtalet har direkt bäring på kemikaliepolitiken.

Vidare anför regeringen i sin senaste budgetproposition att lagstiftningen inom EU behöver tillämpas och utvecklas snabbare för att identifiera och åtgärda potentiella kemikaliehot.

Angående hot och skador har vi även perfluorerade alkylsyror, PFAS. PFAS används som en effektiv men giftig tillsats i bland annat brandskum. Där man använt brandskum med PFAS kan det även finnas kontaminerade marker och vatten. Detta kan senare skada djur, människor och natur.

I början av året bad regeringen försvaret att planera och sanera marker där det kan finnas spår av miljögifter, till exempel från skadligt brandskum, efter militär övningsverksamhet. Detta är välkommet.

Som socialdemokrat vill jag att nya kemikalier bara ska tillåtas om de är bevisat ofarliga. Kemikalier ska bytas ut mot mindre farliga alternativ. Särskilt viktigt är det att minska miljö- och hälsoriskerna med ämnen som vi kommer i kontakt med i vår vardag, till exempel i mat, i vatten, i kläder, i skor och i leksaker. Det är särskilt viktigt i barns miljöer.

I ett starkare samhälle ska tuffa miljöregler skapa trygghet. Därför vill vi socialdemokrater se ett än bättre kemikalier regelverk i EU. Sverige kan fortsätta att visa vägen genom att besluta om nationella förbud mot farliga kemikalier. Och hormonstörande ämnen ska inte kunna släppas fria och kunna drabba människor och miljö.

Ämnen som liknar varandra ska behandlas i grupp. Tungmetaller och andra skadliga ämnen ska begränsas eller bytas ut. Reglerna måste ta hänsyn till kombinationseffekter av farliga ämnen.

Tillsammans har vi skapat ett tryggare Sverige genom att öka resurserna för att sanera farlig mark och förstärka Kemikalieinspektionens tillsyn av produkter som vi dagligen kommer i kontakt med.

Det finns fortfarande saker kvar som vi tillsammans har att göra. Vi behöver fortsätta att driva på internationellt genom att skärpa de globala kemikaliestrategierna. Vi behöver vässa EU:s arbete och lagstiftning. Vi behöver också låta Sverige fortsätta vara en förebild vad gäller att skydda människor och miljö från exponering för farliga ämnen och samtidigt kunna utveckla jobb och företagande.

De strategier som håller på att arbetas fram på de olika nivåerna kommer att spela en stor roll i arbetet för en giftfri miljö och förhoppningsvis vara kraftfulla styrmedel för att minska kemikaliernas miljö- och hälsorisker. Detta kommer att gagna oss, våra barn och våra barnbarn.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 45 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det är roligt att stå här i dag som ledamot och diskutera ärenden från miljö- och jordbruksutskottet. Jag gör det i stället för Magnus Ek, som följer oss på avstånd.

Som många har sagt tidigare i dag är kemikalier både något nödvändigt och något som kan vara fullständigt livsfarligt.

För Centerpartiet är en giftfri vardag en självklarhet. Det är inte rimligt att vi ska utsätta oss för hälsofarliga ämnen i kläder som vi tar på oss, i förpackningar till maten som vi äter eller i leksaker som vi köper till våra barn eller barnbarn.

Det är inte heller rimligt att man ska behöva ha en smärre examen i biologi för att kunna lista ut om en vara man köper innehåller hälsoskadliga ämnen. Det är något vi faktiskt måste kunna förvänta oss att vi inte ska behöva utsätta oss för. Centerpartiet har tidigare pratat om att det behövs ett kemikalie-Fass för att vi som konsumenter ska kunna göra aktiva val, men det ska helst inte behövas.

Tyvärr har vi lång väg kvar att gå här. Historiska synder fortsätter att utsätta oss för kontakt med hormonstörande ämnen och farliga kemikalier, och apropå Fass gäller detta inte minst mediciner vi äter. Det är helt orimligt att vi ska se spår av mediciner i våra rinnande vattendrag och sjöar – spår som har kommit dit via våra avlopp. Detta måste vi ändra på.

De segrar vi har uppnått här i Sverige och i EU urholkas av att kontrollen av importerade produkter från länder med sämre villkor inte fungerar så väl som man skulle önska. EU:s kemikalielagstiftning fortsätter att lämna luckor för ämnen som för sig själva eller i förening med andra kan vara skadliga för människa och miljö.

Fru talman! Därför är det väldigt välkommet att EU-kommissionens gröna giv utlovar en uppdaterad kemikaliepolitik, och särskilt att både kommissionen och Europaparlamentet tar fasta såväl på vikten av att bättre fånga upp hälsorisker med hormonstörande ämnen och cocktaileffekter från flera olika kemikalier som på vikten av att ställa samma krav på importerade som på inhemska produkter. Om den ambitionen förverkligas, fru talman, kan vi täppa till flera av de luckor som kemikalielagstiftningen har i dag.

Detta är dock ambitioner som måste bevakas. Det kommer att finnas de som motsätter sig varje skärpning av ambitionerna för en giftfri vardag. Regering, riksdag och de svenska EU-parlamentarikerna behöver bevaka att inriktningen inte tappar skärpa innan den är genomförd. Centerpartiet ska göra sitt för att EU ska få en bättre, mer ambitiös och mer funktionell kemikaliepolitik.

Fru talman! Tills vidare finns det skäl att fundera på vad vi kan göra i kemikaliepolitiken också nationellt. Från Centerpartiets sida ser vi gärna ett nationellt arbete för att se över vilka kandidatämnen som ännu inte är förbjudna på EU-nivå men som vi från nationell sida kan och bör vidta åtgärder för att fasa ut.

Under mandatperioden utreds en utvidgad kemikalieskatt. Den är på plats, och därför är det viktigt för oss i Centerpartiet att en sådan skatt blir funktionell och styrande samt att vi försöker rätta till de stora problem som finns med den. Vi vet nämligen alla att den inte har varit lyckosam hela vägen. Den är till exempel inte tillräckligt anpassad för en verklighet med näthandel, globala handelsmönster och ett ökande återbruk. Det är också

viktigt att kemikaliepolitiken är anpassad till små och medelstora företags villkor och kapacitet att exempelvis testa sina produkter.

Fru talman! Sist vill jag ta upp ett specifikt exempel på något som faktiskt borde ha förbjudits för länge sedan, nämligen att tillsätta silver i konsumentvaror i antibakteriellt syfte. På ren svenska innebär detta att man tillsätter silver i till exempel sportsockor för att folk som svettas inte ska behöva lukta illa. Det är helt och hållet onödigt, och när silvret lakas ur i den första tvätten blir det rent av farligt. Det blir farligt för miljön när vi sprider en tungmetall helt i onödan, och det blir farligt för människor eftersom silver också används för att sterilisera sjukvårdsutrustning. Sprider vi silverlösning i avloppet riskerar vi ökad resistens och att människor dör för att andra inte vill lukta illa på gymmet. Så kan vi inte ha det.

Fru talman! Med det exemplet vill jag tacka för mig. Eftersom våra motionsyrkanden behandlas enligt en förenklad motionsbehandling har jag inget yrkande, men jag hänvisar till vårt särskilda yttrande. Vi i Centerpartiet kommer att fortsätta verka för förslagen i våra motioner.

Anf. 46 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att uppmärksamma att detta är ett motionsbetänkande med förenklad behandling. Därför har vi från Liberalerna endast ett särskilt yttrande.

Fru talman! Leksaker för barn och produkter i övrigt som riktar sig till barn är en fråga som engagerar många i utskottet. Jag noterar den undersökning som gjordes 2018 och som visade att 15–20 procent av leksakerna och barnartiklarna innehöll någon form av kemikalie som inte var tillåten. Det är någonting som oroar väldigt mycket. Det oroar inte minst dem som ska gå ut och köpa de ör presenterna till en födelsedag eller julklapp, eller som handlar över internet, och ser alla dessa fantastiska saker som finns där ute. Man kan känna en stor osäkerhet som konsument: Vad är det jag ger i form av den här gåvan – vad innehåller produkten? Det är i dag ibland otroligt svårt att som konsument veta vad det man handlar, även produkter från tredjeländ, innehåller.

Det är klart att barn och ungdomar ska skyddas specifikt från farliga kemikalier. Det är en fråga som vi i Liberalerna har varit engagerade i under många år och som handlar om just kemikaliernas inverkan på inte minst de unga i vårt samhälle. Vi anser därför att det är viktigt att fortsätta arbeta för att fasa ut farliga kemikalier. Det är viktigt att fortsätta utveckla EU:s kemikalielagstiftning Reach, och vi anser att det är viktigt att kunna säkerställa att kemikalier som används är säkra och att näringslivet får tydliga och förutsägbara spelregler. Det handlar om att kunna få bort farliga kemikalier från marknaden.

Vi ser med stor oro på och vill fasa ut miljöskadliga bekämpningsmedel och hormonstörande ämnen. Särskild hänsyn ska som sagt tas till barns och ungas känslighet. I och med att det finns kemikalier som kan ha en hälsovådlig påverkan är det viktigt med ett konsumentperspektiv – att det blir en ökad transparens kring kemikalieinnehåll i varor och i material i hela leverantörskedjan, även för importerade varor. Vi ser positivt på ekonomiska styrmedel för att få bort farliga kemikalier i olika produkter. Det är mycket viktigt att kemikalier i konsumentprodukter, exempelvis leksaker, kläder och mycket annat, fasas ut. Det behövs bättre kontroll, inte minst vad gäller de produkter som riktar sig till barn och ungdomar.

Fru talman! Det kan komma att krävas förändringar av lagstiftningen för att återspegla den vetenskapliga utveckling som rör kombinations-effekter av kemikalier. Kombinationseffekterna har berörts även av andra talare i den här debatten, och det är viktigt att vi ser till att de verktyg vi har räcker till. Vad gäller svårnedbrytbara mikroplaster, som också många har varit inne på, är det ett stort och allvarligt miljöproblem. Här måste ytterligare åtgärder till. Det är även viktigt att motverka avsiktligt tillsatta mikroplaster i kemiska produkter.

PFAS är en stor fråga – perfluorerade och polyfluorerade ämnen är samlingsnamnet för en stor grupp ämnen. De finns för att de uppfattas fylla en funktion, men konsekvenserna av dem är någonting som vi måste rikta uppmärksamheten mot. De unika vatten-, smuts- och fettavvisande egenskaperna samt den extrema motståndskraften mot nedbrytning både kemiskt och biologiskt bidrar naturligtvis till deras användbarhet. Impregneringsmedel, rengöringsmedel, medel för ytbehandling av produkter – som livsmedelsförpackningar och textilier – är några exempel på stora användningsområden för PFAS. Även brandsläckningsskum har nämnts i debatten.

Enligt Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet exponeras människor huvudsakligen för PFAS via mat, antingen direkt via livsmedlet eller indirekt via matförpackningarna. Kunskaper från djurförsök om de skadliga hälsoeffekterna av exponering tyder på att det kan finnas hälsoeffekter för levern, fettmetabolismen, sköldkörtelhormonerna och immunsystemet.

Sedan juni 2008 är det, med vissa undantag, förbjudet att inom EU använda PFOS, och ämnen som kan brytas ned till PFOS, i kemiska produkter och varor. Den 4 juli 2020 blir det också förbjudet att inom EU tillverka eller släppa ut PFOA-ämnen som sådana. Detsamma gäller framställning av dessa som en beståndsdel i ett annat ämne eller i en blandning.

Jag vill också uppmärksamma att det i budgetpropositionen för 2020 finns tydligt beskrivet att Sverige under 2018 aktivt arbetade för och medverkade till en EU-gemensam strategi för PFAS.

Detta är en stor utmaning. Det handlar om att kunna få konsumera säkra livsmedel som inte i sig innehåller några skadliga ämnen. Men det handlar också om att de förpackningar som livsmedlet förvaras i inte innehåller farliga ämnen som kan överföras till livsmedlet i sådan mängd att det kan utgöra en fara för människors hälsa. Här kommer vi från Liberalernas sida att följa utvecklingen mycket noggrant.

Fru talman! Kemikalieinspektionen och Konsumentverket arbetar på olika sätt med att förbättra tillgången till konsumentvänlig information om kemikalier. Detta välkomnar vi. Det handlar bland annat om ett samarbetsprojekt där en mobilapplikation med information om farliga kemikalier i varor håller på att utvecklas, vilket kan öka konsumenternas medvetenhet och kunskap om kemikalier i varor.

Att konsumenterna har bra information om innehållet i produkter är mycket viktigt. Vi ska kunna göra aktiva val och välja bort det som vi anser inte är bra. Självfallet har också myndigheter och politiken en viktig roll att spela för att vi ska ha så säkra produkter som möjligt, men visst ska vi själva kunna ta reda på vad produkter innehåller.

Det är alltid viktigt med kunniga och engagerade konsumenter, också i detta sammanhang. Det är viktigt för att kunna få till stånd ett giftfritt

kretslopp. Här finns ett nationellt perspektiv och ett EU-perspektiv men naturligtvis också, med den handel som pågår globalt, en stor utmaning i det globala samhället gällande att se till att vi konsumenter oavsett var vi befinner oss eller var vi handlar våra varor ska känna att vi kan bidra till ett giftfritt samhälle utan farliga kemikalier.

Prot. 2019/20:117

6 maj

Kemikaliepolitik

Anf. 47 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman och ledamöter! Människor, djur och växter utsätts för olika kemiska ämnen som sprids när varor och material tillverkas, används och blir till avfall. För att skydda människors hälsa och det biologiska livet behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska. Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö måste uppnås.

Flera områden är särskilt prioriterade på kemikalieområdet. Det gäller riskhantering av nanomaterial och mikroplaster, som flera har tagit upp i dag. Det gäller kartering och sanering av förorenade områden. Det gäller såklart åtgärder för att minska utsläpp av läkemedelsrester till vatten. Det gäller också åtgärder för att förhindra och minska föroreningar av PFAS i miljön och i dricksvattnet.

Jag vill särskilt fokusera på PFAS. De högfluorerade PFAS-ämnena kan allvarligt påverka människors hälsa i högre koncentrationer. Filmen *Dark Waters* hade premiär i Sverige i mars i år. Den baseras på en verklig berättelse om en miljöskandal med PFAS i West Virginia i USA, men PFAS är ett problem också i Sverige. Brandskum som innehåller PFAS har använts på flygplatser och brandövningsplatser. Detta har lett till att vi har stora problem med förorenad mark och förorenat vatten på olika platser runt om i Sverige.

PFAS finns också i smink, vilket kanske är lite mindre känt. Enligt en rapport från Naturskyddsföreningen har problemet med PFAS i smink underskattats. Utsläppen från kosmetika kan vara 850 gånger högre än man har trott.

Regeringen gör ett gediget arbete för att minska riskerna med PFAS. Redan 2016 presenterade Kemikalieinspektionen en samlad strategi för att minska användningen av PFAS, och Naturvårdsverket har genomfört en screening av PFAS i Sverige. Detta arbete fortsätter.

SGI har tagit fram riktvärden och vägledning för PFAS i vatten och miljö, så att vi vet vid vilka halter vi bör reagera. Regeringen bereder nu också Kemikalieinspektionens förslag på nationella restriktioner för brandskum med PFAS.

Som vi hört tidigare i dag har försvaret och Fortifikationsverket fått i uppdrag att åtgärda och bekosta sanering av mark som har förorenats av PFAS. På vissa håll pågår en rättslig prövning av Försvarmaktens ansvar. Från Miljöpartiets sida vill vi inte föregripa denna prövning, men vi vill poängtera att det är mycket viktigt att de aktörer som har föroreningar ser till att sanera detta med den bästa tillgängliga tekniken så snart som möjligt.

Regeringen agerar också kraftfullt i EU. Vi har tillsammans med sex medlemsstater tagit fram ett förslag till handlingsplan på EU-nivå som har skickats till kommissionen. På miljørådet i december aviserade Isabella Lövin för Sverige tillsammans med tre medlemsstater att vi ska ta fram en begränsning för hela PFAS-gruppen i Reach. Det är viktigt att PFAS-

ämnena förbjuds i grupp, för myndigheterna hinner inte med att granska ämnena vart och ett för sig.

Fru talman! Det är nödvändigt att få åtgärder på plats som förebygger föroreningar och skadliga effekter med ett väl fungerande system som möjliggör informerade beslut om kemikalier. Tre områden behöver särskilt stå i fokus.

All användning av de allra farligaste kemikalierna – särskilt farliga ämnen – måste upphöra.

Varor och material måste vara giftfria från början för att en cirkulär ekonomi med minsta möjliga inverkan på människors hälsa och på miljön ska kunna bli verklighet. Vi måste avgifta kretsloppen.

Den samlade mängden farliga ämnen som människor och ekosystem utsätts för behöver minska.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 10 Inkomstskatt

Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU20
Inkomstskatt
föredrogs.

Anf. 48 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Det är inte utan att det känns lite märkligt att stå här och debattera i dessa dystra tider när coronapandemin har vänt upp och ned på hela världen. Det känns märkligt att stå här när människor kämpar för sina liv på intensivvårdsavdelningarna och riskgrupper inte får träffa sina nära och kära.

Det känns märkligt att stå här i en värld med stängda gränser, undantagsliknande tillstånd och åtskilliga restaurangägare och andra företagare som ser sina livsverk gå förlorade.

Medan vi debatterar här i kammaren kämpar sjukvårdspersonalen i frontlinjen för att rädda liv. De sliter med långa arbetspass, i varma skyddskläder och ännu varmare ansiktsmasker. De tar stora risker för att kunna hjälpa dem som far mest illa. Dessa yrkesgrupper förtjänar vårt – och hela samhällets – oreserverade stöd och uppbackning.

Människor visar sin uppskattning genom att skicka lunchlådor, och arbetsgivare ger gratis parkering. Som lagstiftningen är utformad nu måste dessa uttryck för tacksamhet och hjälp till dem som sliter beskattas. Vi moderater i skatteutskottet har ett utskottsinitiativ om undantag från förmånsbeskattningen för personal som bekämpar corona. Det är positivt att regeringen har tagit till sig budskapet och tillfälligt tänker slopa förmånsbeskattningen när det gäller fri parkering, men vi vill gå ännu längre.

Det är självklart fel att undersköterskan ska behöva skatta för parkeringen som arbetsgivaren bjuder på efter ett tolv timmars arbetspass. Men hon ska inte heller skatta för lunchmackan, skänkt av en restaurang eller tacksamma patienter. Det är en fråga om anständighet och sunt förnuft men också om bibehållande av skattesystemets legitimitet.

Jag tror att vi är många som minns de svåra bränderna i Västmanland, där många frivilliga brandmän från alla delar av landet bidrog i släckningsarbetet och som enligt Skatteverkets regler skulle beskattas för kost, logi och resor till och från de brandhärjade områdena. I slutändan påverkades inte de frivilliga ekonomiskt, men det administrativa krångel som uppstod var inte rimligt för en grupp som gjorde en mycket viktig samhällsinsats. Vi måste vara rädda om våra hjältar.

Vi moderater vill att möjligheten att få undantag från Skatteverkets regler om förmånsbeskattning för insatser vid kriser ses över med syfte att underlätta för engagemang och rekrytering i sådana situationer.

Fru talman! Det känns tungt att stå här och tala om inkomstskatter när det finns så många vars inkomster har försvunnit från en dag till en annan. Men vi måste även i denna svåra tid vara beredda att blicka framåt, och det kommer en dag efter coronakrisen. Då måste vi vara väl förberedda för att återstarta samhället.

De kortsiktiga insatserna för att rädda ekonomin har varit bra och nödvändiga, men frågan man kan ställa sig är om de har varit tillräckliga. Nu måste fokus förskjutas till strukturreformer på arbetsmarknaden. Att stärka arbetslinjen är utan tvekan den enskilt viktigaste frågan om vi blickar framåt. Det visade sig tydligt vid den förre finansministern Anders Borgs hantering av finanskrisen, vilken Sverige gick ur som ett av de allra minst drabbade länderna i Europa.

Fru talman! Jag är socialsekreterare till yrket. Jag kan erinra mig många, många familjer för vilka det inte lönade sig att ta steget från bidrag till arbete. Än i dag förlorar inte sällan en barnfamilj disponibel inkomst om någon av föräldrarna får ett jobb. Så ska det absolut inte vara. Incitamentet för att lämna bidragsberoendet behöver stärkas.

Krisen leder initialt till stor arbetslöshet. Men när samhället återstartar och vi successivt tar oss ur krisen kommer arbetskraften återigen att behövas i livskraftiga företag – exportindustrin som åter går på högvarv, hotell och restauranger som lever upp igen och där besökarna strömmar till – och inte minst för att klara den gemensamma välfärden: sjukvården och äldreomsorgen.

Därför måste *alla* som är arbetsföra dra sitt strå till stacken, också för att lyfta det egna självförtroendet. Ett jobb ger inte bara pengar. Det ger sammanhållning, arbetskamrater och känslan att man behövs och bidrar till det gemensamma. Man blir också en förebild för sina barn. Det finns alltför många barn som inte har en enda vuxen i sin närhet som har eller ens har haft ett jobb i Sverige.

En skattesänkning för dem som tjänar minst skulle ge möjlighet för människor att lägga undan en buffert, pengar som kan användas för oförutsedda utgifter. Det finns många människor vars inkomster har sinat över en natt på grund av coronakrisen och som nu oroar sig för att besparingarna inte räcker mer än några veckor.

Det är ytterst beklämmande att människor som jobbar heltid och lever sparsamt utan några utsvävningar inte har utrymme att lägga undan några hundralappar i månaden. Det skapar ett sårbart samhälle med sårbara människor, något som vi nu tyvärr får uppleva konsekvenserna av.

Lösningen är då inte att än en gång göra socialförsäkringssystemen och andra former av stöd och bidrag till enskilda generösare. Det riskerar bara att långsiktigt förvärra problemen, öka utanförskapet och göra människor

ännu mer sårbara. Lösningen är i stället att människor själva får behålla lite mer av de pengar de tjänar, särskilt de med små inkomster. Det ger både en bättre samhällsekonomi och starkare individer med en bättre självkänsla.

För att arbete och ansträngning alltid ska löna sig vill Moderaterna därför sänka skatten på arbete genom att införa ett nytt jobbskatteavdrag med en förstärkning för låga inkomster, som innebär sänkt skatt för alla som jobbar men särskilt för dem som tar steget från utanförskap till jobb.

Fru talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 15.

Anf. 49 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti och anser att en av flera viktiga funktioner som staten har är att upprätthålla välfärdssamhället.

En välfärdsstat är givetvis något som medför kostnader, och just inkomstskatten är en av statens största intäktskällor och kanske också den skatt som är den mest synliggjorda för medborgarna. Därför är det viktigt för det så kallade samhällskontraktet att inkomstskatten upplevs som rättvis, inte bara avseende skatteförmåga utan även när det gäller att den som satsar och arbetar hårt ska få ta del av avkastningen från sitt arbete och sina insatser.

Fru talman! I den tid som vi lever i just nu kanske inte skatter eller skattereformer känns särskilt högprioriterade, men det kommer en tid efter den här pandemin. Då är det viktigt att vårt skattesystem står sig starkt, även vid en internationell jämförelse. Vi vill alla ha nya och växande företag, vilket förmodligen kommer att vara avgörande för att i framtiden säkra och trygga vår välfärd.

För att underlätta för privatpersoner att inte bara investera i aktier eller fonder på börsen vill vi att man ser över skatterna för att öka möjligheterna och incitamenten att investera i mindre bolag. Vi ser också gärna att nystartade och små expanderande företag ska kunna erbjuda sina anställda att investera i företaget och vill därför underlätta för personaloptioner.

Att locka till sig investeringar och riskkapital, inte bara från dem som traditionellt kallas riskkapitalister utan även från privatpersoner och hårt arbetande entreprenörer, kommer att vara en avgörande faktor för återuppbyggandet av den svenska ekonomin. Vi eftersträvar ett brett folkligt ägande av det svenska näringslivet i större utsträckning än vad som är fallet i dag.

När det gäller de äldre i samhället, som många gånger har ett långt arbetsliv bakom sig och som betalat in mycket i skatt genom åren, tycker vi att den skatteskillnad som fortfarande finns kvar mellan inkomst av tjänst och pension helt ska jämnas ut.

Pension kan anses vara en del av uppskjuten lön. Vi kan också tänka oss ett system där man, för dem som har uppnått pensionsålder, till och med sänker skatten på förvärvsinkomsten för den som väljer att fortsätta att arbeta. På så sätt kan man stimulera ett frivilligt fortsatt förvärvsarbete bortom den nuvarande pensionsåldern i stället för att höja pensionsåldern.

En bransch som kanske inte omedelbart sett några större effekter av coronapandemin är byggindustrin. En orsak till detta är att man jobbar långsiktigt med projekt som tar tid. Men det kan finnas anledning till oro,

när konjunkturavmattningen slår igenom även där. För att mildra effekten av den avmattning i byggsektorn vi kan förvänta oss skulle det kunna vara idé att utveckla det så kallade ROT-avdraget. När ROT-avdraget en gång infördes var det inte bara för att få svarta löner att bli vita, utan det skulle även fungera som en injektion till den då krisande byggsektorn.

Vi skulle vilja få på plats ett system där man avsätter medel för att hjälpa till att bevara och utveckla kulturhistoriska byggnader och byggnadsmiljöer i syfte att bevara dessa till eftervärlden och också synliggöra och tillgängliggöra dem och för att sprida kunskap om våra rötter och vår historia. Ett särskilt ROT-avdrag för viktiga kulturhistoriska byggnader och bebyggelsemiljöer som ligger utanför det vanliga avdraget anser vi vara önskvärt.

Fru talman! En särskilt viktig fråga i dessa tider av kris gäller i vilken utsträckning vårdpersonal ska beskattas för vissa förmåner som betalas av arbetsgivaren. Just nu ligger det på skatteutskottets bord en tillfällig skattebefrielse för personal i vården som får vissa förmåner av sin arbetsgivare som normalt sett beskattas. Det kan vara att arbetsgivaren erbjuder gratis parkering eller fria resor till och från arbetet med taxi. Just nu vet vi att kollektivtrafiken medför en smittorisk och att det därför finns anledning till dessa undantag från förmånsbeskattning för dessa i dagsläget synnerligen samhällskritiska yrkesgrupper, som dessutom riskerar att utsättas för smitta i och med sina arbetsuppgifter.

Förutom ett tillfälligt undantag från förmånsbeskattning för en viss yrkeskategori finns det andra förmåner som anses vara befriade från beskattning. Det är bland annat de så kallade pedagogiska måltiderna i vården, alltså måltider som man konsumerar tillsammans med sina brukare. Förutom den vård som i dag anses vara förmånsskattebefriad anser vi att även personal inom den somatiska vården bör befrias från förmånsbeskattning vid måltider som intas tillsammans med de patienter man vårdar. Vi vet att måltider tillsammans stärker välbefinnande och hälsa hos alla.

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom samtliga sverigedemokratiska ställningstaganden, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 7 i betänkandet.

Anf. 50 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det kan kännas så där att stå här i dag och diskutera inkomstskatter med tanke på hur situationen ser ut i världen. Men till dem som lyssnar vill jag säga: Kämpa på! Det gör vi, genom att tänka på vad vi behöver efter krisen. Vi behöver adekvata, konkreta redskap för att Sverige ska starta igen. Därför behöver vi ha en sådan här debatt i dag angående inkomstskatter.

Fru talman! I den allmänna debatten om skatter har fokus till stor del kommit att ligga på skatter som ett effektivt ekonomiskt styrmedel. Det är såklart rätt i sak. Men, vi får inte glömma att skatterna samtidigt ska främja ett legitimt och rättvist skattesystem. Förtroendet för vårt skattesystem är grundläggande inte bara för legitimiteten utan i förlängningen även för välfärdsstaten. Sveriges höga skattetryck kräver att varje krona används varsamt.

Fru talman! De jobbskatteavdrag som införts har haft karaktären av ekonomiska styrmedel – att stärka incitamenten för arbete – men de har

också medfört mer pengar kvar i plånboken, både för den enskilde och för kommuner.

I statsbudgeten för 2020 infördes sänkt skatt för den som bor i delar av landsbygden i Sverige. Det är faktiskt ett principiellt historiskt steg i att utjämna den orättvisa skillnad i kommunalskatt som finns mellan landsbygdkommuner och storstadskommuner. De boende på landsbygden betalar ofta högre kommunalskatt än de boende i tätortskommuner men har ofta sämre tillgång till service. Samtidigt måste de betala ur egen ficka så att vägsamfälligheten eller bredbandssamfälligheten kan ordna så att de får en sjyst service, som för andra finansieras via skattsedeln.

Centerpartiet vill fortsätta utredningen av ett landsbygdsavdrag som möjliggör avdrag för medlemsavgift för till exempel sådana föreningar. Samtidigt vill vi se över möjligheten att ytterligare sänka kommunalskatten för att utjämna den skillnad som finns mellan landsbygdkommuner och större kommuner.

Fru talman! Vid en jämförelse av olika delar av Sverige och i vilken utsträckning som man genom skatter och avgifter betalar för att resa med bil står det klart att skillnaderna är stora. På landsbygden betalar man en betydligt större andel av bilens samhällsekonomiska kostnader än i tätorter.

Vi måste utjämna olikheter som en del av en skatteväxling inom transportsektorn. Det måste vara möjligt för människor att leva, bo och verka i hela landet parallellt med den nödvändiga omställningen till hållbara transporter. Om detta ska lyckas behövs en bred översyn av skatterna på området. Utgångspunkten bör vara att skattesystemet ska ta hänsyn till både klimatnytta och de geografiska förutsättningar som råder i Sverige.

Så som reseavdraget är konstruerat i dag slår det hårt mot de människor som bor på landsbygden och som inte har något annat val än att köra bil till och från arbetet. Om man bor i en stad eller på en större ort finns det oftast kollektivtrafik, vilket gör det lättare att välja bort bilen om eller när avdragsmöjligheterna försämras. Detta är bra för storstäder, för då minskar biltrafiken och miljön förbättras. Men om man befinner sig i områden där det inte finns någon kollektivtrafik blir det kostsamt. I skogslänen och andra delar av Sverige är avstånden oerhört stora. Minskade möjligheter till skatteavdrag för bilresor bidrar till ytterligare kostnader för landsbygdens invånare, och det ökar klyftorna.

Fru talman! Centerpartiet vill att skattepolitiken ska användas som ett tillväxtskapande redskap. Det är viktigt att ta hänsyn till i en kommande skattereform. Att använda skattepolitiken som ett tillväxtredskap för hela landet kan möjliggöras genom att regionalisera fler delar av den statliga fastighetsskatten i syfte att stärka den regionala beslutsnivån och regionernas möjligheter att föra en tillväxtfrämjande politik utifrån sina egna förutsättningar.

Centerpartiet vill utreda hur ett antal skattebaser ska kunna regionaliseras så att regionerna får behålla en större andel av de värden som skapas hos just dem. Ett första steg är att regionalisera fastighetsskatten på vatten- och vindkraftverk. Det är en större fråga än vad det låter som – en oerhört stor pedagogisk fråga. Jag kan tänka mig att det är lite problematiskt att bo i till exempel en mellannorrländsk mindre ort och se det forsande vattnet stanna upp för kraftutvinning och samtidigt se att skolan i byn läggs ned. Det är svårförklarligt.

Fru talman! Just nu är framtiden – ja, till och med nuet – något som är väldigt osäkert i vår värld. Men samtidigt som vi arbetar med att dämpa smittspridningen och att ge de företag som drabbas möjligheter att överbrygga krisen måste antalet arbetade timmar öka för att Sverige ska komma på fötter igen och vi långsiktigt ska ha råd att behålla och utveckla vår välfärd.

Centerpartiet vill därför se en grundlig skattereform som syftar till att skapa mer jobb och tillväxt och som samtidigt ökar kostnaden för miljöfarlig verksamhet. Skatterna måste utformas så att människor vågar ta risker och starta företag, inte minst post corona. Skatterna måste vara förutsebara, rättssäkra och långsiktiga. Trösklarna till småskaligt företagande måste sänkas genom regelförenklingar och lägre skatter.

Den nuvarande krisen har tydliggjort aspekter av skattesystemet som Centerpartiet och många med oss länge har pekat på. För mindre företag riskerar komplicerad och tidskrävande administration och regler att bli en tung börda eftersom företagen ofta måste göra lika mycket med mindre resurser. Små företag har inga stora skatte- och administrationsavdelningar att ta till.

Mindre företag drabbas oproportionerligt. Tyvärr är exemplen många där företag drabbas av skattelagstiftningen eller tolkningen av den. Ett av dessa exempel är förmånsbeskattning. Jag behöver bara nämna fyrrhjulingar för att många med mig ska skaka på huvudet. Om själva dispositionsrätten, innehavet, är föremål för förmånsbeskattning är det inte direkt tydligt och rättssäkert så som systemet är i dag. Det här måste vi ändra, och jag vill härmed passa på att yrka bifall till reservation 26.

Fru talman! Många frågor har länge varit i behov av reformering. En fråga som under de senaste åren synnerligen har varit i behov av ny lagstiftning är den om arvodering av styrelseledamöter. Att inte längre kunna ta upp inkomst av styrelsearbete som näringsverksamhet i ett bolag försvårar både för den enskilde och för de företag som vill stärka upp styrelsen med en specifik kompetens. Det här måste vi fortsätta att utreda och se över så att det blir ett bättre system.

Fru talman! Jag kan slutligen konstatera att det finns många reservationer i betänkandet, vilket för mig är en tydlig signal. Vi behöver en reform. Det finns mycket att göra, inte minst vad gäller regelförenkling. Krisen vi befinner oss i har lett till att många regler och bestämmelser hastigt har ändrats för att underlätta för företag.

Det är nu vi allihop ska ta på oss förenklingsglasögonen och verkligen ta chansen: Återinför inte onödiga regler! En skattereform ska säkerställa företagande, jobb och tillväxt i hela landet samtidigt som vi hanterar klimatomställningen.

Anf. 51 TONY HADDOU (V):

Fru talman! För varje år som går blir Sverige mer och mer ojämlikt. Värdet av mångas arbete hamnar i ett fåtal fickor medan välfärden går på knäna. Förmögenheter och kapital koncentreras till dem som har mest och lämnar väldigt många människor efter. Dessutom har decennier av nedskärningar i välfärden och nedmonteringen av trygghetssystemen försämrat våra förutsättningar att möta en kris. Den svenska sjukvården var redan överbelastad före coronakrisen och är överbelastad i dag.

Men i debatten har vi ständigt fått höra att statens resurser är begränsade, vilket rättfärdigas med klyschor som "rätta munnen efter matsäcken" eller "anpassa kostymen" och så vidare. De som har fått ta den största smällen är vårdpersonalen och välfärdsarbetarna som ständigt har fått möta nedskärningar och besparingar, ofta dolda bakom ord som "effektiveringar".

Färre människor ska alltså göra samma jobb som om de vore maskiner. Men välfärdsarbetare är inte maskiner. Att arbeta med krav om att hela tiden vara effektivare tar ut sitt pris i form av utslitna kroppar och ökad stress. Det handlar om välfärdsarbetare som börjar och avslutar sina dagar med värktabletter. Det är de som får betala priset för regeringens alla skattesänkningar för de rika.

Den slopade värnskatten kostade ungefär 6 miljarder. Det motsvarar 15 000 kollegor till landets alla undersköterskor. Men i stället fick vi ett ökat klassamhälle där underbetalda kvinnor sliter ut sig i välfärden medan högavlönade och välbeställda män får sina skattesänkningar.

Vi har prövat det här systemet i decennier. Vi har prövat sänkta skatter och försämrade sjukförsäkringar. Vi har prövat vinstjakt i välfärden och privatiseringar. Det enda vi kan konstatera efter decennier är att vi har fått minskad välfärd, områden som lämnats efter och ökade klassklyftor.

Därför kommer vi också att behöva se över hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Storbolag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden. Det är provocerande nog att det finns bolag som söker statligt stöd och samtidigt vill gå vidare med aktieutdelningar till sina ägare. Om vi har ägare som har satt årliga miljardutdelningar i system men låter bolagen stå relativt fattiga kan ägarna faktiskt själva kliva in med kapital. Det ska inte vanliga skattebetalare behöva göra. Vi ska inte ha ett system där vi privatiserar vinsterna och socialiserar förlusterna.

När kapitalet växer snabbare än inkomsterna ökar också ojämlikheten i samhället. Under de senaste decennierna har få grupper i Sverige varit lika stora vinnare som storbolagens ägare. Deras inkomster har ökat mångdubbelt snabbare än den övriga befolkningens. De har dessutom varit särskilt gynnade av den förda skattepolitiken, inte minst på grund av slopade eller minskade skatter på förmögenhet, arv, gåvor, fastigheter och kapitalinkomster och nu även avskaffad värnskatt. Sammantaget har det bidragit till ökade klassklyftor och att de rika har kunnat dra ifrån ännu mer. Men det har också lämnat oss sämre rustade när krisen kommer, inte minst på grund av kris i välfärden, privatiseringar som lämnat oss med välfärdsföretag som har underbemanning som affärsmodell och en äldreomsorg som borgarna hävdar blir bättre om den läggs ut till lägstbjudande.

Fru talman! Det behövs en radikal omläggning av skattepolitiken. Kapitalägare måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden. Vi föreslår höjd skatt på höga inkomster och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare.

Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalinkomster bör också höjas för att stärka våra välfärds- och trygghetssystem. Genom dessa omfördelar vi också solidariskt mellan arbetande och arbetslösa, mellan friska och sjuka och inte minst mellan dem som lever i överflöd och dem som lever på marginalen.

Det är tydligt att välfärden behöver mer resurser och färre jobbskatteavdrag. Det behövs progressiva och rättvisa förändringar som förbättrar vår gemensamma välfärd och som förbättrar livet för alla de människor som behöver ta del av den. För i ett rikt land som Sverige kan vi inte, och ska vi aldrig, acceptera en underfinansierad välfärd där undersköterskor och barnskötare inte har tillräckligt många kollegor eller rimliga arbets-scheman samtidigt som några få tjänar miljarder.

Vi måste minska de ekonomiska klyftorna och använda ekonomin till att omfördela resurserna. Det innebär inte bara mer rättvisa och välfungerande samhällen utan även en maktförskjutning bort från ett fåtal kapitalägare.

I dessa tider när vi uppmanas att arbeta hemifrån vet vi precis vilka målgrupper som inte kan göra det eftersom de sliter för att få välfärden och samhället att fungera. När krisen är över, kom då ihåg vilka det var som gjorde jobbet! Då är det tid för rättvisa och fördelningspolitik. Då är det tid att värdera arbetare efter deras insatser och att låta vården utgå från behov och inte plånböcker. Då räcker det inte med applåder, speciellt inte från dem som i decennier har satt välfärden på svältkost till förmån för de rika. Det räcker inte med att sluta kalla samhällsviktiga funktioner för enkla jobb, utan det är dags att välfärdsarbetare får den status de förtjänar. Det är dags att vårdpersonal får bättre arbetsvillkor, rimliga scheman och arbetstider som går att kombinera med familjeliv och fritid. Det kan rika kapitalägare faktiskt stå för.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 52 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! När lönen kommer in på kontot är det mycket som ska göras. Bostaden, telefonräkningen, elräkningen och mycket annat ska betalas. Sedan ska pengarna räcka till mat och förhoppningsvis också nöjen och semester. Utgifterna är många. Men den största utgiften vi har glömmet vi ofta bort. Det är den vi debatterar här i dag, nämligen inkomstskatten.

De flesta av oss vet nog hur mycket vi betalar för vår bostad varje månad, och de flesta av oss har någorlunda koll på vad telefonen kostar och hur stor elräkningen brukar bli. Men det finns studier som visar att många av oss inte vet hur stor vår största utgift, skatten, faktiskt är.

Den som tjänar 30 000 kronor får i genomsnitt 23 000 kronor på kontot varje månad. Men för arbetsgivaren är kostnaderna betydligt högre än 30 000 kronor. Arbetsgivaren som ska betala sociala avgifter och skatter har en kostnad på över 39 000 kronor varje månad. Av dessa får arbetstagararen in 23 000 på sitt konto. Mer än 16 000 kronor försvinner i skatter och avgifter däremellan, och många vet inte ens om det.

Kristdemokraterna tycker att skattetrycket måste synliggöras. Offentliga arbetsgivare måste visa vägen genom att tydligare redovisa samtliga skatter och avgifter på lönebeskedet. Det är inte mer än rätt gentemot medborgarna, alla de som är de egentliga ägarna till pengarna. Vi måste belysa och informera om hur vårt samhällssystem funkar och vilka fundament det vilar på.

Fru talman! Skatter är ett mycket effektivt styrmedel. Enkelt uttryckt kan man säga att det vi vill ha mindre av beskattar vi mer och det vi vill ha mer av beskattar vi mindre. Det var ett skäl till att jobbskatteavdragen infördes. Vi vet att arbete skapar välstånd och välfärd. Det vill vi ha mer av, och därför sänktes skatterna på arbete. Därför behövs fortsatt sänkta skatter för alla som arbetar eller har arbetat. Det gick vi i Kristdemokraterna fram med i vår budgetmotion i höstas.

Det finns grupper som det är extra viktigt att få in eller behålla på arbetsmarknaden. En sådan grupp är de äldre. Att få fler äldre att stanna kvar på arbetet något eller några år är avgörande för att våra arbetsplatser ska fortsätta befolkas av kompetent personal.

Bara när det gäller offentliga sektorn säger SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, att det behövs massor av ny personal inom alla olika välfärdsverksamheter. För att behålla bara nuvarande personaltäthet krävs det fram till år 2026 över en halv miljon nya medarbetare. Det kan vi inte lösa genom att fylla på med nya unga medarbetare, inte minst för att det skulle kräva att i princip varenda en som börjar arbeta gör det inom välfärden.

De äldre är helt nödvändiga om vi ska ha en chans att ens behålla den personaltäthet vi har i dag. Därför är det viktigt att göra det mer attraktivt för de äldre att stanna kvar på arbetsmarknaden. För att få fler äldre att stanna lite längre på arbetsmarknaden föreslår vi kristdemokrater ett dubbelt jobbskatteavdrag för personer som är 69 år eller äldre. Genom det kan äldre stimuleras att jobba extra, eftersom det lönar sig betydligt mer, eller stanna kvar men gå ned i arbetstid med bibehållen disponibel inkomst.

Fru talman! Skatter är som sagt ett mycket effektivt styrmedel, och det vi vill ha mer av borde vi beskatta mindre. Något som Kristdemokraterna vill ha mer av är ett starkt, livskraftigt och självständigt civilsamhälle. Därför har vi också arbetat för och infört ett gåvoskatteavdrag. Det innebär i praktiken en skattelättnad för den som ger gåvor till sociala ändamål och forskning. Genom gåvoskatteavdraget stärks organisationer som Stadsmissionen, Räddningsmissionen, Hjärt-Lungfonden och Cancerfonden.

Vi såg mycket allvarligt på att det gåvoskatteavdrag som alliansregeringen införde togs bort under förra mandatperioden av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Därför prioriterade vi det i arbetet med den kristdemokratiska och moderata budgetreservation som antogs här i riksdagen i december 2018. Vi är jätteglada över att gåvoskatteavdraget är tillbaka, men nu är det dags att börja utveckla det. Taket måste höjas, så att fler kan ge större gåvor.

Den pågående coronakrisen drabbar givetvis i första hand dem som blir sjuka, de anhöriga, sjukvårdspersonalen, företag och anställda. Men den drabbar också våra ideella organisationer och dem som organisationerna arbetar för att stödja. Det är bland annat en konsekvens av att det har blivit svårare att bedriva insamlingar och skapa evenemang som genererar pengar till verksamheterna.

För att stärka de ideella organisationerna i krisen har Kristdemokraterna föreslagit att den högsta skattereduktionen ska höjas rejält, till 25 000 kronor per person. Det skulle innebära att en privatperson under det här året skulle kunna skänka upp till 100 000 kronor till ideell hjälpverksamhet med 25 procents skattereduktion.

Kristdemokraterna vill också inkludera fler typer av organisationer i systemet. Organisationer som till exempel arbetar med miljö och klimat, djurskydd, hälsa och livsåskådning bör kunna omfattas, precis som sociala ändamål och forskning gör i dag. Dessutom borde den undre beloppsgränsen för varje enskild gåva sänkas. Om möjligt borde också administrationen för de berörda organisationerna förenklas ytterligare.

Fru talman! Gåvoskatteavdraget är inget konstigt. Nästan alla Europas länder har någon typ av skattereduktion eller avdrag för gåvor. Den mest intressanta förebilden för oss är förmodligen vårt grannland Norge. Där infördes avdraget 1999. I början var det precis som här ganska blygsamt och omfattade bara några få typer av organisationer. Men det kom att utvecklas. I dag omfattas över 600 organisationer i Norge. Det är organisationer som arbetar med omsorg, mänskliga rättigheter, kultur, miljö, natur och djurskydd.

År 1999 var kristdemokraten Kjell Magne Bondevik statsminister i Norge. Sedan dess har Norge haft både vänster- och högerregeringar, med statsministrar som Jens Stoltenberg och Erna Solberg. Det har varit olika regeringar med olika politik på många områden, men samtliga har utvecklat gåvoskatteavdraget. Det norska exemplet borde vara en förebild för oss i Sveriges riksdag, fru talman.

Avslutningsvis står vi i Kristdemokraterna givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation nr 5.

Anf. 53 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det är roligt att få stå i talarstolen i dag. Så här i coronatider får flera av oss ledamöter hoppa in lite här och var. Men det här är för en gångs skull en debatt inom mitt område här i riksdagen, skattepolitik. Det är roligt.

Fru talman! Det här med skattepolitik är lite jobbigt för oss liberaler. Någon politiker sa att det är sexigt att betala skatt. Jag håller inte med. Det är ganska obehagligt. Men som liberal måste man nog ändå landa i att det är ett nödvändigt ont. Det är i alla fall nödvändigt för att upprätthålla statens uppgifter i samhällskontraktet. Det handlar om grundläggande välfärd och om skyddsnet som behövs för att människor ska fångas upp om de råkar illa ut. Det handlar om statens grundläggande uppgifter, som polis och rättsväsen. Det är legitimt att ta ut skatt om det handlar om att vi, både staten och medborgarna, som betalar skatten, upprätthåller kontraktet.

Fru talman! Det som jag upplever som lite obehagligt är den arrogans som ibland finns på vissa håll när det gäller skattepengar och hur man ser på vad skattepengar är, var de kommer från och vad man kan göra med dem. Det räcker att öppna en tidning eller kolla på Facebook och kanske Twitter för att se en rad ganska horribla exempel på slöseri med skattepengar. Det kan vara kortsiktiga projekt som inte handlar om att upprätthålla statens kärnverksamheter eller välfärdens kärna. Det kan handla om något som så kallade policymakare kallar för pressmeddelandepengar. Det är alltså när politiker sprätter i väg pengar, inte tillräckligt mycket för att göra skillnad på riktigt men tillräckligt mycket för att ge ett klipp i tidningen för att bygga en politisk karriär. Det är obehagligt.

Fru talman! Det kan handla om en kommunal-, regional- eller rikspolitiker som driver igenom en reform eller ser till att ett hus byggs eller att något annat kommer på plats. Men det handlar egentligen mer om att sätta sig själv på kartan eller att bygga ett monument över sin politiska gärning än om att värna välfärdens kärna eller statens mest grundläggande uppgifter.

Det är arrogant. Då ser man nämligen inte vad skattepengar är på riktigt. Skattepengar är blod, svett och tårar från människor som har slitit, arbetat och kämpat för att få egna pengar och egna medel. Det är människor som har investerat intellektuellt kapital, sina tankar och årtal av studier. Man kan ha investerat genom att använda sin kropp i ett yrke där man kanske har slitit på ryggen genom tunga lyft eller utsatt sig för faror. Man kan ha investerat genom att vara entreprenör och ta risker och kanske riskera alla sina pengar. Man har investerat sig själv, sina ansträngningar och sitt intellektuella kapital för att få någonting tillbaka. Väldigt ofta är det en inkomst som man vill ha för att kunna göra saker i sitt liv. Vi människor vill inte bara överleva, utan vi vill också få leva.

När dessa människor har gjort tunga lyft, slitit, investerat, tagit stora egna risker, suttit årtal på universitetet eller vad det nu kan vara kommer staten in och tar en rätt stor del av kakan. Sedan kallar vi det beskattning.

Fru talman! Jag tycker att det är arrogant att inte se att varenda skatte-krona som vi debatterar i dag är någons blod, svett och tårar och någons ansträngning, som personen i fråga har gjort oavsett yrkesbana.

Det är uppenbart att vi nu snabbare än vad vi trodde rör oss in i en lågkonjunktur. Det innebär i sin tur att vi snabbare än vi trodde kommer att vara tvungna att genomdriva flera av de stora strukturreformer som behövs för att Sverige ska ta sig ur lågkonjunkturen. Det är lite märkligt. I debatten kan det låta som att coronasituationen och den snabba ekonomiska krasch som vi kan se framför oss skulle göra att vi *inte* kan tala om strukturreformer. Det är precis tvärtom. Om vi rör oss snabbt in i en lågkonjunktur gör det att vi snabbare behöver få de strukturreformer på plats som krävs för att vi ska ta oss ur lågkonjunkturen.

Fru talman! Det handlar till exempel om att Sveriges skattetryck är alldeles för högt. Det är alldeles för dyrt att vara verksam i Sverige. Vi har ett skattetryck som ligger långt över OECD-snittet. Vi behöver röra oss mot detta snitt för att Sverige behöver bli konkurrenskraftigt i en globaliserad ekonomi och när vi rör oss mot en lågkonjunktur. Vi behöver se till att människor vill komma hit och jobba för att man tjänar pengar på det. Det handlar om människor som har kompetenser som vi i Sverige saknar.

Vi behöver ha konkurrenskraft och lägre skatter för att fler företagare och fler företag ska våga investera, anställa människor och skapa fler jobb så att fler personer får råd att inte bara överleva utan också leva. För det behövs strukturreformer som innebär att vårt skattetryck rör sig mot OECD-snittet.

Fru talman! Jag ser att jag kommer att dra över min anmälda talartid, men eftersom det inte är jag själv som har anmält mig till talarlistan kommer jag att drista mig till att göra det.

Fru talman! Vi kommer vidare att behöva ha sänkta skatter för personer med låga inkomster. Det är rätt allvarligt att det i Sverige är så tufft att göra en klassresa för egen maskin. Det beror på våra höga skatter, som cementerar de skillnader som finns mellan oss. Om man har en låg inkomst

är det svårare att spara ihop pengar till ett startkapital, om man har en bra idé och vill göra en entreprenörsresa. Det är svårare att få ihop pengar till en insats för att köpa en lägenhet. Det är svårare om man har låga inkomster från början – man kommer då ofta från en familj som också har låga inkomster – att få någon som hjälper en på traven med de investeringar man behöver för att komma vidare med sin företagsidé, köpa en bostad eller något liknande.

De höga skatter som de samlade vänsterpartierna har drivit igenom i Sverige under många år gör ironiskt nog att färre människor kan göra klassresor, då de inte för egen maskin kan lyfta sig ur den situation de befinner sig i.

Fru talman! Jag vill ta upp ytterligare en sak i denna debatt. Jag tycker att vi ska sluta slänga skit på människor som gör investeringar. Tidigare i debatten har det talats om att vi inte bara ska göra skattesänkningar som är bra för riskkapitalister. Till det vill jag säga: Nej, vi ska sänka skatten för alla människor som jobbar, investerar, tar risker och ser till att ekonomin i landet går runt.

Riskkapitalister är en viktig del i svensk ekonomi. Det är de som ser till att den entreprenör som från början kommer från en socioekonomisk utsatthet, som har börjat få rull på sin bolagsidé och som kanske har lyckats spara ihop till att investera i sitt entreprenörskap, trots de höga skatterna och i början låga inkomsterna, kan få riktigt mycket luft under vingarna så att idén kan lyfta och bli ett stort företag som skapar något dynamiskt, som skapar tillväxt och som skapar jobb för hela ekonomin.

Detta är inte en grupp människor som man ska skälla på. Det här är människor som är precis som alla andra som jobbar för att få ekonomin att gå runt i vårt land. Det är en grupp som vi ska hylla.

Jag tycker också att vi ska sluta slå på storbolagens ägare, som har gjorts i debatten. Varför? Jo, de flesta som äger storbolag är vanliga människor som jobbar och pensionssparar. Förutom det ska man komma ihåg att de som inte är vanliga pensionssparare och som äger storbolag är personer som med sitt eget slit, sina egna investeringar och sitt eget hårda arbete har lyckats bygga upp någonting. Det är fantastiskt att vi har lyckats få så många jobb och så mycket välstånd i vårt land, annars hade vi aldrig haft råd med en enda krona till välfärden.

Fru talman! Vi behöver göra stora strukturreformer och ha en rimligare skattenivå i detta land. Vi måste hylla dem som arbetar och som skapar välstånd och ser till att vi över huvud taget har en välfärd. Det är faktiskt i ekonomin som det händer.

Jag vill yrka bifall till vår reservation nr 9.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag noterar att överdraget var över 50 procent. Alla ledamöter har naturligtvis ansvar för den tid som står på talarlistan. Det är vi som ledamöter som ytterst bär detta ansvar.)

Anf. 54 SULTAN KAYHAN (S):

Fru talman! Livet är orättvist. Vi alla föds in i olika förutsättningar. Var i världen vi hamnar, vilket samhälle eller vilken familj vi växer upp i ger oss mycket olika förutsättningar i livet redan vid första andetaget. Sedan kan nästan vad som helst hända: sjukdomar, olyckor eller fel plats vid fel tillfälle. En pandemi kan få hela världen att brinna.

Fru talman! I den rådande krisen är första prioritet att rädda liv. Ingenting annat kan gå före. Samtidigt fortsätter riksdagsarbetet, och vi har nu en skattedebatt om motioner som skrevs i september förra året. Under tiden som den politiska ledningen hanterar krisen står samhället i övrigt inte stilla. Trots hundratals extra miljarder till både välfärd och företag visar prognosen högre arbetslöshet och minskad bnp i år. Detta kommer också att påverka många människors liv.

Livets orättvisa är för det mesta ingen naturlag, och det går framför allt att göra någonting åt den. Genom politisk vilja kan beredskapen förbättras, och genom mer välfärd och trygghet kan vi få ett starkare samhälle.

Detta har redan gjorts under lång tid i Sverige. Uppbyggnaden av den gemensamma välfärden har varit helt avgörande för medborgarnas ökade frihet. Det har möjliggjort ett väl utbyggt utbildningssystem med studiemedel som i princip ger alla möjlighet att förverkliga sina drömmar. Det är ingen ekonomisk omöjlighet för en ung människa i förorten, på en bruksort eller från ett litet samhälle i Norrlands inland att bli hjärnkirurg eller stå i denna kammare.

Genom den gemensamma välfärden kan alla få vård vid sjukdom och ålderdom. Ingen frågar om ens kreditvärdighet eller försäkring innan man med ambulans förs till sjukhus. Och när livet tar en ny vändning finns socialförsäkringen som trygghet. Det finns dock fortfarande klasskillnader och olika förutsättningar som gör att vi behöver fortsätta samhällsbygget för att nå jämlikhet.

Välfärden tas av många för given. Men den är skapad genom politiska beslut och vilar på att den kan finansieras av de skattemedel som vi tar in på breda skattebaser. Därför är det viktigt att när vi fattar beslut om hur den ska finansieras också diskutera vilket samhälle vi vill ha.

Skattepolitiken har ett antal vägledande principer. Det handlar om att beskattningen ska vara neutral och likformig, legitim och rättvis, och den ska ha generella och tydliga regler med breda skattebaser och skattesatser som är väl avvägda gentemot målen för den ekonomiska politiken. Beskattningen ska också ske i nära anslutning till inkomstillfället och ha hållbara regler i förhållande till EU.

Inkomstskatten är tillsammans med mervärdesskatten de två viktigaste inkomstkällor vi har. Inkomstskatten behöver därför alltid värnas mot de olika krav på nedsättningar och avdrag som finns. Vi har också en olycklig uppsplätning av inkomstbeskattningen som vi måste komma till rätta med genom en skattereform.

Fru talman! Är skatterna i Sverige för höga eller för låga? Frågan borde i stället vara: Ska vi ha höga eller låga krav på den gemensamma välfärden? Är det bättre att var och en får köpa till sig en högre välfärd själv via försäkring eller genom betalning av höga avgifter? Nej, vi socialdemokrater tror i stället på den generella och skattefinansierade välfärden.

Svenskt Näringsliv har uppgifter på skattekvoten i Sverige, det vill säga hur hög andel skatterna utgör av bruttonationalprodukten. År 2019 var den 42,9 procent, och 1976 var den 42,8 procent. Efter 1976 har vi haft en kraftig utbyggnad av den allmänna barnomsorgen, utbildningsväsendet, högskolor och universitet, och välfärden allmänt. Självklart kan en teknisk utveckling höja den så kallade produktiviteten. Men att Sverige kan gå ännu längre ned i skattekvoten utan problem för välfärden tror jag är en illusion.

Skattesänkningarna i Sverige har nått vägs ände. Vi kan inte bygga ett starkare samhälle och ta oss ur kriser med både beredskap och hopp om en hållbar framtid för kommande generationer genom skattesänkningar. Det finns ingen matematisk formel som kan få den uträkningen att gå ihop.

I många av motionerna som ligger till grund för dagens skattedebatt föreslår man just skattesänkningar. Utskottet yrkar därför klokt nog avslag på samtliga motioner där man vill sänka skatteinkomsterna och skapa ett otryggare Sverige.

Fru talman! Coronapandemin är främst medicinskt men även ekonomiskt en stor prövning för oss. Det är bra att vi i riksdagen har varit överens om de insatser som gjorts. Det är verkligen inget fel att oppositionen kommer med ytterligare förslag som givetvis bör prövas tillsammans med sådant som regeringen fortsätter att ta fram.

Det är heller ingen hemlighet att vi socialdemokrater inte älskar blockpolitik eller ett aggressivt tonfall i debatter. Våra kritiker säger ibland att detta bygger på att vi vill ha makten. Kanske borde de begrunda varför socialdemokratin hittills nästan alltid sökt samarbete och mer i nödfall tagit strid. Socialdemokratin har alltid tänkt på hela Sverige. Resultatet har blivit ett samhälle som vi kan vara stolta över.

Malmöjournalisten Olle Svenning skrev en artikel om sin gode vän Per Olov Enquist vid dennes bortgång. Svenning skrev att Enquist var en "mild" socialdemokrat i kontrast till inte minst 68-vänstern. Den före detta socialdemokratiska riksdagsledamoten Veronica Palm, som faktiskt tidigare var vice ordförande här i skatteutskottet och som i dag är en skarp socialdemokratisk debattör, skriver samtidigt i sina debattinlägg att hon "är snällare än vad många tror".

Den som är stark måste också vara snäll, säger Bamse, vilket Krösus Sork tycker mycket illa om. I vårt samhälle, fru talman, är vi starkare tillsammans. Den som är stark har råd att vara både solidarisk och rättvis.

Jag yrkar därför avslag på samtliga motionsyrkanden.

Anf. 55 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Coronakrisen släcker liv för tidigt och försätter människor i ekonomisk otrygghet. Coronakrisen får oss också att ifrågasätta gamla sanningar. Den väcker en politisk debatt om hur vi inte bara kan gå tillbaka till hur det var förut utan att vi ska ta möjligheten att bygga någonting bättre. Det kommer efter corona en möjlighet att göra om och göra rätt.

Varför beskattar vi arbete? Är det för att vi tycker att arbete är dåligt? Nej, inte direkt. Alla partier i den här riksdagen uppmuntrar arbete och driver en stark arbetslinje som knappt ifrågasätts. Men samtidigt som Sverige har höga skatter på arbete har vi låga skatter på kapital. I Sverige blir du inte rik av att arbeta hårt. Du blir utbränd för att kunna gynna dem som äger företagen. Det bästa framgångsreceptet för att bli rik är att stapla kapital.

Fru talman! Sverige är det OECD-land där klyftorna växer snabbast. Samtidigt tror vi att vi kan fixa detta genom att skruva på ett i grunden dåligt och orättvist system. Vi behöver en grön och rättvis omställning. Jag förespråkar basinkomst, och Miljöpartiet vill låta utreda frågan.

Ett sätt att se till att alla människor har grundläggande ekonomisk trygghet, ett sätt att verkligen bekämpa fattigdom, är negativ inkomstskatt. Tjänar man mindre än en viss summa får man pengar i stället. Tjänar man över en viss summa, ja då betalar man skatt så som det är nu. Det kommer alltid att löna sig att arbeta. Människor vill lägga sin energi och tid på meningsfulla arbeten.

Fru talman! Jag går tillbaka till frågan om inkomstskatt. Jag tror det står klart i den här kammaren att inkomstskatten är till för att finansiera statens offentliga utgifter. I detta kan jag hålla med min utskottskollega Joar Forsell om att vi verkligen måste prioritera dessa utgifter.

I statens utgifter ingår bland annat en rad olika projekt som handlar om upprustning. Det köps JAS-plan för närmare 37 miljarder kronor. Dessa står nu på backen och hjälper oss inte ett smack när samhället befinner sig i en riktig kris. Det är kanske nu vi inser att det vore bra med ett fungerande civilförsvaret.

Fru talman! En viktig seger för Miljöpartiet i januariavtalet var att vi fick igenom en grön skatteväxling på 15 miljarder. Genom att höja skatten på miljöförstöring och utsläpp kan vi samtidigt sänka skatten på jobb och företagande. Då lägger vi om skattesystemet så att vi i större utsträckning beskattar sådant vi vill se mindre av.

Fru talman! De som är skeptiska till idén om grön skatteväxling brukar invända med frågan: Vad gör ni när vi inte släpper ut mer? Varifrån ska då skatterna komma? Där vill jag betona att vi nu lever i både en klimatkris och en artkris som är så allvarliga att vi inte bara kan nöja oss med ett nettonollutsläpp.

Vi måste börja ge mer än vad vi tar. Därför måste vi binda in mer växthusgaser än vad som släpps ut. Det räcker inte med att vi bara slutar att släppa ut kemikalier. Vi måste rensa naturen från gifter. Kort sagt: Vi måste ha en positiv inverkan på vår miljö. Därmed kan vi successivt justera referenspunkten för var vi tar ut skatt tills vi faktiskt lever i synk med planeten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 11 Punktskatt

Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU22
Punktskatt
föredrogs.

Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! I mitt inlägg i den tidigare debatten nämnde jag de enorma umbäranden som coronakrisen inneburit för människorna i Sverige och runt om i världen. Det är en kris som har tagit hundratusentals liv och vars mänskliga kostnader inte går att överblicka. De ekonomiska kostnaderna är också skrämmande. Tusentals företag hotas av konkurs och miljoner människor av arbetslöshet.

Men det gäller att inte fastna i desperation och förtvivlan över den situation vi ser omkring oss, utan att blicka framåt och börja förbereda oss

för livet efter corona. Det är en tid då Sverige ska återstartas och återigen bli ett land där människor kan umgås utan restriktioner, gå på restauranger, delta i festivaler och konferenser, och resa såväl inom Sverige som utomlands. Det är ett land där nya företag startas, orderböckerna fylls och exportindustrin går på högvarv.

Vår uppgift som politiker är att skapa bästa möjliga förutsättningar för denna nystart och att undanröja de hinder som står i vägen.

Tillgången till billig och tillförlitlig el har varit avgörande för svensk industris framgångar. Företagare med elintensiv industriproduktion som vill ha energiskatten återbetald måste ansöka hos Skatteverket. Företag med stor förbrukning kan ansöka om återbetalning per månad, medan småföretag bara får ansöka en gång om året. Det gör att småföretagare får ligga ute med större summor sett till sin omsättning, vilket kan hota likviditeten.

Vi moderater anser att även små företag bör kunna ansöka om återbetalning månadsvis. Det är en märklig och onödigt administrativt betungande ordning att små och medelstora företag ska behöva ligga ute med stora summor för att sedan äska tillbaka delar av det som företaget har betalat in till Skatteverket. Det här utgör ett typexempel på onödigt betungande regelbörda som saknar rimligt syfte.

Vi anser vidare att det är problematiskt att Skatteverket genom nytolkning av lagen motverkar lagstiftningens intentioner. Ett exempel är återbetalningen av energiskatten till serverhallar. Det borde vara självklart att energiskatten ska kunna återbetalas till företagen som driver serverhallar, oavsett vem som förfogar över utrustningen.

Fru talman! Vi måste vara beslutsamma och se till att svenska företag kan hävda sig i en internationell kontext. Sverige är ett litet, exportberoende land. Vårt välstånd är helt beroende av att det finns en efterfrågan på svenska varor men också av att det finns fungerande transporter, något som ofta inte bara förbises utan direkt motarbetas genom politiska beslut.

Flyget är utan tvekan det transportslag som har drabbats allra värst av coronakrisen. Stängda gränser och reserestriktioner har fullständigt slagit undan benen för branschen. Åtskilliga flygbolag står inför ett direkt konkurshot och överlever enbart tack vare omfattande stöd från respektive stat, som ofta tar sitt ansvar som ägare.

Flygskatten, som infördes 2018, har en klart negativ påverkan på tillgängligheten och konkurrenskraften i Sverige. Det är en skatt som i likhet med andra skatter har till syfte att inbringa pengar till statskassan men som i övrigt är ett sätt att säga nej till det som de flesta av oss här står för: modernitet, mobilitet, öppenhet och utveckling. Det är helt enkelt en skatt på avstånd – en skatt som ännu mer tynger ned en redan mycket utsatt bransch.

Vi moderater vill bekämpa utsläppen, inte transportererna. Med tanke på hur hårt flygbranschen drabbats av coronakrisen framstår ett avskaffande av flygskatten som mer angeläget än någonsin, ja, till och med som alldeles nödvändigt för den svenska flygtrafikens framtida existens.

Fru talman! De senaste månaderna har gett oss en försmak på hur en värld utan tillväxt skulle se ut. Det är möjligt det finns de som tycker att detta vore ett önskvärt tillstånd, men jag har faktiskt svårt att tro det.

Bilens betydelse för utveckling och tillväxt kan inte nog understrykas, inte minst i ett land som Sverige med mycket stora avstånd. Bilen har genom årtionden gjort det möjligt för människor att på ett effektivt och

smidigt sätt ta sig till jobbet, oavsett om det handlar om en arbetsplats i närheten av bostaden, en stad på lite längre avstånd eller en avlägsen ort på landsbygden. Det är något som uppenbarligen främjar sysselsättning och välbefinnande, då arbetsmarknadsregionerna på detta sätt har blivit avsevärt större och möjligheten att matcha behov av arbetskraft med arbetssökande lämpliga för uppgifterna har underlättats.

Även för transport av varor är biltransporter av alldeles avgörande betydelse när det gäller såväl vår inhemska försörjning och distribution av produkter som exportindustrins behov av att leverera varor till sina kunder.

En fråga vi måste ställa oss är hur verkligheten hade sett ut i dessa tider med coronaviruset utan bilen. Bilen är det transportslag som myndigheterna nu rekommenderar för att minimera smittspridning. Bilen har också i många fall varit det enda till buds stående färdsmittlet då andra transporter har ställts in. Möjligheten att hålla samhället igång ens på en begränsad nivå hade försvärats avsevärt, för att inte säga omöjliggjorts, utan bilen.

Den senaste tiden har oljepriset sjunkit på grund av coronakrisen och den minskade efterfrågan. Men det kan snabbt stiga igen. Att föra en bilfientlig politik med straffbeskattning av bilresor och olika former av restriktioner är därför förödande för sysselsättning och tillväxt.

Utöver ett fiskalt syfte har punktskatterna även ett uttalat beteendestyrande syfte. Att det fiskala syftet har blivit överordnat för regeringen har blivit allt tydligare med åren. När det gäller det beteendestyrande syftet kan man när det handlar om drivmedelsskatten fråga sig vad det är regeringen vill uppnå. Är det att människor inte ska ta sig till arbetet? Är det att varor inte ska levereras? Eller är det att människor inte ska kunna besöka sina nära och kära?

De skattehöjningar på drivmedel, fordon och flyg som har drivits igenom de senaste åren är inte en väl avvägd miljöpolitik. Att reducera utsläppen av växthusgaser är viktigt, men detta ska ske på ett förnuftigt och hållbart sätt. Drivmedelsskatterna kan exempelvis inte tillåtas höjas i den takt och till den nivå som sker i nuläget. Överindexeringen måste avskaffas, och det krävs också en aktiv sänkning av skatten på drivmedel med 1 krona per liter.

Fru talman! Vi står bakom alla våra reservationer och särskilda yttranden, men jag yrkar bifall endast till reservation 1 för att spara tid vid voteringen.

Anf. 57 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! I dessa coronatider har vi i Sverige sett ett uppvaknande. Sverige har vaknat upp till insikten att landets krisberedskap är under all kritik.

Inte nog med att vi har ett nedmonterat försvar; vi har även avvecklat våra förråd av livsmedel, läkemedel, skyddsutrustning med mera. Det har gjort oss helt beroende av att importen för all framtid ska fungera helt felfritt. Den nuvarande krisen har gjort fullständigt klart för alla att det inte kommer att vara fallet.

Det blev ett tillfälligt importstopp på bland annat skyddsutrustning. Men om vi tar oss igenom krisen utan fler importstopp har vi haft en väldig tur – den här gången. Inför kommande kriser kan vi inte räkna med samma tur. Nästa gång kan det bli stängda gränser, oavsett om det då är fråga om en pandemi eller om det skulle vara fråga om en väpnad konflikt i vårt

närområde. Då kan vi inte lita till turen. Vi måste säkerställa en inhemsk produktion och lagerhållning av de livsviktiga varorna. Aldrig mer detta hasardspel med det svenska folkets trygghet!

En av de allra viktigaste samhällsfunktionerna är förmågan att förse den egna befolkningen med livsmedel. Det är något som vi har tagit för självklart under många decennier: Det finns ju alltid mat i butikerna. Men i en krissituation kan det faktiskt vara så att det upphör. Trots relativt goda geografiska förutsättningar för ett både miljövänligt och högproduktivt jordbruk har den så kallade självförsörjningsgraden i Sverige sjunkit under 50 procent. Det innebär att vi, räknat i kronor och ören, producerar mindre än hälften av de livsmedel vi konsumerar. Detta är resultatet av att politiker i decennier har negligerat lantbrukarnas villkor. Effektivisering och sammanslagning till större produktionsenheter är i viss utsträckning en normal utveckling, men den dramatiska tillbakagången i produktionsvolymen är det inte.

Sverige behöver också på grund av ett sämre säkerhetspolitiskt läge förstärka sitt totalförsvaret, där stärkt självförsörjning vad gäller livsmedel är en viktig komponent. Livsmedelsverket har i dag ansvar för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Dock saknar det ansvar för beslut och genomförande. Ingen myndighet har i dag något helhetsansvar för hela livsmedelsförsörjningen. Därför måste ansvarsfördelningen tydliggöras, och livsmedelskedjans sårbarhet vid kriser behöver utredas.

Riksdagen behöver anta kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad, där också betydelsen av en fungerande infrastruktur och en inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror behöver framhållas. I det arbetet bör riksdagen utarbeta nödvändiga definitioner av självförsörjningsgrad. Det långsiktiga målet bör vara att nå full eller nära full självförsörjningsgrad avseende de livsmedel som är möjliga att producera i Sverige.

Nuvarande och tidigare regeringars landsbygdsfientliga politik, fortsatt höjda skatter på bensen och diesel samt alla förslag om införande av en ny skatt på handelsgödsel är negativt. Svenska bönder konkurrerar på samma europeiska marknad som sina grannar i Danmark. Det är rimligt att skattnivån för olika insatsvaror är densamma. Vi kan inte förvänta oss att svenskt jordbruk ska överleva och därmed säkra livsmedelstillgången enbart genom fri konkurrens när det samtidigt ska betala högre punktskatter än jordbrukare i andra länder.

Skatten på diesel för lant- och skogsbruket behöver därför sänkas åtminstone till samma nivå som i Danmark, ca 7 öre per liter, så att svenska bönder kan konkurrera på någorlunda lika villkor. Detta är en relativt billig men viktig reform som vi tror kommer att leda till att fler svenska lantbruk kan fortsätta vara verksamma och utvecklas. En dieselskattesänkning för jordbruket är dessutom troligen nära klimatneutral i ett större perspektiv, eftersom efterfrågan på klimatvänligt förnybart drivmedel i samhället i stort och i världen kommer att vida överstiga utbudet under de närmaste åren.

Detta förslag, fru talman, är bara en av många åtgärder som krävs för att stärka den svenska livsmedelsproduktionen, och vi måste vidta alla åtgärder som krävs.

Jag yrkar bifall till reservation nr 7.

Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Skatter är verkligen någonting som berör oss alla. De berör alla människor, alla kommuner och alla företag. Skatt är någonstans statens ultimata sätt att styra i människors liv. Det gäller inte minst punktskatter, som är det vi diskuterar i samband med det här betänkandet.

Det är väl bra att man kan styra människors konsumtion och produktion. Det är ju vitsen med punktskatterna: ett effektivt sätt att styra människor att göra olika val. Men man måste också förvissa sig om att man styr mot något som är bra eller bättre. Annars är det inte någon idé. En punktskatt måste vara rättvis, och det måste finnas alternativ.

Det bästa vore förstås, som Liberalerna brukar säga, att inte behöva styra alls, men nu sitter vi ju fast i det system vi har. På kort sikt måste vi få det bättre, och på lång sikt måste vi göra en skattereform som är tydlig och förutsägbar och som kompenserar för det miljö- och klimatvänliga system vi har i dag.

Fru talman! Med detta sagt tycker jag att det är ganska ärofyllt att jobba i skatteutskottet. Jag kommer att tala om några principer som jag tycker är viktiga för just punktskatter.

Det är effektivt att beskatta det som vi inte vill ha i samhället, till exempel miljöfarliga utsläpp. Men i andra vågskålen är det precis lika viktigt att sänka skatterna på det som vi vill ha mer av, till exempel arbete, för att få Sverige på fötter.

Varje ny skatt och varje förändring av en skatt måste kunna motiveras väl, precis som utformningen och inte minst effekterna för individer, för företag och för samhälle. Detta måste vi bli bättre på. Det måste vara klart att de positiva effekterna överväger de negativa.

Fru talman! Punktskatter är ett brett område som när man gräver djupare har ett stort behov av reformer, vilket vi alla verkar vara överens om sett till att det är drygt 100 yrkanden vi behandlar i betänkandet.

De flesta medborgare tänker nog på alkoholskatter, tobaksskatter eller möjligen elskatter när de tänker på punktskatter. Färre tänker nog på den potential till styrande effekt som ryms inom detta område, exempelvis inom miljö och klimat.

Fru talman! Vägtrafiken ger upphov till den största delen utsläpp. Det står utom tvivel att utsläppen måste minska kraftigt. För oss som ser utveckling och innovation som en nyckel i klimatfrågan är det glädjande att det sker oerhört mycket positivt i Sverige och i världen. Det ska vi inte glömma. Hållbara drivmedel produceras, exempelvis olika former av biodrivmedel. Det är naturligtvis en nyckel för att uppnå våra mål. Här måste skattesystemet vara utformat för att styra så att rätt alternativ premieras.

Lösningen är enligt Centerpartiet *inte* till exempel att beskatta avstånd, som med den vägslitageskatt som den förra regeringen lade otroligt mycket resurser på. Man kan inte beskatta avstånd i ett land som Sverige. Man kan inte bestraffa människor och företag som bor och verkar på landet. Det finns inga järnvägsspår att byta ut vägtransporterna mot, och det finns än i dag inte tillgång till miljövänligt bränsle i hela landet.

Fru talman! Vi har Eurovinjettsystemet i EU, där vi bör jobba för att få in miljöstyrande, differentierade avgifter och slippa ännu ett nytt skattesystem som vägslitageskatten. Jag passar på att yrka bifall till vår reservation nr 12, som handlar om just detta.

Det här med vägslitage och utsläpp från trafiken handlar ju inte bara om koldioxidutsläpp, vilket är det som beskattas när man tankar. Det handlar om väldigt mycket mer. Vi nämner lite om det i vår reservation; Kristdemokraterna tar förtjänstfullt upp det ytterligare i sin reservation. Vilken miljöbelastning har fordonets körande i hela trafiksystemet? Modellen måste ta hänsyn till stad och land, trängsel, vilken tid på dygnet man kör samt vilka vägar man kör på.

Fru talman! I det förnybara kraftsystemet är det betydligt fler timmar med stora elöverskott än med stora underskott. Systemmässigt innebär det en stor utmaning. Centerpartiet vill testa affärsmodeller och användning av el när den är billig. Som konsument ska man ha möjlighet att bidra till en systemtjänst som är positiv för elnätet, till exempel genom att ladda sin elbil vid tidpunkter med stora överskott och på så sätt få betalt för det.

Fru talman! Vi vill också se mer kollektivtrafik så att vi kan minska utsläppen i hela landet. Det är många som i dag tar bilen som gärna hade tagit bussen, pendeltåget eller spårvagnen i stället. Vi behöver öka kollektivtrafiken för att pressa tillbaka klimatutsläppen och minska trängseln på våra vägar.

Centerpartiet vill ytterligare främja elburen kollektivtrafik, och för att åstadkomma detta är skatten på el till kollektivtrafik förstås en viktig pusselbit. Detsamma gäller möjligheten till miljövänlig båtpendling i städer som Stockholm och Göteborg, vilken också skulle stärkas om elskatten blev mer funktionell.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om en av Sveriges viktigaste basnäringar, som föregående talare pratade mycket om, nämligen jord- och skogsbruk. Det är otroligt viktigt inte minst i dessa tider, så som vi alla blir påmindra om.

Naturligtvis ska också jord- och skogsbruk bidra till en klimatomställning. Det är mycket glädjande att regeringen har utsett en före detta LRF-ordförande som utredare av hur vi ska få ett fossiloberoende jordbruk samtidigt som vi behåller konkurrenskraften och ser till att svenska jord- och skogsbrukare inte på något sätt blir förfördelade och får sämre konkurrensvillkor än andra producenter i Europa.

Centerpartiet har talat om en grön premie, en bonus, för att ställa om fordonsflottan och börja använda mer klimatvänliga maskiner och redskap.

Anf. 59 HAMPUS HAGMAN (KD):

Fru talman! Det finns många olika punktskatter på varierande områden, och den som läser igenom det betänkande vi nu debatterar kan nog få intrycket att det är väldigt spretigt. Men gemensamt för många av de punktskatter som finns eller föreslås i olika motioner är att de på ett eller annat sätt och av en eller annan anledning syftar till att styra våra beteenden mot att dricka mindre, röka mindre, spela mindre, flyga mindre eller köpa färre nya telefoner.

I några fall är syftena vällovliga, och punktskatten är ett bra verktyg för syftet. I andra fall är det mer tveksamt om syftet är rätt, om en skatt är rätt verktyg och om skatten i fråga är utformad på rätt sätt.

Fru talman! Det så kallade bonus–malus-systemet för bilar är omdebatterat. Systemet går ut på att fordon med relativt låga utsläpp av koldioxid ger en bonus vid inköpstillfället medan fordon med höga utsläpp av

koldioxid får en högre kostnad. De som har följt debatten ser att det finns ett behov av att göra förändringar i det här systemet. De olika problem som uppstått måste rättas till.

Ett av dessa problem är att lätta lastbilar som används av olika yrkesgrupper och yrkesförare automatiskt hamnar i de högre prisklasserna när de jämförs med vanliga bilar. Vi kristdemokrater anser att det är självklart att lätta lastbilar snarare ska jämföras med andra lätta lastbilar och att det skulle uppmuntra till att man använder mer miljövänliga lastbilar, framför allt i stadstrafiken.

Även husbilar som används under en mindre del av året hamnar nu på en alldeles för hög prisnivå när de jämförs med vanliga bilar. Också det måste åtgärdas.

Ett annat problem som måste lösas är att elbilar och laddhybrider exporteras till Norge. Det beror på att det, precis som det var tänkt, är för många att köpa en ny miljöbil i Sverige. Men en följd av detta har blivit att andrahandsmarknaden i Sverige utvecklats sämre. Bonusdelen i bonusmalus-systemet bör därför förändras så att bonusen betalas ut successivt under en flerårsperiod.

Fru talman! Under 2018 betalade ideella föreningar ungefär 60 miljoner kronor i reklamskatt. Vi kristdemokrater delar ambitionen med övriga partier att avskaffa reklamskatten helt och hållet. Vi ser positivt på det stegvisa avskaffande som skett under ett antal år, men vi anser att det nu bör vara mest prioriterat att avskaffa reklamskatten för ideella föreningar.

Det är i föreningslivet och i ideella organisationer som grunden för demokratin läggs. Ibland låter det som att föreningslivet bara är en fritidsaktivitet, men det är betydligt viktigare än så. I föreningslivet lär vi oss att lyssna på andra, att diskutera och att kompromissa. Vi vet också att gemenskap i sig är positivt för människor. Allt fler uppmärksammar de stora problem och de stora kostnader som ofrivillig ensamhet orsakar samhället.

Jag har därför i flera debatter här i kammaren lyft fram att civilsamhällets förutsättningar är en fråga som bör diskuteras inom i stort sett alla politikområden. Det gäller också skattepolitiken, och på skatteområdet finns det mycket som kan göras för att underlätta för ideella föreningar runt om i Sverige.

Vi kristdemokrater är övertygade om att de 60 miljoner som föreningslivet betalar i reklamskatt varje år skulle komma människor bättre till del om föreningslivet i stället fick använda dem till sin kärnverksamhet. Därmed kan gemenskapen och de mellanmännsliga relationerna i samhället stärkas.

Fru talman! Våren 2018 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att utvärdera kemikalieskattens samhällsekonomiska konsekvenser. Det finns andra aktörer som gjort utvärderingar av kemikalieskatten. Svensk Handel har gjort en utvärdering, och den visar att skatteintäkterna är betydligt lägre än förväntat samtidigt som antalet arbetstillfällen har minskat med ungefär 1 000 stycken på grund av skatten. Totaleffekten av försäljningsbortfallet till följd av kemikalieskatten kan räknas ihop till ungefär 3 miljarder kronor, och privatimporten har ökat i samma utsträckning. Till detta ska tilläggas att de administrativa kostnaderna har ökat med ungefär 300 miljoner kronor.

En annan aspekt i frågan är att kemikalieskatten är mycket negativ för de företag som i dag köper in gammal elektronik som till exempel begagnade mobiltelefoner och datorer. Dessa företag renoverar elektroniken för att sedan sälja den vidare. Därmed förlängs livslängden på dessa produkter. Det var inte tänkt att kemikalieskatt skulle betalas för begagnade varor som redan belagts med kemikalieskatt, men i praktiken är det så det fungerar. Detta behöver ändras, för annars slår vi undan benen för en framväxande affärsverksamhet som helt och hållet bygger på återbruk och cirkulär ekonomi.

Fru talman! Jag står bakom alla reservationer från Kristdemokraterna i det här ärendet, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation 8.

Anf. 60 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det talas i denna debatt mycket om punktskatter för att styra människor på olika sätt – styra vad de ska göra med sina liv, hur de ska leva sina liv och vad de ska göra med sina surt förvärvade slantar.

Men, fru talman, i grund och botten måste väl människor ändå få bestämma själva. Man måste få bestämma själv vad man vill göra med sin kropp, sitt liv och sina pengar som man sparat ihop till eller tjänat själv.

Det finns en tendens hos oss politiker – jag tycker att vi kan erkänna det, fru talman – att vilja styra människor på olika sätt, kanske mer än vad som är legitimt och rimligt, eftersom vi som är politiskt aktiva ofta har en väldigt klar idé om hur vi vill att Sverige, Europa och världen ska se ut. Vi har ofta en idé om hur vi vill att människor ska vara. Vi är ofta idealistiska. Vi drivs av att vi vill förändra samhället, och det är rätt lätt att halka dit och tro att man med punktskatter kan lösa vartenda problem och få bort varenda liten sak i samhället som man stör sig på. Men det är inte rätt, fru talman. Det är inte legitimt, och i de allra flesta fall är det inte heller särskilt effektivt.

Det finns dock några fall där punktskatter är en ganska bra metod för att komma åt problem. Här tycker jag att det finns en viktig distinktion att göra. Det finns punktskatter på sådant som vi kanske ogillar men som faktiskt inte gör någon stor skada på andra än den som själv gör det och inte innebär stora kostnader för andra än den som själv gör det. Det finns också punktskatter på sådant som vi absolut ogillar men som framför allt gör skada på andra eller innebär kostnader för andra än den som själv gjort det valet. Var och en i det här landet och i alla andra länder måste få göra egna val, även dåliga val. Men var och en kan inte få göra val som skadar andra, och mot det kan punktskatter faktiskt vara ett medel.

Fru talman! Det kan till exempel vara bra med en punktskatt på sprit eller cigaretter, för när man använder dem skadar man andra eller skapar kostnader för vården. Här i landet har vi vård som betalas gemensamt via skattsedeln, och det innebär att vi har ett system där man genom sitt agerande skapar kostnader för andra.

Men, fru talman, egentligen måste man erkänna att det är märkligt att till exempel skatten på snus är så hög. Det har flera gånger och vid flera undersökningar kommit fram att den skada det innebär att man snusar inte alls motsvaras av de pengar vi drar in på skatt på snus. Vi drar alltså in mycket mer pengar på skatt på snus än vad skadan motsvarar. Det måste innebära att det som skiljer däremellan bara handlar om politiska nycker.

Vi politiker tycker att detta är något man ska inte hålla på med, så vi har lite punktskatt på det. Jag tycker att detta är illegitimt trams som vi inte ska hålla på med.

Fru talman! En annan sak som vi faktiskt kan ägna oss åt är skatt med anknytning till klimatet. Som liberal tillhör jag dem som tycker att både varor, människor och kapital ska få röra sig fritt över jordens gränser. Tyvärr har jag inte fått igenom den visionen ännu. Dessutom är det tyvärr så att en sak som verkligen rör sig över gränser är koldioxid. Utsläpp rör sig över gränser, och det innebär att det skadar människor i andra delar av världen när jag släpper ut här i Sverige. Då kan det, fru talman, vara rimligt med en punktskatt för att till exempel se till att minska utsläpp.

Vi i Liberalerna har ju genom januariavtalet drivit igenom att vi ska få en grön skatteväxling på plats. Detta tycker jag är ett exempel på ett bra sätt att tillämpa punktskatter: Vi ser till att sänka skatten på inkomster samtidigt som vi har punktskatter på sådant som är dåligt för klimatet och driver på så sätt fram en utveckling, inte för att vi själva har bestämt oss för precis hur vi vill att framtiden ska se ut utan för att vi menar att man inte som människa har rätt att skada andra med sina utsläpp.

Detta är en viktig skiljelinje i denna debatt. Det finns å ena sidan politiker som tycker att man inte ska skada andra och å andra sidan politiker som gärna vill ha åsikter om hur människor ska leva sina liv, vad de ska få göra och vad de ska få använda sina pengar till. Jag tillhör den första av de två skarorna.

Fru talman! Jag ska ge ett exempel till. När vi ägnar oss åt punktskatter på olika sätt blir det nämligen ganska lätt fel. Det finns en återkommande debatt om detta med råttobak. I Sverige är råttobaken inte punktbeskattad som annan tobak. Detta är ett bra exempel för att illustrera hur märkligt det blir när man börjar fiffla med punktskatter hit och dit och hur svårt det är att landa rätt eftersom det finns undantag hitan och ditan.

Eftersom vi har en skatt på cigaretter är det klart att man kan tycka att det är rimligt att ha en skatt på alla tobaksprodukter. Då kan man tycka att det är rimligt att ha en skatt även på råttobak, precis som på snus eller cigaretter. Vi vet redan att skatten på snus är för hög i förhållande till skatten på cigaretter eftersom skadan är mycket mindre. Men om vi dessutom har en skatt på råttobak måste vi ställa oss frågan: Ska vi också ha en skatt på fröna, eller när man börjar torka tobaken? Eller ska vi ha en skatt för den som säljer jord som används till råttobak?

Fru talman! Det är ofta mycket svårt att med stor precision införa, höja eller förändra punktskatter. Det är inte bara så att det ofta blir fel, utan det är också alldeles för komplext för att kunna göras på ett vettigt sätt. Men det område där det faktiskt fungerar är klimatet.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till vår reservation nr 23, som handlar om att införa en flygskatt på EU-nivå. Eftersom utsläpp rör sig över gränser behöver också politiken och våra lagar, regler och skatter ibland röra sig över gränser.

Anf. 61 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Punktskatt är en extra indirekt konsumtionsskatt som tas ut på specifika varor och tjänster. Punktskatter på folkhälsovådliga produkter som alkohol och tobak är av gammalt datum. Syftet med punktskatter är både att styra konsumtionen i en viss riktning och att ge staten ökade

inkomster. I fallet med alkohol och tobak har beskattningen alltid gått hand i hand med andra åtgärder i syfte att styra konsumtionen.

Punktskatterna spänner i dag över ett brett register av företeelser. De har alltmer kommit att bli en form av klimat- och miljöbeskattning i syfte att begränsa konsumtion och främja hållbarhet. Punktskatterna är egentligen en lite udda fågelfamilj i skattesystemet, som vi vill ska vara enhetligt, likformigt och neutralt i förhållande till människors och företags val av konsumtion och produktion. Skattesystemet ska vara långsiktigt och hållbart. Det ska finansiera den generella välfärden och ska inte vara ett styrande instrument för närings-, arbetsmarknads-, kultur- och andra former av politik.

Därför väcker kanske också punktskatter mer än andra skatter frågor om avgränsningar och skattesatser. Det stora antalet enskilda motioner i detta betänkande berättar också något om komplexiteten och svårigheterna när det gäller att hitta träffsäkra punktskatter.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna. Jag vill framhålla att våra avslag på motionerna i flera fall inte betyder att vi är emot förslagen utan att vi inte vill föregripa pågående arbete.

Fru talman! Det skulle kunna gå att hålla långa anföranden om varje enskild punktskatt. Jag avstår från detta och försöker att i stället fokusera på den del av punktbeskattningen som vi i en mening är överens om, även om vi ser olika på takten och på vilka åtaganden vi ska göra i Sverige eller inom EU.

Vi är många som är överens om att det råder en klimatkris eller ett klimatnödläge. Häromveckan beskrev *Vetenskapens värld* hur klimatförändringen höjer havsnivån, vilket enormt hot detta utgör och vilka kostnader som redan drabbar länder och städer som försöker bygga vallar och murar. I nyheterna har vi också hört om hur Vellinge kommun nu jobbar för att bygga en omdiskuterad skyddsmur, till vilken de boende är klivna.

Den höjda havsnivån är bara en aspekt av den förödande klimatförändringen som vi absolut måste hejda. Det krävs en mer ambitiös klimat-, energi- och miljöpolitik. Vi behöver se över regelverket på energi-, miljöskatte- och statsstödsområdena för att möjliggöra effektiva ekonomiska styrmedel för att sänka utsläppen och klara klimatkrisen och artkrisen.

Fru talman! År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som innehåller de 17 globala målen för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Viktiga steg har redan tagits, och lagstiftning på framför allt miljö-, klimat- och energiområdet har förhandlats fram eller håller på att förhandlas fram för att Sverige ska kunna ställa om till ett mer hållbart samhälle. Ett klimatpolitiskt ramverk som består av en klimatlag, nya klimatmål och ett klimatpolitiskt råd infördes i juni 2017.

För att minska utsläppen från transportsektorn har ett reduktionspliktsystem, ett bonus–malus-system för nya lätta fordon och en flygskatt införts. Regeringen har sagt att man kommer att verka för att EU:s lagstiftning säkerställer att målen för förnybar energi och energieffektivisering nås samt skapar goda förutsättningar för hållbar bioenergi.

I propositionen om en klimatpolitisk handlingsplan redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under mandatperioden. Regeringen föreslår att ökade ansträngningar görs för att integrera klimatpolitiken i alla relevanta politikområden för att det långsiktiga och tidsatta

utsläppsmålet ska nås. Att sätta ett pris på utsläppen, det vill säga principen att förorenaren betalar, är grundläggande för klimatpolitiken.

Energi- och koldioxidskatterna har sedan tidigt 1990-tal en särställning i termer av påverkan på utsläppsutvecklingen i Sverige och är fortfarande av grundläggande betydelse för utsläppen från exempelvis transporter, fjärrvärmeproduktion och industrin utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter.

Utsläppspriset ger en styrsignal till alla aktörer och förbättrar de klimatsmarta alternativens konkurrenskraft. Det är viktigt att verka för skärpta åtaganden för alla länder med stora utsläpp för att främja en global prissättning av växthusgasutsläpp.

I propositionen *En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan* anför regeringen att en verkningsfull prissättning av koldioxidutsläpp är en nödvändig förutsättning för att nå klimatmålen och även i fortsättningen bör utgöra en bas för styrningen av koldioxidutsläppen i den icke-handlande sektorn.

Jag tror, som sagt, att vi egentligen är överens om att det behövs politik som bygger på långsiktiga spelregler som kan bidra till att minska utsläppen samtidigt som en god ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft kan bli verklighet. Men vi bedömer balanspunkten mellan skilda intressen olika.

Vår tid är knappast tiden för tvekan när det gäller att ta itu med de stora världs- och samhällsproblemen. Klimatkrisen är en ödesfråga för oss alla, och den finns kvar att lösa efter corona. Det vi har gjort hittills räcker inte, utan vi behöver göra mer för att nå klimatmålen.

Anf. 62 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Naturen är gratis. Det enda som kostar är människans arbetstid.

När vi gräver hål i jordskorpan på jakt efter mineraler, skövlar skogs-ekosystem och gör om till skogsråvara eller bottentrålar haven i jakt på det marina livet kostar det alltså inte mer än tekniken, bränslet och den tid vi lägger ned på det. Det är det som beskattas. Ofta är det faktiskt mindre än så, eftersom stora företag ses som hjältar som skapar jobb. Därför subventioneras de stora industrierna i sin rovdrift på naturens resurser.

Fru talman! Vi har glömt att naturen tillhör oss alla. Vi ska alla kunna åtnjuta naturen för rekreation och matförsörjning. Varför låter vi då ett enskilda företag brutalt förstöra hela ekosystem med sin bottentrålning?

Vi håller med Centerpartiet och tycker att mer av den skatt som härrör från till exempel vattenkraft bör stanna i de regioner den kommer från.

Ett exempel på bottentrålning är att en enda industritrålare i Stockholms skärgård har fiskat upp 175 gånger mer strömming än alla Stockholms fiskare tillsammans. Men fisken tillhör oss alla. Enligt SCB uppgick värdet av vår gemensamma fisk till 921 miljoner kronor under 2018. Men företaget betalar ingen skatt på detta. Enligt en rapport från OECD ger OECD-länderna dessutom statligt stöd till fiskerisektorn om 130 miljarder kronor.

Fru talman! Också vår jordskorpa reas ut till internationella riskkapitalister. Det ställs inga ordentliga krav på att bolagen ska kunna ta ansvar för oförutsägbara händelser eller kunna återställa marken efter sig. Den notan skickas till skattebetalarna. Varje gruva kostar i genomsnitt 200–300 miljoner kronor för skattebetalarna att återställa. Företagen i fråga betalar

knappt någon skatt. Den nuvarande mineralavgiften på 2 promille är ett skämt, och Sverige ligger otroligt lågt i internationella jämförelser av avgifter och skatter på mineraler.

Gruvindustrin är också subventionerad på olika kreativa sätt. Till exempel betalar gruvnäringen ingen deponiskatt, trots att den står för mer än 90 procent av allt avfall i Sverige.

Fru talman! Världens mark, det vill säga det vi går och står på – ja, jorden själv – blir alltmer koncentrerad i den ekonomiska elitens händer. Ändå är debatten om skatt på mark nästan obefintlig.

I EU består bara 1 procent av jordbruket av industriella jordbruk, men de tar upp 20 procent av ytan. Jordbruken på över 100 hektar, det vill säga 3 procent av EU:s jordbruk, tar upp 50 procent av jordbruksmarken. Vi känner igen mönstret: Allt färre äger allt mer.

I takt med att världens natur skövlas av kapitalismens girighet utkonkurreras även familjeföretagen. Alla förlorar, utom eliten.

Nestlé har sugit ut dricksvatten från ursprungsbefolkningar runt om i världen och sålt det i flaska medan de som bor där inte kan dricka bort törsten.

Samtidigt hävdas det att vi inte har råd att skydda naturen. Med detta menas egentligen att vi inte vill avstå från maximal avkastning, som är det vi har väntat oss.

Av Sveriges statsbudget går 0,19 procent till naturvård. Det kan jämföras med de ca 6 procent som läggs på militären. Det handlar om vår tro på evigt och konstant växande avkastning och racet för att omvandla den ovärderliga naturen till monetära värden.

Vi måste komma ihåg att ekosystemen utgör hela vår primärekonomi. Det är därifrån allt liv och vårt liv kommer: tomaterna i affären, vattnet i kranen och luften i våra lungor. Allt detta tar vi för givet, och det kommer tack vare naturen till oss. Ändå är det både gratis och lagligt att tillintetgöra naturen.

Fru talman! I en grön anda brukar det ofta sägas att det ska vara lätt att göra rätt, men jag vill lägga till att det måste bli omöjligt att göra fel, när att göra fel bär med sig världsförstörande konsekvenser där det inte spelar någon roll om man är höger eller vänster.

Vi kan alltså komma en bit på vägen att göra det lätt att göra rätt med en grön skatteväxling. Men det pågår ändå ett race to the bottom där företagen hela tiden tittar på var det finns sämst miljölagstiftning och var det är billigast att utvinna naturresurser. Därför måste vi i Sverige verka för en internationell lag som kriminaliserar storskalig miljöförstörelse och komplettera Romstadgan med ekocidlagstiftning. Detta är en kamp som Olof Palme initierade och som vi miljöpartister har tagit efter. Jag hoppas att fler partier ska följa oss i den kampen.

Anf. 63 ELIN SEGERLIND (V):

Fru talman! Jag vill bara yrka bifall till vår reservation nr 13.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 12.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU13 Fastighetsrätt

Punkt 2 (Finansiering av och tillgång till geodata)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, KD)
3. res. 3 (L)

Förberedande votering:

13 för res. 2
3 för res. 3
38 avstod
295 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

39 för utskottet
13 för res. 2
3 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 MP

För res. 2: 10 SD, 3 KD

Avstod: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 3 (Översyn av Lantmäteriet)

1. utskottet
2. res. 4 (M, C, KD)

Votering:

36 för utskottet
19 för res. 4

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 4: 11 M, 5 C, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

CU10 Bostadspolitik

Punkt 1 (BID-samverkan m.m.)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

50 för utskottet

5 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU16 Planering och byggande

Punkt 2 (Planarbetet och beredskap i planeringsfrågor)

1. utskottet

2. res. (KD)

Votering:

52 för utskottet

3 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res.: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 Familjerätt

Punkt 1 (Polygama äktenskap)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

41 för utskottet

10 för res. 1

4 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2019/20:117
6 maj

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD

Avstod: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 5 (Betänketid vid äktenskapsskillnad)

1. utskottet

2. res. 4 (M)

3. res. 5 (V)

Förberedande votering:

11 för res. 4

4 för res. 5

39 avstod

295 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Sultan Kayhan (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

40 för utskottet

11 för res. 4

4 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 4: 11 M

Avstod: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 8 (Utredningar om faderskap för ogifta)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

36 för utskottet

5 för res. 9

14 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 2 L, 3 MP

För res. 9: 5 C

Avstod: 10 SD, 3 KD, 1 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -
Malin Danielsson (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 10 (Testamentsregister)

1. utskottet

2. res. 12 (KD)

Votering:

42 för utskottet

3 för res. 12

10 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 12: 3 KD

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Cirkulär ekonomi

Punkt 1 (Åtgärder för att främja omställning till en cirkulär ekonomi)

1. utskottet

2. res. 1 (M, KD)

Votering:

41 för utskottet

14 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 3 (Åtgärder för ökad återvinning)

1. utskottet

2. res. 5 (L)

Votering:

29 för utskottet

3 för res. 5

23 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 3 MP

För res. 5: 3 L

Avstod: 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:117
6 maj

Punkt 4 (Ekodesign och konsumentinformation)

1. utskottet
2. res. 7 (C)

Votering:

39 för utskottet

5 för res. 7

11 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 7: 5 C

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 5 (Plaståtervinning)

1. utskottet
2. res. 9 (V)
3. res. 10 (KD)

Förberedande votering:

6 för res. 9

3 för res. 10

46 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Kenneth G Forslund (S) och Emma Hult (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

37 för utskottet

4 för res. 9

14 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 9: 4 V

Avstod: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 13 (Mål och åtgärder för minskat matsvinn)

1. utskottet
2. res. 17 (SD)

Votering:

37 för utskottet

10 för res. 17

8 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 17: 10 SD

Avstod: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:117

6 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU14 Kemikaliepolitik

Punkt 1 (Kombinationseffekter av kemiska ämnen)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

44 för utskottet

11 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Mikroplast i kemiska produkter)

1. utskottet

2. res. 3 (KD)

Votering:

41 för utskottet

3 för res. 3

11 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 3: 3 KD

Avstod: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 6 (Biologiska bekämpningsmedel)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 6

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 6: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

SkU20 Inkomstskatt

Punkt 1 (Skatteskala, grundavdrag m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

3. res. 5 (KD)

Förberedande votering:

4 för res. 4

3 för res. 5

48 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

21 för utskottet

4 för res. 4

29 avstod

295 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 3 L, 3 MP

För res. 4: 4 V

Avstod: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD

Frånvarande: 85 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Skattereform)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

3. res. 9 (L)

Förberedande votering:

10 för res. 7

3 för res. 9

42 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

26 för utskottet

10 för res. 7

19 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 7: 10 SD

Avstod: 11 M, 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 5 (Personalvårdsförmåner m.m.)

1. utskottet

2. res. 15 (M)

Votering:

23 för utskottet

11 för res. 15

21 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP

För res. 15: 11 M

Avstod: 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 8 (Bil- och cykelförmån)

1. utskottet

2. res. 26 (C)

Votering:

36 för utskottet

5 för res. 26

14 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 26: 5 C

Avstod: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU22 Punktskatt*Punkt 1 (Energiskatt)*

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

26 för utskottet

11 för res. 1

18 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Prot. 2019/20:117
6 maj

Punkt 3 (Skatt på drivmedel m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

3. res. 8 (KD)

Förberedande votering:

10 för res. 7

3 för res. 8

42 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

42 för utskottet

10 för res. 7

3 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 7: 10 SD

Avstod: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 5 (Vägs katt)

1. utskottet

2. res. 12 (C)

3. res. 13 (V)

Förberedande votering:

5 för res. 12

4 för res. 13

46 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

33 för utskottet

5 för res. 12

17 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 3 L, 3 MP

För res. 12: 5 C

Avstod: 10 SD, 4 V, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2020) 310 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) nr 575/2013 och (EU) 2019/876 vad gäller anpassningar mot bakgrund av covid-19-pandemin

Motioner

med anledning av skr. 2019/20:147 Riksrevisionens rapport om fri entré till statliga museer

2019/20:3607 av Lotta Finstorp m.fl. (M)

2019/20:3608 av Aron Emilsson m.fl. (SD)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 5 maj

2019/20:1285 Anpassning och effektivisering av myndigheternas handläggning

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2019/20:1286 Trygga och hållbara offentliga finanser

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2019/20:1287 Arbetet i frågor om mediefrihet

av *Margareta Cederfelt* (M)

till utrikesminister *Ann Linde* (S)

Prot. 2019/20:117
6 maj

2019/20:1288 Stimulanser för bostadsmarknaden efter coronakrisen
av *Larry Söder* (KD)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2019/20:1289 Statsministerns deltagande till intervjuer

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2019/20:1290 Enkla jobb till ungdomar och långtidsarbetslösa

av *Markus Wiechel* (SD)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 6 maj

2019/20:1270 Beredskap gällande kemikalier till vattenrening och avlopp

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:1276 Statlig kreditgaranti till flygbolagen

av *Åsa Coenraads* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.22.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 31 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 48 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.48 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 3 Val av extra suppleanter	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 6 Fastighetsrätt, Bostadspolitik och Planering och byggande.....	3
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU13	3
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU10	3
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU16	3
Anf. 1 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M)	3
Anf. 2 ANGELICA LUNDBERG (SD)	4
Anf. 3 MARTINA JOHANSSON (C).....	5
Anf. 4 LARRY SÖDER (KD).....	7
Anf. 5 MALIN DANIELSSON (L).....	8
Anf. 6 EMMA HULT (MP)	10
Anf. 7 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik.....	11
Anf. 8 EMMA HULT (MP) replik	12
Anf. 9 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik.....	12
Anf. 10 EMMA HULT (MP) replik	12
Anf. 11 JOHAN LÖFSTRAND (S)	13
Anf. 12 LARRY SÖDER (KD) replik.....	14
Anf. 13 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik	15
Anf. 14 LARRY SÖDER (KD) replik.....	15
Anf. 15 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik	16
Anf. 16 JON THORBJÖRNSON (V).....	16
Anf. 17 EMMA HULT (MP) replik	18
Anf. 18 JON THORBJÖRNSON (V) replik	18
Anf. 19 EMMA HULT (MP) replik	18
Anf. 20 JON THORBJÖRNSON (V) replik	19
Anf. 21 LARRY SÖDER (KD) replik.....	19
Anf. 22 JON THORBJÖRNSON (V) replik	20
Anf. 23 LARRY SÖDER (KD) replik.....	20
Anf. 24 JON THORBJÖRNSON (V) replik	21
(Beslut fattades under § 12.).....	21
§ 7 Familjerätt.....	21
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU17	21
Anf. 25 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M)	21
Anf. 26 EBBA HERMANSSON (SD)	24
Anf. 27 MARTINA JOHANSSON (C).....	25
Anf. 28 JON THORBJÖRNSON (V).....	27
Anf. 29 LARRY SÖDER (KD).....	28
Anf. 30 JUNO BLOM (L)	29
Anf. 31 EMMA HULT (MP)	31
Anf. 32 ELIN LUNDGREN (S).....	33
(Beslut fattades under § 12.).....	34
§ 8 Cirkulär ekonomi.....	35
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20:MJU13	35

Anf. 33 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	35
Anf. 34 MARTIN KINNUNEN (SD)	37
Anf. 35 MARTINA JOHANSSON (C)	38
Anf. 36 ELIN SEGERLIND (V).....	40
Anf. 37 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	41
Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (L).....	44
Anf. 39 ISAK FROM (S)	46
Anf. 40 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	48
(Beslut fattades under § 12.)	50
§ 9 Kemikaliepolitik	50
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2019/20:MJU14	50
Anf. 41 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	50
Anf. 42 MARTIN KINNUNEN (SD)	52
Anf. 43 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	54
Anf. 44 MARKUS SELIN (S)	56
Anf. 45 HELENA VILHELMSSON (C)	58
Anf. 46 NINA LUNDSTRÖM (L).....	59
Anf. 47 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	61
(Beslut fattades under § 12.)	62
§ 10 Inkomstskatt	62
Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU20	62
Anf. 48 BORIANA ÅBERG (M).....	62
Anf. 49 DAVID LÅNG (SD).....	64
Anf. 50 HELENA VILHELMSSON (C)	65
Anf. 51 TONY HADDOU (V).....	67
Anf. 52 HAMPUS HAGMAN (KD).....	69
Anf. 53 JOAR FORSSELL (L)	71
Anf. 54 SULTAN KAYHAN (S).....	73
Anf. 55 REBECKA LE MOINE (MP).....	75
(Beslut fattades under § 12.)	76
§ 11 Punktskatt	76
Skatteutskottets betänkande 2019/20:SkU22	76
Anf. 56 BORIANA ÅBERG (M).....	76
Anf. 57 DAVID LÅNG (SD).....	78
Anf. 58 HELENA VILHELMSSON (C)	80
Anf. 59 HAMPUS HAGMAN (KD).....	81
Anf. 60 JOAR FORSSELL (L)	83
Anf. 61 ANNA VIKSTRÖM (S)	84
Anf. 62 REBECKA LE MOINE (MP).....	86
Anf. 63 ELIN SEGERLIND (V).....	87
(Beslut fattades under § 12.)	87
Ajournering.....	88
Återupptaget sammanträde.....	88
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	88
CU13 Fastighetsrätt.....	88
CU10 Bostadspolitik	89
CU16 Planering och byggande.....	89
CU17 Familjerätt.....	89
MJU13 Cirkulär ekonomi.....	91

MJU14 Kemikaliepolitik	93	Prot. 2019/20:117
SkU20 Inkomstskatt	94	6 maj
SkU22 Punktskatt	95	-----
§ 13 Bordläggning	97	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	97	
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	98	
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.22.....	98	